

วิทยานิพนธ์

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติหลี
ในบริบทของสื่อหลอมรวม

COMMUNICATION OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF
THE LI ETHNIC GROUP IN THE CONTEXT OF MEDIA CONVERGENCE

LI SHIYOU

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2569

วิทยานิพนธ์

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติหลี
ในบริบทของสื่อหลอมรวม

COMMUNICATION OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF
THE LI ETHNIC GROUP IN THE CONTEXT OF MEDIA CONVERGENCE

LI SHIYOU

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พ.ศ. 2569

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

เรื่อง

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติลี
ในบริบทของสื่อหลอมรวม
COMMUNICATION OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF
THE LI ETHNIC GROUP IN THE CONTEXT OF MEDIA CONVERGENCE

LI SHIYOU

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Scv

ประธานสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงห์ สิงห์ขจร)

Norm

ประธานที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.นิสากร ยินดีจันทร์)

Ji

กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ คังคะศรี)

W

กรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.ภุรีพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมสื่อสาร

W

คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(อาจารย์ ดร.ภุรีพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา)

วันที่ 16 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2569

Li Shiyou. (2569) การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติหลีในบริบทของสื่อ
หลอมรวม. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร). จันทบุรี : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร.นิสากร ยินดีจันทร์,
ปร.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม 2) ศึกษาการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และ 3) เพื่อให้ได้แนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการเผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชาวหลีที่ใช้แพลตฟอร์มในการรับรู้ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม จำนวน 400 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้สื่อสารเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีใน 5 หน่วยงานหลักของเมืองตงฟาง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติหลีมีการบูรณาการทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่เพื่อเป็นเครื่องมือหลักในการเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม 2) พฤติกรรมการใช้สื่อมีความแตกต่างกันไปตามช่วงวัย โดยกลุ่มผู้ชมอายุน้อยมีแนวโน้มอย่างมากที่จะใช้สื่อดิจิทัล การเล่าเรื่องผ่านสื่อมัลติมีเดียช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับเนื้อหาทางวัฒนธรรม และกระตุ้นการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อมีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) พบกลยุทธ์การสื่อสารที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การออกแบบและนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบร่วมสมัยแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตและเผยแพร่สื่อ 3) การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม และ 4) การส่งเสริมการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนสำหรับการผลิตสื่อวัฒนธรรม โดยบูรณาการเข้ากับระบบการศึกษาและนโยบายสาธารณะ และการสร้างกลไกการประเมินผลกระทบสำหรับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การสื่อสาร, มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้, สื่อหลอมรวม, ชนชาติหลี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Li Shiyou. (2026). **Communication of the Intangible Cultural Heritage of the Li Ethnic Group in the Context of Media Convergence**. Thesis M.Com.Arts. (Communication Innovation Management). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University. Principal Thesis Advisor : Dr. Nisakorn Yindeechan, Ph.D.

Abstract

This research aimed to: 1) study the context of communication of the intangible cultural heritage of the Li people in the context of fusion media, and 2) study the target group's perception and use of fusion media in accessing intangible cultural information, 3) obtain appropriate communication guidelines for disseminating and preserving the cultural heritage of the Li people in the context of integrated media, using a questionnaire as a research tool, data were collected from a sample group of 400 Li people who used platforms to receive information about cultural heritage. The sample size was calculated proportionally to the population size using Taro Yamane's formula and in-depth interviews with key informants, involving five people who communicate about the cultural heritage of the Li ethnic group across five central departments in Dongfang City, selected purposively. The statistics used in data analysis included frequency distributions, percentages, means, standard deviations, and clustering.

The research founded that 1) the communication of Li intangible cultural heritage integrated both traditional and modern media as primary tools for cultural storytelling, 2) media usage behaviors varied across age groups, with younger audiences showing a strong tendency toward digital media. Multimedia storytelling enhanced the appeal of cultural content. It effectively stimulated learning, especially when community participation were involved, and 3) four key communication strategies were identified: 1) designing and presenting content in contemporary formats while preserving cultural identity, 2) promoting community involvement in media production and dissemination, 3) developing applications or websites that compiled cultural information, and 4) encouraging support from government and private sectors for cultural media production, integrating with educational systems and public policy, and establishing impact assessment mechanisms for cultural transmission.

Keywords : Communication, Intangible Cultural Heritage, Media Convergence, Li Ethnicity

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากอาจารย์ ดร.นิสากร ยินดีจันทร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน และขอขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงห์ สิงห์ขจร ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ คังคะศรี และรองศาสตราจารย์ ดร.อภิวรรณ ศิรินันทนา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำและกล่อมเกลาวินิจฉัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ทางวิชาการยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ สละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน และขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้ความสะดวกในขั้นตอนต่างๆ เป็นอย่างดีทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณผู้ที่เสียสละเวลาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ข้าพเจ้าหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษา รวมถึงหน่วยงานองค์กรที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

Li Shiyong

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามนำวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ของการวิจัย	6
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 บริบททางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร	14
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม	22
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อหลอมรวม	31
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	49
3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ	49
3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	57
4.1 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
4.3 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ	64
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	73
5.1 สรุปผลการวิจัย	73
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	74
5.3 ข้อเสนอแนะ.	78
บรรณานุกรม	81
แบบสอบถาม	85
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หน่วยงานและตำแหน่ง	53
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	58
4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	58
4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	59
4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	59
4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้	60
4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับช่องทางสื่อที่เปิดรับข้อมูลการสื่อสารมรดกทาง วัฒนธรรม (N=400)	61
4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น สื่อสารมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมด้านรูปแบบเนื้อหาที่ได้รับ (N=400)	62
4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็น พฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ (N=400)	63

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาการปกป้องรักษาและการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ICH) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในระดับโลก ประเทศพัฒนาแล้วในโลกตะวันตกและประเทศกำลังพัฒนาในโลกที่สามต่างให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างสูง ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 ที่ประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 32 ของ UNESCO ได้รับรอง Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage วัตถุประสงค์ของอนุสัญญานี้คือเพื่อส่งเสริมการปกป้องรักษาและการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพทั่วโลก ซึ่งจะช่วยให้ธำรงไว้ซึ่งความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมมนุษย์ บริบทโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้การแข่งขันด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ มีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อรับมือกับสถานการณ์นี้จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ

ภารกิจหลักคือการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการคุ้มครองทางกฎหมายและการสนับสนุนนโยบายสำหรับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อวางรากฐานทางกฎหมายและนโยบายที่มั่นคงในขณะเดียวกันการบรรลุการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพได้กลายเป็นขั้นตอนสำคัญในการชนะการแข่งขันนี้การเผยแพร่ที่กว้างขวางและลึกซึ้งสามารถเพิ่มการรับรู้และอิทธิพลของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ทำให้มีตำแหน่งที่ดีในเวทีระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2554 จีนได้ประกาศใช้และบังคับใช้ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage กฎหมายนี้ชี้แจงหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกป้องรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและหน้าที่ของพวกเขาโดยกำหนดให้รัฐบาลประชาชนระดับอำเภอขึ้นไปควรรวมงานปกป้องรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของตน และรวมเงินทุนที่เกี่ยวข้องไว้ในงบประมาณทางการคลังของตนเพื่อให้การรับประกันทางการเงินสำหรับกิจกรรมการสำรวจ การเสนอชื่อ และการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2564

สำนักงานทั่วไปของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนและสภาแห่งรัฐจีนได้ออก Guideline on Further Strengthening the Protection of Intangible Cultural Heritage แนวทางนี้เสนอว่า ภายในปี พ.ศ. 2568 โครงการตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมควรได้รับการปกป้องรักษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีระบบปฏิบัติงานทางวิทยาศาสตร์ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมความรู้สึกถึงความสำเร็จและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนควรได้รับการยกระดับอย่างมีนัยสำคัญและบทบาทของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการรับใช้สังคมร่วมสมัยและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนควรได้รับการตระหนักให้มากขึ้น ภายในปี พ.ศ. 2578 มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมควรได้รับการปกป้องรักษาอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพพลังชีวิตในการถ่ายทอดควรแข็งแกร่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัดระบบปฏิบัติงานควรละเอียดอ่อนมากขึ้นกลไกการปกป้องรักษาควรแข็งแกร่งขึ้นแนวคิดการปกป้องรักษาควรหยั่งรากลึกมากขึ้นอิทธิพลระหว่างประเทศควรยกระดับขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและการรับใช้ยุทธศาสตร์สำคัญระดับชาติควรโดดเด่นมากขึ้นแนวทางดังกล่าวยังมีข้อกำหนดที่เป็นรูปธรรมมากมาย เกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการปกป้องรักษาและการถ่ายทอด มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการยกระดับการปกป้องรักษา และการถ่ายทอด

(Guidelines on Further Strengthening the Protection of Intangible Cultural Heritage, พ.ศ.2564) ดังนั้นคำถามที่ว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับภูมิภาคจะสามารถเข้าถึงระดับโลกได้อย่างไร จึงดึงดูดความสนใจอย่างมากจากผู้เชี่ยวชาญและมากมายและจุดประกายการอภิปรายทางวิชาการอย่างกว้างขวาง

ชนชาติหลี (Li ethnic group) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานหลักอยู่ในมณฑลไหหลำ ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น อำเภอและเมืองต่าง ๆ ได้แก่ หลิงสู่ย (Lingshui) เป่าถิง (Baoting) ซานย่า (Sanya) เล่อตง (Ledong) ตงฟาง (Dongfang) ชางเจียง (Changjiang) ไป่ซา (Baisha) ชงจง (Qiongzong) และอู่จื่อซาน (Wuzhishan) ประชากรชนเผ่าหลีมีจำนวน 1,602,104 คน คิดเป็นประมาณ 15% ของประชากรทั้งหมดของไหหลำ (China Statistical Yearbook-2021, พ.ศ. 2564, p.57) มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย ดนตรีพื้นเมือง และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา มรดกเหล่านี้เริ่มเผชิญกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การกลืนกลายทางวัฒนธรรม การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีอาจเผชิญกับความท้าทายเช่นการสูญหายขององค์ความรู้ ขาดกลยุทธ์และแนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ การขาดการมีส่วนร่วมของเยาวชนและการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีความพยายามในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของชนชาติหลี ในการจัดทำสารคดี การเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย หรือการจัดนิทรรศการออนไลน์ แต่ยังคงขาดการวางกลยุทธ์แนวทางที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของผู้รับสารในยุคสื่อหลอมรวม การสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ที่เป็นลูกหลานของชนชาติหลี รวมถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมอื่นๆ อาจส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจสูญหายไปในที่สุด

มรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีมีความโดดเด่นในด้านเทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิม ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของจีนโดย องค์การยูเนสโก เทคนิคนี้มีประวัติยาวนานกว่า 3,000 ปี และถือเป็นหนึ่งในการทอผ้าที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีน. นอกจากนี้ชนชาติหลียังมีเครื่องแต่งกายและผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและโอกาสพิเศษต่างๆมีความชำนาญในการทอผ้า สตรีชาวลีจะทอผ้าใส่เอง ผู้หญิงนุ่งผ้าขึ้น ผ้าที่ทอจึงนิยมใช้เป็นผ้าขึ้นของสตรีชาวลีเป็นหลัก “ผ้าขึ้นลี” มีใช้มาอย่างยาวนาน บางทีก็เรียกว่าผ้าขึ้นไหหลำด้วย ผ้าทอของชนเผ่าลีจะมีขนาดหน้าแคบเนื่องจากทอด้วยด้ายก็ขนาดเล็ก หรือก็เอวแบบชนเผ่าโบราณอื่นๆ (เช่น ชนเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน) ผ้าที่ทอสำเร็จจึงมีลักษณะเป็นผ้าหน้าแคบ ต้องใช้ผ้าตั้งแต่ 2 – 4 ชิ้น มาเหละหรือเย็บต่อกันจึงจะได้ความยาวเท่ากับผ้าขึ้นสำหรับใช้นุ่งหนึ่งผืนเอกลักษณ์ผ้าขึ้นของชนเผ่าลี มักทอด้วยเส้นฝ้ายเป็นหลัก ตกแต่งลวดลายด้วยกรรมวิธีจก ชิด ยกและมัดหมี่กรรมวิธีการมัดหมี่ของชาวลีจะเป็นมัดหมี่เส้นยืน ทอลวดลายเต็มตลอดผืนผ้าขึ้น สีที่นิยมใช้ในการมัดหมี่ในผ้าขึ้นลี เช่น สีดำ สีคราม สีน้ำตาล เป็นต้น หรืออาจมีการตกแต่งบริเวณครึ่งล่างของขึ้นด้วยแถบผ้าจกที่ใช้ด้ายสีสดใสหลากหลายสี เช่น สีขาว สีแดง สีเขียวและสีเหลือง เป็นต้น เพื่อให้ลวดลายมีความโดดเด่นออกมาจากตัวผืนผ้าขึ้นที่มักจะมีสีเข้มขรึมและถึงแม้ว่ากระแสวัฒนธรรมการทอผ้าของชาติพันธุ์ต่างๆถูกปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมจากวัฒนธรรมที่เหนือกว่า แต่ชาวลี ก็ยังสามารถรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายโดยการทอผ้าตามแบบฉบับดั้งเดิมในแบบอดีตไว้ได้อย่างเข้มแข็ง จนถึงปัจจุบัน ทำให้ผ้าของชาวลีได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกขององค์การยูเนสโกอีกด้วย (China Statistical Yearbook, 2021)

การจัดตั้งระบบบัญชีรายชื่อโครงการตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับเมือง/อำเภอเพื่อ

แก้ไขช่องว่างที่ก่อนหน้านี้จำกัดอยู่เพียงบัญชีรายชื่อระดับชาติและระดับมณฑล ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567 มณฑลไหหลำมีโครงการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ระดับชาติ 32 โครงการ โครงการระดับมณฑลขึ้นไป 103 โครงการ และโครงการระดับเมือง/อำเภอ 398 โครงการ ที่น่าสังเกตคือมีโครงการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ระดับชาติ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัฒนธรรมชนเผ่าหลีคิดเป็น 37.5% ของจำนวนทั้งหมดระดับชาติในไหหลำ คือ "เทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิมของชนเผ่าหลี: การปั่นฝ้าย ย้อมสี ทอผ้า และการปักผ้า" ("Traditional Li Textile Techniques: Spinning, Dying, Weaving and Embroidery") ถูกขึ้นทะเบียนในบัญชีรายชื่อแรกของ UNESCO เรื่อง "รายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ต้องการ การปกป้องคุ้มครอง อย่างเร่งด่วน" ("List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding") ในปี พ.ศ. 2552 (UNESCO, 2009) มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นผลึกแห่งปัญญาของชาวหลีแต่ยังเป็นส่วนสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจีนด้วยความก้าวหน้าของโลกาภิวัตน์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เผชิญกับความเสี่ยงที่จะหายไปและถูกกลืนกลายดังนั้นการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของชนเผ่าหลีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มการรับรู้ การปกป้องและการรักษาทำให้มันรุ่งเรืองขึ้นใหม่ในสังคมสมัยใหม่ ในยุคความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตมือถือ แพลตฟอร์มและรูปแบบสื่อใหม่ได้ผสมผสานเข้ากับชีวิตประจำวันและการทำงานของผู้คนอย่างลึกซึ้ง ปฏิวัติวิถีชีวิตและรูปแบบการสื่อสารการมาถึงของยุค 5G ทั่วประเทศ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้งสำหรับสื่อใหม่ เทคโนโลยีสื่อใหม่ที่เกิดใหม่เหล่านี้เสริมกันกับสื่อดั้งเดิมก่อให้เกิดระบบนิเวศสื่อ ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่รวดเร็ว การหลอมรวมของสื่อ (Media Convergence) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับรู้และการถ่ายทอดข้อมูลของผู้คนทั่วโลก สื่อหลอมรวมหมายถึงการผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ กับสื่อใหม่ เช่น สื่อดิจิทัล เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง การมีส่วนร่วมของผู้รับสาร และการสร้างเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้น การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เช่น ภาษา พิธีกรรม ความเชื่อ ดนตรีพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้สื่อหลอมรวมจึงเป็นช่องทางสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะเยาวชนและประชาชนทั่วไปที่อาจขาดการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งดั้งเดิม การสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมสามารถสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) การเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีแพลตฟอร์มและวิธีการสื่อใหม่ทำหน้าที่ไม่เพียงเป็นสะพานสำคัญสำหรับการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเท่านั้นแต่ยังเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับการเผยแพร่อย่างรวดเร็วและการขยายอิทธิพลของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทั่วโลก The 14th Five-Year Plan for the Protection of Intangible Cultural Heritage พ.ศ. 2564 ของจีน (พ.ศ. 2564-2568) ได้เสนอ "แผนการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านสื่อใหม่" ("ICH New Media Dissemination Plan") โดยเรียกร้องให้สื่อใหม่มีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาและการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มที่ไม่อาจย้อนกลับได้ ของการหลอมรวมสื่อ/สื่อหลอมรวม โดยใช้นวัตกรรมเพื่อขยายช่องทางการเผยแพร่และบรรลุผลการสื่อสารที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ท่ามกลางวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและแนวโน้มที่ซับซ้อนและไม่สามารถย้อนกลับได้ของการหลอมรวมสื่อการปกป้องการพัฒนา และแม้แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมและการใช้ประโยชน์จากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมล้วนต้องการการแทรกแซงของสื่อสมัยใหม่ สิ่งนี้มีความหมายและผลกระทบเชิงปฏิบัติที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขอบเขตทางอุดมการณ์ เช่น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการทำให้เป็นที่นิยม/การ

เผยแพร่วัฒนธรรมจากข้อมูลเบื้องต้น

จากที่กล่าวข้างต้นการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยแต่ดั้งเดิมสะท้อนให้เห็นว่า งานหัตถกรรมไม่ใช่เพียงสิ่งของ แต่เป็นภาษาทางวัฒนธรรม ที่บอกเล่าประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชุมชน การทอผ้าแบบหริ่งเป็นทั้งศิลปะ เครื่องมือสื่อสาร และสัญลักษณ์แห่งความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบัน มี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การปั่น การย้อม การทอ และการปัก โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ฝ้าย กล้วยา และเส้นใยจากพืชอื่นๆผลิตเป็นเครื่องแต่งกาย ผ้าเช็ดหน้า และผ้าใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึง ชุดแต่งงานแบบดั้งเดิม โดยงานทอผ้านำมาโชว์ด้วยการสื่อสารทางการแต่งกาย ผ่านงานพิธีกรรม งานประเพณี เทศกาลสำคัญและพิธีแต่งงาน เป็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ที่บอกเล่าถึง สถานะทางสังคมและความเชื่อ ของชนชาติไทย มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยผู้หญิงไทยเป็นผู้สืบทอดทักษะการทอผ้า โดยเรียนรู้จากแม่และผู้เฒ่าในชุมชนการสอนทักษะนี้เป็นทั้ง การเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการเล่าเรื่อง ที่ผูกพันกับตำนานและความเชื่อ สามารถมองเห็นถึงผลกระทบจากการขาดการสื่อสารจากสื่อหลอมรวม เมื่อสื่อกระแสหลักไม่เผยแพร่เรื่องราวของชนชาติไทย มรดกทางวัฒนธรรม เช่น การทอผ้าโบราณ จะถูกจำกัดอยู่ในชุมชน สังคมวงกว้างไม่ตระหนักถึงคุณค่า ทำให้การสนับสนุนและการอนุรักษ์ลดลง คนรุ่นใหม่ในชนชาติไทยอาจรู้สึกว่าการทอผ้าไม่สำคัญ เพราะไม่ได้รับการยอมรับในสื่อ ส่งผลให้ความสนใจในการเรียนรู้และสืบทอดลดลง ทำให้โอกาสในการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมลดลง การขาดการสื่อสารจากสื่อหลอมรวมทำให้มรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่เล็กๆ และไม่สามารถสร้างการรับรู้ในวงกว้างได้ ส่งผลต่อการอนุรักษ์ การสืบทอด และการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมจึงเป็น เครื่องมือสำคัญในการทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นมีชีวิตชีวาและได้รับการยอมรับในระดับโลก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยในบริบทของสื่อหลอมรวม โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่สามารถถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยไปยังสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หากไม่มีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง คนรุ่นใหม่อาจสูญเสียความรู้สึก เชื่อมโยงกับรากเหง้า และเกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรม หากไม่มีการบันทึกหรือเล่าต่อ ภูมิปัญญาเหล่านี้อาจสูญหายไปพร้อมกับผู้เฒ่าผู้แก่ ดังนั้นการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยไม่ใช่เพียงการรักษาสิ่งเก่า แต่เป็นการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งในมิติของอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ความเข้าใจในสังคม เศรษฐกิจ และการยอมรับในระดับสากล เพื่อให้วัฒนธรรมยังคงมีชีวิตและมีคุณค่าในสังคมร่วมสมัย ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมได้รับการคุ้มครองและยอมรับในระดับโลก สามารถต่อยอดเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจ เช่น หัตถกรรม เสื้อผ้า เครื่องดนตรี และอาหารพื้นบ้าน ช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชนและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมและภาพลักษณ์ของชาติ

1.2 คำถามนำวิจัย

1. บริบทของการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติไทยในบริบทของสื่อหลอมรวม ในสถานะปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ได้อย่างไร

3. แนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม ควรมีแนวทางอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม
3. เพื่อได้แนวทางการสื่อสารอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงบริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและการประยุกต์ใช้สื่อใหม่ในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ที่มีผู้นิยมใช้ในมณฑลไต้หวัน
2. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม เพื่อให้เกิดการตระหนักในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมอันดีให้กับชนรุ่นหลังต่อไป
3. สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสารวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อสร้างต้นแบบการสื่อสารที่สามารถปรับใช้ได้บริบทที่หลากหลาย ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาและทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลากหลายมิติ ทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม การสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวม พฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อของผู้รับสาร เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่ชัดเจนและสนับสนุนการออกแบบกระบวนการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือชาติพันธุ์ที่ใช้สื่อหลอมรวมในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยสุ่มเลือกตามสัดส่วน จำนวน 400 คน
3. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยใช้เวลาในการเตรียมข้อมูล ศึกษาค้นคว้า จัดลำดับข้อมูล สร้างเครื่องมือ พร้อมทั้งแจกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่วันที่ เดือนมีนาคม 2024 - พฤษภาคม 2025

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การสื่อสาร หมายถึง วิธีการในการนำเสนอหรือถ่ายทอดเรื่องราว ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับมรดกทาง

วัฒนธรรมของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของเรื่องราวหรือข้อมูลการสื่อสาร ประกอบด้วย การนำเสนอรูปแบบเนื้อหา และช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและบรรลุผลตามที่ตั้งไว้

มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษและเป็นองค์ประกอบสำคัญของ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนหรือสังคม ซึ่งรวมถึงขนบธรรมเนียม ภาษา, ประเพณี, ดนตรี, การเต้นรำ, งานฝีมือผ้าทอ และวิถีชีวิต โดยมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคม และจิตวิญญาณที่ควรอนุรักษ์ไว้

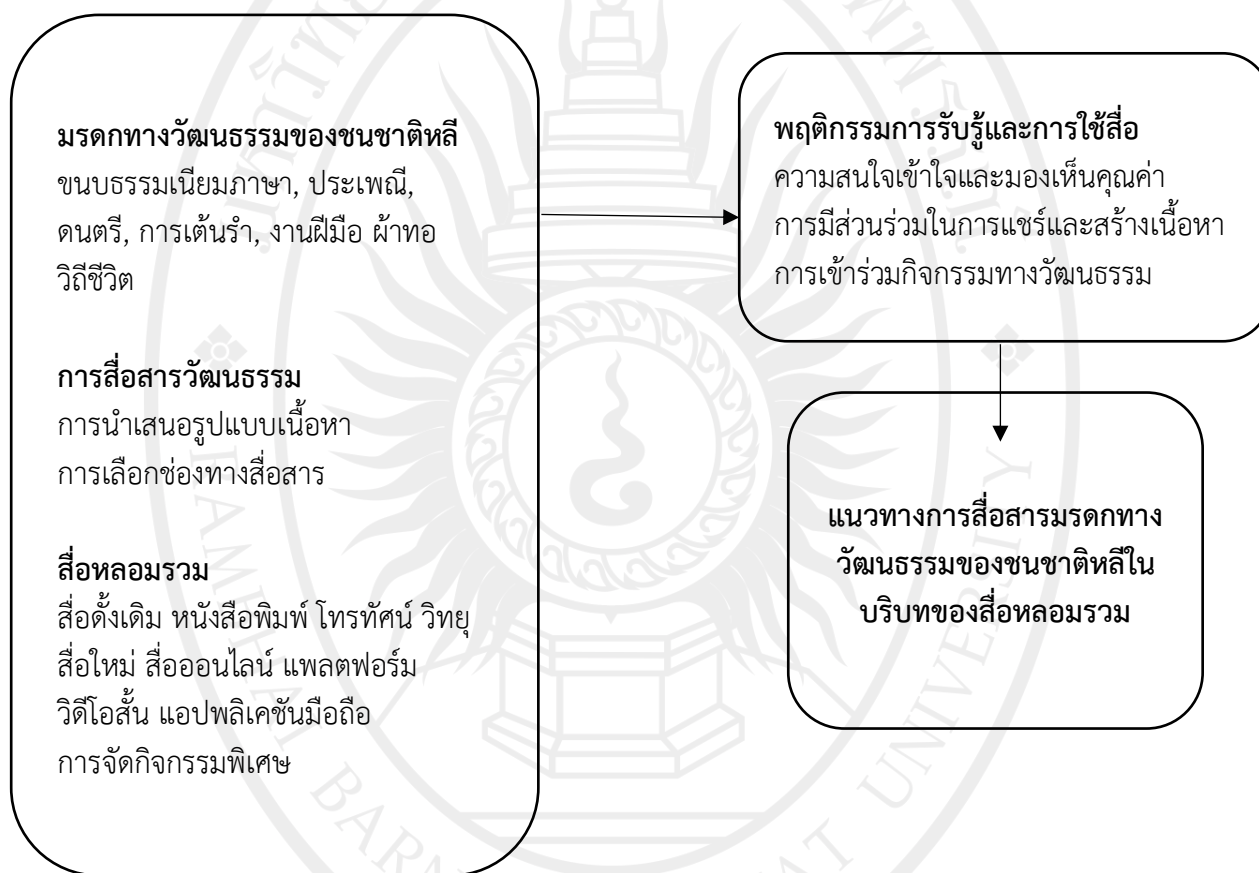
สื่อหลอมรวม หมายถึง การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดั้งเดิมเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วม ที่หลากหลายต่อมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลัก เน้นการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อเข้าถึงผู้ชมที่หลากหลายและ ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมหลัก รวมถึงสื่อดั้งเดิม ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ส่วน เทคโนโลยีดิจิทัล สื่อใหม่ ประกอบด้วย สื่อออนไลน์ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น รวมถึงแอปพลิเคชันมือถือผสมผสาน เนื้อหาจากสื่อดั้งเดิมกับสื่อใหม่ ภาพถ่าย, วิดีโอ, และเสียง เข้ากับแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสร้างประสบการณ์การ รับรู้ที่หลากหลาย เข้าถึงพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

ชนชาติหลัก หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมตั้งอยู่ทางตะวันตกของเกาะไห่หนาน เมืองตงฟาง มณฑลไห่หนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีขนบธรรมเนียม ภาษา, ประเพณี, ดนตรี, การเต้นรำ, งานฝีมือ วิถี ชีวิตและประเพณีเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศจีน โดยชนชาติหลักมีประวัติการตั้งถิ่นฐานและ การดำรงชีวิตที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน และมีบทบาทสำคัญในภูมิศาสตร์วัฒนธรรมของภูมิภาค

พฤติกรรมรับรู้และการใช้สื่อ หมายถึง กลุ่มเป้าหมายมีการใช้สื่อหลอมรวมจากช่องทางต่างๆ ในการ เข้าถึงข้อมูล การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วม ในการแชร์เนื้อหาและสร้างเนื้อหา เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยในบริบทของสื่อหลอมรวม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสาร ตำรา และข้อมูลอื่นๆ ที่นำมาซึ่งประโยชน์และกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ทั้งเนื้อหาทางวัฒนธรรม ช่องทางการสื่อสาร และพฤติกรรมของผู้รับสารได้อย่างครอบคลุมโดยใช้องค์ประกอบดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม โดยผู้วิจัยได้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่ได้ทำการศึกษาเอกสารทั้งในด้านการวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบ และแนวทางในการอธิบายและวิเคราะห์ถึงการพัฒนาศักยภาพพิธีกรบนสื่อออนไลน์ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 บริบททางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลี
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อหลอมรวม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบททางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลี

เมืองตงฟาง มณฑลไห่หนาน เป็นแหล่งรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ พวกเขาดำรงชีวิตแบบง่าย ๆ โดยการปลูกพืชอย่างมัน ผัก และกล้วย อาศัยอยู่ในบ้านดินมุงฟาง เกือบของป่า และถักทอชุดเพื่อบูชา หรือแลกขาย มรดกเหล่านี้เป็นตัวแทนความทรงจำทางประวัติศาสตร์ ผลงานแห่งภูมิปัญญา และจิตวิญญาณแห่งชาติพันธุ์อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวหลี อย่างไรก็ตาม ภายใต้การพัฒนาอย่างรวดเร็วของสังคมสมัยใหม่ การสืบทอดและการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนชาติหลี กำลังเผชิญความท้าทายมากมาย องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2003) ได้ให้คำนิยามของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ว่าเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุ เช่น ภาษา พิธีกรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ การอนุรักษ์องค์ความรู้เหล่านี้จึงต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชน การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดั้งเดิมเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมที่หลากหลายต่อมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลี เพื่อเข้าถึงผู้ชมที่หลากหลาย สร้างประสบการณ์ที่ดื่มด่ำ และส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมหลี

2.1.1 แหล่งกำเนิดและวิวัฒนาการของวัฒนธรรมชนชาติหลีในเมืองตงฟาง

- 1) ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ระหว่างบรรพบุรุษชนชาติหลีกับเมืองตงฟาง

เมืองตงฟางมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 2,000 ปี นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นที่มีการจัดตั้งอำเภอจีหลง (Jiulong County) ก่อนที่การจัดตั้งเขตการปกครองแบบจว้น/เซี่ยนจะเริ่มต้นการเผยแพร่วัฒนธรรมฮั่น ดินแดนอันน่าอัศจรรย์แห่งนี้ได้เป็นแผ่นดินอันอุดมที่บรรพบุรุษชนเผ่าหลีได้ตั้งถิ่น

ฐานและสืบเผ่าพันธุ์มาแต่เดิม ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ บรรพบุรุษชาวหลีได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์มากมาย ตัวอย่างเช่น "เรือนทรงเรือ" ที่บรรพบุรุษชนชาติหลี คิดค้น และยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านจากการอยู่อาศัยบนต้นไม้สู่การอยู่อาศัยในเรือนเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพธรรมชาติของเกาะไหหลำ แม้ว่าในสายตาปัจจุบันเรือนทรงเรืออาจดูเรียบง่าย แต่เมื่อมองผ่านเลนส์ทางประวัติศาสตร์แล้ว นี่คือการก้าวหน้าอันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติในยุคโบราณ เมืองฟางตงไม่เพียงเป็นถิ่นอาศัยของบรรพบุรุษชนเผ่าหลีเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของวัฒนธรรมชนเผ่าหลีอีกด้วย ที่นี่เป็นที่เล่าขานตำนานปรัมปราเกี่ยวกับการเกิดใหม่ของมนุษยชาติหลังผ่านพ้นภัยพิบัติ ตลอดจนเรื่องราวความรักอันโรแมนติกที่ถูกขับขานอย่างต่อเนื่องในกระแสธารแห่งประวัติศาสตร์ ได้หล่อหลอมกลุ่มคนที่มีจิตใจเบิกบานและเปิดกว้างสืบทอดเชื้อสายวงศ์ตระกูลของบรรพบุรุษชนเผ่าหลี และสร้างสรรค์วัฒนธรรมดั้งเดิมอันเลอเลิศมากมาย (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

2) วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมรดกทางวัฒนธรรมชนชาติหลี

1. เรือนทรงเรือของชนเผ่าหลีมีประวัติความเป็นมายาวนาน หลักฐานเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติ หลีถูกบันทึกไว้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งในผลงาน *Treatises of the Supervisor and Guardian of the Cinnamon Sea* โดย ฟ่าน ฉิงต้า บรรพบุรุษชนเผ่าหลีซึ่งอาศัยอยู่ในป่าดิบชื้นแถบภูเขา ได้ใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ ไม้ไผ่ และหวาย ซึ่งเป็นวัสดุทั่วไปในป่าดิบชื้น มาทำเป็นโครงเรือน มุงหลังคาด้วยหญ้าคา สร้างให้ชายคาเรือนจรดพื้นดิน ผังและชายคาเป็นเนื้อเดียวกันซึ่งมีประสิทธิภาพดี ในการกันความชื้นและกันความร้อน "เรือนทรงเรือ" แบบนี้ ซึ่งเหมาะกับสภาพการดำรงชีวิตในป่าดิบชื้นร้อน สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาการอยู่รอดของชนเผ่าหลีบนเกาะที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าดิบชื้น เศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ชนกลุ่มน้อยของไหหลำพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง เรือนหญ้าคาซึ่งเคยแพร่หลายทั่วไปในป่าดิบชื้นแถบภูเขาของเกาะไหหลำ ก็ค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยเรือนอิฐมอญ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) เทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือของชนเผ่าหลี" ถูกบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งชาติชุดที่สอง ทำให้เรือนทรงเรือชุดสุดท้ายของชนเผ่าหลีได้รับการอนุรักษ์ไว้ในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชนเผ่าหลี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) รัฐบาลได้ลงทุนสร้างหมู่บ้านใหม่ไปฉา ชาวบ้านได้ย้ายไปอาศัยรวมกันที่เรือนอิฐมอญ ส่วนหมู่บ้านเก่าไปฉาได้รับการอนุรักษ์ไว้ทั้งหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้เทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือของชนเผ่าหลีสูญหายไป มณฑลไหหลำและรัฐบาลเมืองฟางตงได้จัดอบรมเทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือหลายรุ่น ปัจจุบันได้ฝึกอบรมและรับรองผู้สืบทอดเทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือแล้ว 10 คนที่หมู่บ้านไปฉา นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างผู้สืบทอดเหล่านี้ให้รับผิดชอบงานบำรุงรักษาประจำวันของเรือนทรงเรือในหมู่บ้านไปฉา ทำให้เรือนทรงเรือของหมู่บ้านไปฉาสามารถทนทานต่อการกัดกร่อนของกาลเวลาและสภาพอากาศได้ (สำนักข่าวซินหัว, 2567)

2. เทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี มีประวัติยาวนานกว่า 3,000 ปี ถือเป็นงานทอที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์การทอของจีน จนถูกเรียกว่า "ฟอสซิลที่มีชีวิต" เทคนิคการทอ

นี้มี 4 ขั้นตอน คือ การปั่น การย้อม การทอ และการปัก ชาวหลีสามารถเปลี่ยนเส้นใยฝ้าย กล้วยา และเส้นใยอื่นๆ ให้เป็นเครื่องแต่งกาย ผ้าเช็ดหน้า และผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและโอกาสพิเศษ เช่น ชุดแต่งงานแบบดั้งเดิม เทศกาลตรุษจีนของกลุ่มชาติพันธุ์เซียง เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดของกลุ่มชาติพันธุ์เซียง ตรงกับวันแรกของเดือน 10 ตามปฏิทินจีน ประเพณีนี้เป็นการเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยวและขอพรให้มีสันติสุข เป็นพิธีกรรมที่เรียบง่าย ที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เซียง สะพานไม้แบบโค้งเป็นสะพานที่มีเอกลักษณ์ในมณฑลชานซีฝั่งตะวันออกของจีน โดยเฉพาะผู้เจียนและ เจ้อเจียง สะพานนี้ออกแบบและก่อสร้างด้วยเทคนิคการเจาะรูและทำเดือย (Mortise and Tenon) ถือเป็นภูมิปัญญาการออกแบบและสร้างสะพานที่เป็นเอกลักษณ์ของจีน ถึงแม้ว่ากระแสวัฒนธรรมการทอผ้าของชาติพันธุ์ต่างๆ ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมจากวัฒนธรรมที่เหนือกว่า แต่ชาวหลี ก็ยังสามารถรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายโดยการทอผ้าตามแบบฉบับดั้งเดิมในแบบอดีตไว้ได้อย่างเข้มแข็ง จนถึงปัจจุบัน ทำให้ผ้าของชาวหลีได้รับการขึ้นทะเบียนเทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์หลี ซึ่งประกอบด้วยการปั่นด้าย การย้อมสี ทักทอ และปักร้อยเข้าสู่รายการตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติเป็นมรดกขององค์การยูเนสโก ได้รับการคุ้มครองเร่งด่วนเมื่อวันที่ 5 เดือนธันวาคม 2552 ซึ่งเทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีเป็น 1 รายการที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของจีนจากทั้งสิ้น 44 รายการ (UNESCO, 2003)

รายละเอียดการทอผ้าลายปักหลี การปั่นด้ายใช้เส้นใยฝ้ายหรือไหม ปั่นด้วยมือให้ได้เส้นที่สม่ำเสมอ โดยวัสดุที่ใช้คือพืชสมุนไพร เปลือกไม้ และดิน เพื่อให้ได้สีที่ทนทานและมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ใช้ก๊อแบบดั้งเดิม ทอเป็นพื้นก่อนเพิ่มลวดลาย และใช้เทคนิคการปักมือ เพื่อสร้างลวดลายที่มีมิติและความละเอียด ลวดลายบนผ้ามักเล่าเรื่องราววิถีชีวิต ธรรมชาติ และความเชื่อของชาวหลี ลายเรขาคณิตสื่อถึงความสมดุลและความกลมกลืนในชีวิต ลายสัตว์และธรรมชาติ เช่น ปลา ดอกไม้ หรือภูเขา แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความเชื่อทางจิตวิญญาณ ลายเชิงสัญลักษณ์ ใช้ในพิธีกรรม เช่น งานแต่งงานหรือการเฉลิมฉลอง เพื่อสื่อถึงความเป็นสิริมงคล สะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อ สีและลวดลายมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น สีแดงแทนความสุข สีดำแทนความมั่นคง การทอผ้าลายปักหลีไม่ใช่เพียงงานหัตถกรรม แต่เป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์หลี โดยมีความโดดเด่นทั้งในด้านเทคนิคการผลิตและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สืบทอดมาหลายร้อยปี และยังคงได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่ในระดับสากลจนถึงปัจจุบัน

3. เครื่องปั่นดินเผาของชนชาติหลี (Li ethnic group) เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ใช้ในการขึ้นรูปภาชนะดินเผา โดยอาศัยการหมุนด้วยมือหรือเท้าแทนการใช้กงล้อหมุนแบบสมัยใหม่ ทำให้ได้รูปทรงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลีในเกาะไหหลำ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การทำเครื่องปั่นดินเผาแบบดั้งเดิมที่ไม่ใช้ล้อหมุน แต่ใช้การปั่นด้วยมือและเผาแบบเปิด เป็นหนึ่งในงานหัตถกรรมที่สำคัญ ควบคู่กับการทอผ้าลายปักหลี ได้รับการยกย่องว่าเป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เนื่องจากสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และความชำนาญเชิงช่างที่สืบทอดจาก

รุ่นสู่รุ่น ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นมรดกทางวัฒนธรรมระดับชาติ (Chen, 2019)

ลักษณะและเทคนิคการทำ การขึ้นรูปใช้มือปั้นหรือใช้แท่นหมุนที่ขับเคลื่อนด้วยเท้า ไม่ใช่เครื่องหมุนไฟฟ้า ใช้ดินเหนียวจากท้องถิ่น มีความเหนียวและทนไฟสูง การตกแต่งใช้การขีด ขีด หรือ กัดลายเรขาคณิตและลายธรรมชาติลงบนผิวภาชนะ เเผาในเตาแบบดั้งเดิมที่ใช้ฟืนหรือถ่าน ทำให้ได้สีสนิม ธรรมชาติ เช่น น้ำตาล แดง หรือดำ รูปแบบเป็นภาชนะใช้สอย เช่น หม้อ ไห กาน้ำ และถ้วย ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือใช้ในพิธีกรรม งานแต่งงาน งานศพ หรือพิธีบูชา ลวดลายมักเป็นลายเรขาคณิตหรือ ลายธรรมชาติ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และความเชื่อทางจิตวิญญาณ เครื่องปั้นดินเผาของชนชาติหลีเป็นงานหัตถกรรมที่ผสมผสานทักษะ เทคนิค และความเชื่อทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน มีเอกลักษณ์เฉพาะที่ต่างจากเครื่องปั้นดินเผาของไทย เช่น เครื่องสังคโลกหรือเครื่องเบญจรงค์ ซึ่งใช้เทคนิคการเคลือบและการตกแต่งที่ละเอียดกว่า แต่ของหลีจะเน้นความเรียบง่ายและความหมายเชิงสัญลักษณ์มากกว่า

2.1.2 อุปสรรคในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนชาติหลีสู่ภายนอก

1) จิตสำนึกในการสืบทอดไม่เพียงพอ ภายใต้การพัฒนาอย่างรวดเร็วของสังคมสมัยใหม่และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมหลากหลาย การสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนชาติหลี กำลังเผชิญปัญหาความตระหนักที่อ่อนแอ ด้านหนึ่ง การพัฒนาเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทำให้คนรุ่นใหม่ชนชาติหลี มีแนวโน้มแสวงหาความทันสมัย กระแสนิยมสมัยใหม่ และชีวิตแบบเมืองมากกว่า ขาดความสนใจและการรับรู้ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติหลี คนหนุ่มสาวจำนวนมากมองว่าเทคนิคดั้งเดิมของชนชาติหลี เช่น เทคนิคการทอ ย้อมสี และเทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือลำสมัยและซับซ้อนเกินไป ไม่ยอมเสียเวลาและความพยายามในการเรียนรู้และสืบทอด จากการสำรวจพบว่า ปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญงานหัตถกรรมดั้งเดิม ได้แก่ การปั่นฝ้าย ย้อมสี ทอผ้า และปักลวดลายของชนชาติหลี เหลือไม่ถึง 20,000 คน และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยและวัยกลางคน มีคนรุ่นใหม่อยู่ในสัดส่วนน้อยมาก อีกด้านหนึ่ง ระบบการศึกษาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีไม่เพียงพอ ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน การบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่าหลีมีน้อย ทำให้นักเรียนขาดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง สิ่งนี้นำไปสู่ความรู้สึกผูกพันทางวัฒนธรรมและสำนึกทางประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมชนชาติหลีของคนรุ่นใหม่ไม่เพียงพอ และจิตสำนึกในการสืบทอดก็ยิ่งอ่อนแอ

2) ความท้าทายในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนชาติหลีกำลังเผชิญความตึงเครียดทางสังคมกับการพัฒนาสมัยใหม่ กระบวนการกลายเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนดั้งเดิมและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลีเผชิญภาวะเสี่ยงต่อการสูญเสียทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น เรือนทรงเรือชนเผ่าหลีบางหลังถูกทุบทิ้งหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นอาคารสมัยใหม่ ซึ่งทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์ดั้งเดิมและระบบนิเวศทางวัฒนธรรม ในเวลาเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มากเกินไปก็อาจนำไปสู่การทำให้เป็นสินค้า (Commodification) และการทำให้ต้นทุนของวัฒนธรรมชนเผ่าหลี สูญเสียแก่นสารทางวัฒนธรรมและ

คุณค่าดั้งเดิมไป นอกจากนี้การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลียังเผชิญปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีต้องการการลงทุนด้านงบประมาณจำนวนมาก ซึ่งครอบคลุมการอนุรักษ์วัตถุทางวัฒนธรรม การสืบทอดทักษะ และการสื่อสารทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการลงทุนจากรัฐบาลและสังคมสำหรับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลียังคงค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับความต้องการเชิงปฏิบัติในเวลาเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมก็ขาดแคลนอย่างมาก ขาดความสามารถในการศึกษาวิจัยเชิงลึกและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี

ชนชาติหลีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานหลักอยู่ใน เมืองตงฟาง มณฑลไห่หนานของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเมืองที่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวรู้จักมากนัก แต่มีเสน่ห์เฉพาะตัว ทั้งชายหาดที่เงียบสงบ วิถีชีวิตหินริมทะเล และวัฒนธรรมชนเผ่าหลีที่ยังคงรักษาไว้ได้ดี นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น Osheli Culture and Ecotourism Area ที่มีภูมิประเทศป่าฝนเขตร้อนและอ่างเก็บน้ำต่ากังปา ซึ่งเป็นทะเลสาบเทียมใหญ่ที่สุดอันดับสองของเกาะไห่หนาน มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สะท้อนผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ดนตรี การแต่งกาย และภาษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้เริ่มลดลง จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

2.2.1 องค์ประกอบการสื่อสาร

องค์ประกอบการสื่อสาร (Communication Factors) คือ ปัจจัยที่ต้องมีในปฏิบัติการสื่อสารครบถ้วนทุกครั้ง ซึ่งกระบวนการอันประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องขององค์ประกอบเหล่านี้ก่อให้เกิดระบบการสื่อสาร โดยทั่วไปกระบวนการสื่อสารถือว่าประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานหกประการ ได้แก่ แหล่งสาร (Information Source) ผู้เข้ารหัสสาร (Communicator) ผู้ถอดรหัส (Receiver) สารสนเทศ (Message) ช่องทางสื่อ (Medium) และปฏิกิริยาตอบสนอง (Feedback) (Dong Lu, 2560) ใช้กรณีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีเป็นตัวอย่าง แหล่งสารคือตัวบททางวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีเอง ซึ่งรวมถึงวรรณกรรมมุขปาฐะ ดนตรีชาติพันธุ์ นาฏศิลป์ดั้งเดิม งานหัตถศิลป์ ฯลฯ องค์ประกอบเหล่านี้คือจุดกำเนิดสาร

ผู้เข้ารหัสสารอาจเป็นผู้ถือครองภูมิปัญญามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี สถาบันทางวัฒนธรรม รัฐบาล หรือนักวิจัยทางวัฒนธรรมผู้ศึกษาวัฒนธรรมชนเผ่าหลีอย่างลึกซึ้ง มีหน้าที่รวบรวมทางวัฒนธรรม จัดระบบสารสนเทศ และถ่ายทอดสารทางวัฒนธรรม ผู้ถอดรหัสหมายถึงกลุ่มเป้าหมายซึ่งอาจรวมถึงสาธารณชนเชิงวัฒนธรรม นักเรียน นักวิชาการวัฒนธรรม และกลุ่มสังคมในวงกว้าง สารสนเทศหมายถึงเนื้อหาสาระที่สื่อสารโดยเฉพาะ เช่น บริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสุนทรียศาสตร์ และคุณค่าการถ่ายทอดของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี ช่องทางสื่อหมายถึงพาหะสารสนเทศในระบบนิเวศสื่อหลอมรวมรูปแบบสื่อมีความหลากหลาย รวมถึงสื่อมวลชนดั้งเดิมอย่างโทรทัศน์ วิทยุ

หนังสือพิมพ์ และสื่อดิจิทัลอย่างโซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น การถ่ายทอดสด เป็นต้น การใช้การผสมผสานสื่อเหล่านี้สามารถเพิ่มประสิทธิผลการสื่อสารและการครอบคลุมทางสังคม ปฏิริยาตอบสนองหมายถึงการรับรู้ทางวัฒนธรรมและการตอบสนองของผู้รับสารหลังได้รับข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประเมินสำคัญสำหรับผู้ส่งสารในการปรับการสื่อสาร

กระบวนการสื่อสาร (Communication Process) คือ ปฏิบัติการพลวัตซึ่งสารทางวัฒนธรรมถูกส่งจากแหล่งกำเนิด (ผู้ส่งสาร) ผ่านโครงข่ายสื่อ (สื่อ) ไปยังกลุ่มผู้รับเป้าหมาย (ผู้ชม) โดยคาดหวังให้เกิดผลกระทบทางสังคม กระบวนการนี้ไม่เพียงรวมการถ่ายทอดสาร แต่ยังรวมถึงการเข้ารหัสทางวัฒนธรรม (Encoding) การตีความสาร (Decoding) และการตอบรับ ในกระบวนการสื่อสาร กลไกการเข้ารหัส-ถอดรหัสมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ใช้กรณีการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีเป็นตัวอย่าง การเข้ารหัสทางวัฒนธรรมหมายถึงวิธีการที่ผู้เข้ารหัสสารแปลงเนื้อหาทางวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบสื่อที่เหมาะสมสำหรับการสื่อสาร เช่น ผ่านสารคดีวัฒนธรรม เนื้อหาโซเชียลมีเดีย หรือหลักสูตรการศึกษาดิจิทัล ส่วนการตีความสารคือวิธีการที่ผู้รับสารเข้าใจและสร้างความหมายทางวัฒนธรรม

กลไกเชิงสัญลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถรับประกันความเที่ยงตรงทางวัฒนธรรมและการรับรู้ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ในกระบวนการสื่อสารอาจถูกรบกวนจากปัจจัยรบกวนทางวัฒนธรรม เรียกว่า "สัญญาณรบกวนทางวัฒนธรรม" (Cultural Noise) เช่น อุปสรรคทางเทคโนโลยี ช่องว่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการรับรู้สาร เป็นต้น

องค์ประกอบหลักของการสื่อสารประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสาร การออกแบบเนื้อหาสาร การเลือกช่องทางการสื่อสาร การวางแผนช่วงเวลาการสื่อสาร งบประมาณและการจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลสัมฤทธิ์และปรับปรุงตามข้อมูลป้อนกลับ

1) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

ในการสื่อสาร "กลุ่มเป้าหมาย" หมายถึง กลุ่มคนเฉพาะที่กิจกรรมการสื่อสารมุ่งเป้าไป กลุ่มเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะด้านอายุ เพศ ภูมิภาค ความสนใจ ฯลฯ การทำความเข้าใจเชิงลึกและการกำหนดกลุ่มผู้รับสารอย่างแม่นยำส่งผลโดยตรงต่อการสร้างเนื้อหาสาร การเลือกช่องทางการสื่อสาร การกำหนดช่วงเวลาและความถี่ ตลอดจนประสิทธิผลการสื่อสารขั้นสุดท้าย ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญเบื้องต้นสำหรับการกำหนดรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายครอบคลุมหลายมิติ เช่น ลักษณะประชากรศาสตร์ ลักษณะทางจิตวิทยา ลักษณะพฤติกรรม และรูปแบบการใช้สื่อ (Wang Yuqi, 2565)

การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ควรคำนึงถึงภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรมของผู้รับสาร เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตีความข้อมูลและการตอบสนองพฤติกรรมของผู้รับสาร นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับความหลากหลายของผู้รับสาร ผู้สื่อสารจำเป็นต้องระบุและทำความเข้าใจลักษณะและความต้องการของกลุ่มย่อยต่างๆ เพื่อให้บรรลุการสื่อสารแบบเฉพาะบุคคลและมีความแตกต่าง

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติจีน พ.ศ. 2566 บริษัทด้านวัฒนธรรมของจีนสร้างรายได้ 12,951.5 พันล้านหยวน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.2 จากปีก่อนหน้า (National Bureau of Statistics of China, 2567) สิ่งนี้บ่งชี้ว่าตลาดการบริโภควัฒนธรรมกำลังขยายตัว ซึ่งสร้างฐานผู้รับสารที่กว้างขวางสำหรับการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี

2) การกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสาร

ในกระบวนการสร้างการสื่อสาร การกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการบรรลุการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการส่งผ่านข้อมูล วัตถุประสงค์การสื่อสารไม่เพียงให้ทิศทางที่ชัดเจนสำหรับกิจกรรมการสื่อสาร แต่ยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์

การสื่อสาร การกำหนดวัตถุประสงค์ควรเป็นไปตามหลักการ SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) นั่นคือ วัตถุประสงค์ควรเป็นเฉพาะเจาะจง (Specific) วัดผลได้ (Measurable) บรรลุได้ (Achievable) สอดคล้อง (Relevant) และมีกรอบเวลา (Time-bound) หลักการนี้ช่วยสร้างความมั่นใจในความชัดเจนและปฏิบัติได้ของวัตถุประสงค์ จึงเพิ่มอัตราความสำเร็จของกิจกรรมการสื่อสาร วัตถุประสงค์การสื่อสารโดยทั่วไปแบ่งเป็นสามระดับ วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) วัตถุประสงค์เชิงยุทธวิธี (Tactical Objectives) และวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ (Operational Objectives)

โดยวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับวิสัยทัศน์และพันธกิจระยะยาวขององค์กร โดยทั่วไปมุ่งเน้นที่การเติบโตอย่างยั่งยืนของมูลค่าตราหรือการขยายอิทธิพลทางสังคม วัตถุประสงค์เชิงยุทธวิธีมุ่งเน้นประสิทธิผลการสื่อสารในระยะสั้นมากขึ้น เช่น การยกระดับการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการเฉพาะ การเปลี่ยนมุมมองสาธารณะต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือการส่งเสริมการนำไปปฏิบัติพฤติกรรมเฉพาะ วัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับระดับการดำเนินงานของกิจกรรมการสื่อสาร รวมถึงการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม การออกแบบเนื้อหาสารที่มีประสิทธิภาพ และการกำหนดช่วงเวลาการสื่อสารที่เหมาะสม (Yang Qifei&Chen Hong, 2562)

ในยุคสื่อหลอมรวม การสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีต้องอาศัยวัตถุประสงค์และการกำหนดทิศทางทางการสื่อสารที่แม่นยำ วัตถุประสงค์การสื่อสารควรมุ่งเน้นไปที่การปกป้อง การสืบทอด และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พร้อมกับให้ความสำคัญกับการยกระดับศักยภาพ ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีทั้งในและต่างประเทศ

3) การออกแบบเนื้อหาสาร

ในองค์ประกอบของการสื่อสาร การสร้างสรรค์และการออกแบบเนื้อหาสารถือเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งส่งผลโดยตรงว่าข้อมูลจะดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายและสร้างประสิทธิผลการสื่อสารตามที่คาดหวังหรือไม่ การสร้างสรรค์เป็นจิตวิญญาณของการออกแบบเนื้อหาสาร กำหนดให้ผู้สื่อสารต้องก้าวข้ามกรอบความคิดแบบดั้งเดิม และสร้างรูปแบบการแสดงออกข้อมูลที่ใหม่และน่าสนใจ การใช้การสร้างสรรค์สามารถกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและความปรารถนาค้นหาของผู้รับสาร จึงเพิ่มพลังดึงดูดและโน้มน้าวใจของข้อมูล ตัวอย่างเช่น ผ่านวิธีการเล่าเรื่อง ผู้สื่อสารสามารถเปลี่ยน

แนวคิดที่เป็นนามธรรมให้เป็นสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงและมีชีวิตชีวา ทำให้ผู้รับสารเกิดการสะท้อนความรู้สึกทางอารมณ์ จึงเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารข้อมูล การออกแบบคือการแสดงออกภายนอกของเนื้อหาสาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเสนอเชิงทัศน์ โครงสร้างการจัดวาง และการแสดงออกทางภาษา การออกแบบที่ดีสามารถสื่อสารประเด็นหลักของข้อมูลอย่างชัดเจน พร้อมให้ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่น่าพึงพอใจ องค์ประกอบการออกแบบรวมถึงสี ภาพกราฟิก แบบอักษร และการจัดวางพื้นที่ ซึ่งทั้งหมดส่งผลต่อการรับรู้ภาพของผู้รับสารและมีอิทธิพลต่อการรับและการประมวลผลข้อมูล

สำหรับการออกแบบเนื้อหาสารในการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องเน้นคุณค่าทางวัฒนธรรมและความหมายทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์เป็นอันดับแรก ตัวอย่างเช่น เมื่อสื่อสารเกี่ยวกับजूकुณ ฉ่าย ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ควรแนะนำประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทำนองเพลงท้องถิ่น และรูปแบบการแสดงอันละเอียดละไม เพื่อแสดงคุณค่าในฐานะสมบัติทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน (Li, 2566)

นอกจากนี้ เนื้อหาสารควรให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่อง ผ่านการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล ประสบการณ์การสืบทอดที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ฯลฯ สามารถทำให้ผู้รับสารเกิดการเชื่อมโยงทางอารมณ์ ใช้กรณีการปักผ้าเป็นตัวอย่าง การนำเสนอเรื่องราวความยากลำบากของช่างปักในการสืบทอดทักษะ และความรักในชีวิตและความยึดมั่นในวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่พวกเขาสืบทอดแทรกในผลงาน สามารถทำให้ผู้รับสารเข้าใจแก่นสารทางจิตวิญญาณของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเนื้อหาสารควรมีการมีส่วนร่วมและความรู้สึกในการร่วมสร้าง ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ความเป็นจริงเสมือน (VR) ความเป็นจริงเสริม (AR) ฯลฯ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถมีประสบการณ์ตรงกับกระบวนการผลิตหรือฉากการแสดงของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมื่อสื่อสารเกี่ยวกับศิลปะการตัดกระดาษ สามารถพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ใช้สามารถจำลองการสร้างสรรค์งานตัดกระดาษออนไลน์ได้ เพิ่มความสนใจและความเข้าใจในทักษะนี้ (Wang, 2565)

ทั้งนี้การออกแบบเนื้อหาสารควรปรับให้เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารและกลุ่มผู้รับสารที่แตกต่างกัน สำหรับคนรุ่นใหม่ สามารถใช้วิธีการแสดงออกที่สร้างสรรค์และทันสมัยมากขึ้น โดยผสมผสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเข้ากับองค์ประกอบสมัยใหม่ ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงการแสดงนาฏศิลป์ พื้นบ้านดั้งเดิมให้เป็นสไตล์การเต้นร่วมสมัย และเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่มากขึ้น (Liu, 2563)

4) การเลือกช่องทางการสื่อสาร

การเลือกช่องทางการสื่อสารควรขึ้นอยู่กับความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย และการพิจารณาอย่างรอบด้านเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของช่องทางต่างๆ ในยุคดิจิทัล การหลอมรวมสื่อของสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ให้ทางเลือกที่หลากหลายสำหรับการเลือกช่องทางการสื่อสาร ช่องทางการสื่อสารไม่เพียงทำหน้าที่ส่งผ่านข้อมูล แต่ยังส่งผลต่อกระบวนการประมวลผลข้อมูลของผู้รับสาร ดังนั้นการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับประกันการสื่อสารข้อมูลที่ต้องการและการรับข้อมูลที่มีประสิทธิภาพจากผู้รับสาร

เมื่อเลือกช่องทางการสื่อสาร สิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือแบบแผนการใช้สื่อของกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ผู้รับสารรุ่นใหม่อาจชอบรับข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย ในขณะที่ผู้รับสารอายุมากกว่าอาจชอบสื่อดั้งเดิมเช่นโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากกว่า ประการที่สอง ขอบเขตการครอบคลุมและอิทธิพลของช่องทางการสื่อสารก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณา ช่องทางบางช่องทางอาจมีอัตราการเข้าถึงและอิทธิพลสูงกว่าในภูมิภาคหรือกลุ่มเฉพาะ ซึ่งช่วยเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิผลของการสื่อสาร ในการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี ช่องทางที่ถูกต้องสามารถถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จำเป็นต้องพิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของช่องทางการสื่อสารหลายรูปแบบร่วมกัน

หากกล่าวถึงสื่อดั้งเดิมเช่นโทรทัศน์และวิทยุยังคงเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้าถึงผู้รับสารวงกว้างและเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล อย่างไรก็ตาม ด้วยการแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีมือถือ โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ค่อยๆ กลายเป็นช่องทางใหม่สำหรับการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี ช่องทางเหล่านี้มีลักษณะเชิงโต้ตอบและความสามารถในการแบ่งปันสูง สามารถขยายขอบเขตการสื่อสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว (Tan Tian&Zhang Zijun, 2562)

นอกจากนี้ การบูรณาการช่องทางยังเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี การผสมผสานความน่าเชื่อถือของสื่อดั้งเดิมและการมีส่วนร่วมของสื่อใหม่สามารถสร้างเครือข่ายการสื่อสารที่หลากหลาย จึงเพิ่มอัตราการเข้าถึงและอิทธิพลของข้อมูล ตัวอย่างเช่น การแนะนำประวัติศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของผ้าโบราณชนเผ่าหลีผ่านสารคดีโทรทัศน์ พร้อมกับแบ่งปันกระบวนการผลิตและเรื่องราวของช่างทอผ้าผ่านโซเชียลมีเดีย สามารถดึงดูดความสนใจของผู้รับสารมากขึ้นและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Li Pei, 2565)

5) การวางแผนช่วงเวลา

เมื่อกำหนดการสื่อสาร การวางแผนช่วงเวลามีบทบาทชี้ขาดในการสร้างความมั่นใจว่าข้อมูลจะไปถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดปฏิกิริยาตามที่คาดหวัง ช่วงเวลาไม่เพียงรวมถึงจุดเวลาเฉพาะของการเผยแพร่ข้อมูล แต่ยังรวมถึงความถี่และจังหวะของการเผยแพร่ ซึ่งทั้งหมดต้องได้รับการออกแบบอย่างพิถีพิถันตามแบบแผนพฤติกรรมของผู้รับสารและแบบแผนการใช้สื่อ การวางแผนช่วงเวลาที่มีประสิทธิภาพกำหนดให้ผู้สื่อสารต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงแบบแผนการสัมผัสสื่อ เวลาที่ตื่นตัว และช่วงเวลายอดนิยมนของการประมวลผลข้อมูล ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ช่วงเวลาใช้งานบนโซเชียลมีเดียสามารถช่วยผู้สื่อสารกำหนดเวลาที่ดีที่สุดในการโพสต์ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและการรับรู้ข้อมูลให้สูงสุด

6) การประเมินผลสัมฤทธิ์และการปรับปรุงตามข้อมูลป้อนกลับ

การประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการวัดความสำเร็จของกิจกรรมการสื่อสาร เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เชิงปริมาณและการประเมินเชิงคุณภาพของระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์การสื่อสาร ตลอดจนความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้รับสาร ผ่านการประเมินผล

อย่างเป็นระบบ ผู้สื่อสารสามารถรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบของการสื่อสารข้อมูล จึงปรับปรุงตามความจำเป็น (Kaplan & Haenlein, 2553) การปรับปรุงตามข้อมูลป้อนกลับเป็นผลโดยตรงจากการประเมินประสิทธิผล ตามข้อเสนอแนะและข้อมูลพฤติกรรมของผู้รับสาร ผู้สื่อสารสามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนในการสื่อสาร จึงปรับปรุงให้เหมาะสมแบบเรียลไทม์ การปรับเปลี่ยนนี้อาจเกี่ยวข้องกับการแก้ไขเนื้อหาสาร การเลือกช่องทางการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาเผยแพร่ หรือการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

2.2.2 การกำหนดและการติดตามรูปแบบการสื่อสาร

การกำหนดการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและวางแผนอย่างละเอียด เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลไม่เพียงถูกส่งผ่านอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังบรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ตั้งไว้ กระบวนการนี้จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการและแนวทางชุดหนึ่ง เพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จของกิจกรรมการสื่อสาร การกำหนดรูปแบบการสื่อสารต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจและการหยั่งรู้กลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการ ความชอบ รูปแบบพฤติกรรม และภูมิหลังทางวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างรอบด้าน การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดข้อความสื่อสารและการเลือกช่องทางการสื่อสาร ตัวอย่างเช่น ในการกำหนดรูปแบบการสื่อสารสำหรับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลิ การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมชนเผ่าหลิและจุดสนใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อเนื้อหาทางวัฒนธรรมดังกล่าว จะช่วยให้ผู้สื่อสารสามารถออกแบบเนื้อหาการสื่อสารที่สอดคล้องกับความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รูปแบบการสื่อสารควรมีความยืดหยุ่นเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องมีกลไกการติดตามและประเมินผลรวมอยู่ในแผนการสื่อสาร เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันทีตามพลวัตของตลาดและผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย ความยืดหยุ่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวและพลวัตของการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมการสื่อสารยังคงสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง (Kaplan & Haenlein, 2553)

การพิจารณาด้านจริยธรรมเป็นด้านที่ไม่ควรมองข้ามในการกำหนดรูปแบบการสื่อสาร กิจกรรมการสื่อสารทั้งหมดควรปฏิบัติตามหลักการของความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้รับสารและหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิด นี่ไม่เพียงเป็นการเคารพกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้สื่อสาร ในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลิ การยึดมั่นในหลักจริยธรรม เพื่อให้มั่นใจถึงความแท้จริงของเนื้อหาการสื่อสารและการเคารพต่อรากฐานทางวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาคำศักดิ์ศรีและคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม (McQuail, 2553)

การดำเนินยุทธศาสตร์การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการแบบพลวัต ซึ่งไม่เพียง

ต้องการการวางแผนเริ่มต้นอย่างประณีตและการดำเนินการอย่างแข็งขันเท่านั้น แต่ยังคงพึ่งพาการติดตามอย่างต่อเนื่องและการปรับเปลี่ยนที่ทันทั่วทั้งที่ตามผลตอบรับ ขั้นตอนเหล่านี้ทำให้มั่นใจได้ว่ากิจกรรมสื่อสารสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของความต้องการกลุ่มเป้าหมาย

การติดตามซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการดำเนินการสื่อสาร กำหนดให้ผู้สื่อสารต้องติดตามและประเมินตัวชี้วัดหลักของกิจกรรมสื่อสารอย่างละเอียด ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียง การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย การเข้าถึงข้อมูล ประสิทธิภาพของช่องทางการสื่อสาร และอารมณ์ความรู้สึกของผลตอบรับจากผู้รับ ด้วยการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น Google Analytics, ตัววิเคราะห์โซเชียลมีเดีย หรือวิธีการวิจัยที่กำหนดเองอื่นๆ ผู้สื่อสารสามารถรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับผลการสื่อสาร เช่น จำนวนผู้เข้าชม อัตราการคลิก และอัตราการแปลง รวมทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความคิดเห็นและเนื้อหาการอภิปรายของกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ในการเผยแพร่รณรงค์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลิผ่านโซเชียลมีเดีย การติดตามอาจรวมถึงการติดตามจำนวนการกดไลค์ แชร์ และแสดงความคิดเห็นต่อโพสต์ การวิเคราะห์ข้อมูลปฏิสัมพันธ์เหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้สื่อสารเข้าใจจุดสนใจและทัศนคติผลตอบรับของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ การติดตามยังอาจครอบคลุมถึงปริมาณการเข้าชมเว็บไซต์ ระยะเวลาที่อยู่บนเว็บ เส้นทางการเปลี่ยนหน้าเว็บ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายและความน่าสนใจของเนื้อหา

จากข้อมูลที่ได้รับจากการติดตาม ผู้สื่อสารจำเป็นต้องปรับรูปแบบการสื่อสารอย่างละเอียด ซึ่งอาจรวมถึง การทำให้เนื้อหาข้อมูลลึกซึ้งหรือเรียบง่ายขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความชอบของกลุ่มเป้าหมาย การปรับช่องทางการสื่อสารเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น การปรับช่วงเวลาในการสื่อสารให้ตรงกับช่วงที่มีการใช้งานสูงสุดของกลุ่มเป้าหมาย หรือการปรับกลุ่มเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเฉพาะได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความเกี่ยวข้องและความน่าสนใจของกิจกรรมสื่อสาร ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและทำให้มั่นใจว่าวัตถุประสงค์การสื่อสารบรรลุผล (Huang & Chen, 2562) ในขณะเดียวกัน ในระหว่างกระบวนการติดตามและปรับเปลี่ยน ผู้สื่อสารต้องพิจารณาความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมและประเด็นจริยธรรมอย่างเต็มที่ ซึ่งหมายความว่าในการเผยแพร่รณรงค์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลิ ต้องให้แน่ใจว่าเนื้อหาทั้งหมดเคารพบริบททางวัฒนธรรมและคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น หลีกเลี่ยงการนำเสนอหรือการแสดงใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือไม่เคารพ ผู้สื่อสารควรร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับชุมชนชนเผ่าหลิเพื่อให้แน่ใจว่ารูปแบบการสื่อสารและเนื้อหา มีความถูกต้องและเหมาะสม

2.2.3 การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม

แนวคิดการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม คือกระบวนการตีความ แปลความหมาย และถ่ายทอดเรื่องราวจากมรดกทางวัฒนธรรม (ทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้) ไปสู่ผู้รับสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และคุณค่า โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น ภาพกราฟิก, สื่อดิจิทัล, หรือการเล่าเรื่อง, ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน (มนชญา สระบัว, 2565)

1) การตีความและการสื่อความหมายการตีความและการสื่อความหมาย (Interpretation) คือกระบวนการสื่อสารที่เปลี่ยนข้อมูลดิบหรือข้อเท็จจริง (Information) ให้เป็นเรื่องราวที่เข้าใจง่าย มีคุณค่า และน่าสนใจ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความรู้สึกร่วม และความตระหนักรู้แก่ผู้รับสาร ไม่ใช่เพียงการให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์อย่างตรงไปตรงมา

2) การเชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบันในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม คือกระบวนการตีความเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนยุคใหม่ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และคุณค่า โดยใช้เทคโนโลยี เช่น การแปลงมรดกเป็นดิจิทัล (Digitalization) และการเล่าเรื่อง (Storytelling) ผ่าน ภาพกราฟิก มาช่วยเปลี่ยนเรื่องราวโบราณให้เข้าถึงง่าย ทันสมัย และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

3) การใช้สื่อดิจิทัลและกราฟิกในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม คือการแปลงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และจารีตประเพณี ให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย ผ่านเทคโนโลยี เช่น สื่อจำลองความเป็นจริงเสริม (AR), พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (Virtual Museum), และการทำอินโฟกราฟิก เพื่อสร้างความเข้าใจที่น่าสนใจและส่งเสริมการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

4) การสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม คือการเปลี่ยนจากการอนุรักษ์แบบตั้งรับมาเป็นการทำงานเชิงรุกโดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง ผ่านการเรียนรู้ สื่อดิจิทัล และการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์วัฒนธรรม และต่อยอดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการศึกษาข้อมูล วางแผน และทำกิจกรรมสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ใช้สื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น กราฟิก สื่อดิจิทัล หรือจัดกิจกรรมลงพื้นที่จริง (ศึกษาดูงาน/Workshop) เพื่อทำให้เรื่องราววัฒนธรรมน่าสนใจและเข้าใจง่าย เชื่อมโยงมรดกวัฒนธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันและการพัฒนาชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์

5) การบริหารจัดการข้อมูลมรดกทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ โดยเน้นการจัดเก็บ, ศึกษา, และเผยแพร่เพื่อการอนุรักษ์และความรู้ ซึ่งพัฒนามาจากการรับรองอนุสัญญามรดกโลก เพื่อให้สารสนเทศเหล่านี้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรม ในฐานะผลงานแห่งภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ ไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนความทรงจำทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) ซึ่งรับรองโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2546 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่ามรดกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage) สองประเภทใหญ่ (Text of the Convention for the Safeguarding of the

Intangible Cultural Heritage, 2003)

2.3.1 นิยามแนวคิดมรดกทางวัฒนธรรม

เอกสาร "ประกาศคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม" (Notice of the State Council on Strengthening the Protection of Cultural Heritage) ซึ่งเผยแพร่โดยจีน ในปี พ.ศ. 2548 ระบุว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หมายถึง วัตถุทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมถึง

1) โบราณสถาน เช่น แหล่งโบราณคดี หลุมฝังศพโบราณ สถาปัตยกรรมโบราณ วัดถ้ำ ศิลารึกและภาพสลักหิน จิตรกรรมฝาผนัง แหล่งประวัติศาสตร์สำคัญสมัยใหม่และร่วมสมัย และสถาปัตยกรรมตัวแทน

2) โบราณวัตถุ เช่น วัตถุสำคัญ งานศิลปะ เอกสาร ต้นฉบับลายมือ หนังสือและข้อมูลอ้างอิงจากยุคสมัยต่างๆ ในประวัติศาสตร์

3) เมืองประวัติศาสตร์วัฒนธรรม พื้นที่ที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลในด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับระบบนิเวศทางวัฒนธรรม (Notice of the State Council on Strengthening the Protection of Cultural Heritage, 2548)

นอกจากนี้ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ยังสามารถหมายความโดยรวมถึง คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ที่สามารถสัมผัส รับรู้ ได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น กำแพงเมืองจีน ซึ่งมรดกเหล่านี้ไม่เพียงแต่ให้หลักฐานเชิงวัตถุสำหรับการศึกษาพัฒนาการของอารยธรรมมนุษย์ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการสืบทอดทางวัฒนธรรม ตามเว็บไซต์ของอนุสัญญามรดกโลก องค์การยูเนสโก (UNESCO World Heritage Convention) ปัจจุบันทั่วโลกมีมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ทั้งสิ้น 1,223 แห่ง กระจายอยู่ใน 168 ประเทศ

ซึ่งหากกล่าวถึง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในฐานะการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ คือ รูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ที่ชุมชน กลุ่มชน และปัจเจกบุคคลสร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการทางประวัติศาสตร์ตามนิยามใน "อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม" (Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2546) ขององค์การยูเนสโก (UNESCO) "มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม" (Intangible Cultural Heritage) หมายถึง แนวปฏิบัติ การแสดงแทนทางวัฒนธรรม ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งชุมชน กลุ่มชน หรือในบางครั้งคือปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยชุมชนและกลุ่มชนได้ปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องผ่านการปฏิสัมพันธ์เชิงนิเวศวัฒนธรรมกับธรรมชาติและประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่มอบคุณค่าร่วมกันทางวัฒนธรรมและความต่อเนื่องเชิงประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนและกลุ่มชนเหล่านั้น จึงช่วยส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

ในกระบวนการดำเนินงานเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม แต่ละประเทศและภูมิภาคอาจมีนิยามที่แตกต่างกันเล็กน้อย พระราชบัญญัติมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2554 กำหนดให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมประเภทต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์สืบทอดกันมาและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนวัตถุและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านั้น (Intangible Cultural Heritage Law of the People's Republic of China, พ.ศ. 2554) ในปี พ.ศ. 2552 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (The Department of Cultural Promotion - DCP) กระทรวงวัฒนธรรมไทย เป็นครั้งแรกที่เริ่มใช้คำว่า "มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม" (Intellectual Cultural Heritage) ในการดำเนินการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม โดย "มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม" หมายถึง แนวปฏิบัติรูปแบบการแสดงออก ความรู้และทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และ "พื้นที่ทางวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์" ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งชุมชน กลุ่มชน หรือปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Ba Shengchao&Cai Jun, 2557)

เมื่อพิจารณารวมจากเอกสารทางการต่าง ๆ แล้ว มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถนิยามได้ว่าเป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในรูปนามธรรม มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรม และได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมมุขปาฐะ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การปฏิบัติทางสังคม ฯลฯ ตลอดจนพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางวัฒนธรรมดังกล่าว

2.3.2 ประเภทของมรดกทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ในฐานะทรัพย์สินอันล้ำค่าที่หลงเหลือมาจากกระบวนการทางประวัติศาสตร์สังคม ถือครองความทรงจำและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์และยุคสมัยต่างๆ ด้วยรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์และเนื้อหาทางวัฒนธรรมอันลึกซึ้ง ตามเนื้อหาของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติขององค์การยูเนสโก (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 2515) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักดังนี้

1) อนุสาวรีย์ (Monuments) งานสถาปัตยกรรม ประติมากรรมหรือจิตรกรรมบนหิน แหล่งโบราณคดี โครงสร้างทางโบราณคดี จารึก ถ้ำ และกลุ่มสิ่งก่อสร้าง ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

2) กลุ่มอาคาร (Groups of buildings): กลุ่มสิ่งก่อสร้างเดี่ยวหรือกลุ่มสิ่งก่อสร้างที่เชื่อมต่อกัน ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ ในด้านเอกภาพทางสถาปัตยกรรม การกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม

3) แหล่ง (Sites): ผลงานของมนุษย์หรือผลงานร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ รวมถึงแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา

หรือมานุษยวิทยา (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, พ.ศ. 2515)

ในทางปฏิบัติของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ แต่ละประเทศอาจมีการจัดประเภทที่แตกต่างกันเล็กน้อย เช่น เอกสาร "ประกาศคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม" (Notice of the State Council on Strengthening the Protection of Cultural Heritage, พ.ศ. 2548 / ค.ศ. 2005) ของจีน ได้แบ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1) โบราณสถาน หมายถึง แหล่งโบราณคดี หลุมฝังศพโบราณ สถาปัตยกรรมโบราณ วัดถ้ำ ศิลาจารึกและภาพสลักหิน จิตรกรรมฝาผนัง แหล่งประวัติศาสตร์สำคัญสมัยใหม่และร่วมสมัย และสถาปัตยกรรมตัวแทน เป็นต้น

2) โบราณวัตถุ หมายถึง วัตถุสำคัญ งานศิลปะ เอกสาร ต้นฉบับลายมือ หนังสือและข้อมูลอ้างอิง จากยุคสมัยต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์

3) พื้นที่ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม หมายถึง พื้นที่ที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลในด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม การกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับทัศนียภาพแวดล้อม ซึ่งรวมถึงย่านชุมชนและหมู่บ้าน/ตำบล

ในแวดวงวิชาการ การวิจัยเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ อาจมีการจัดประเภทที่แตกต่างกันไปตามบริบททางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น นักวิชาการจีน ผาน เทียนโป (2564) กล่าวว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้สามารถรวมถึงสิ่งก่อสร้าง ประติมากรรมและภาพวาดบนหิน เป็นต้น ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ รวมถึงกลุ่มสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลในด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม การกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับระบบนิเวศวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังรวมถึงผลงานของมนุษย์หรือผลงานร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ชาติพันธุ์วิทยาหรือมานุษยวิทยาส่วนนักวิชาการไทย นันทา ตันติพิศาล ได้แบ่งประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของไทยออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ แหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน อาคารทางประวัติศาสตร์ งานศิลปะและหัตถกรรมภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม มรดกทางธรรมชาติ และความรู้และทักษะดั้งเดิม (นันทา ตันติพิศาล, 2562)

โดยอ้างอิงจากอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติและผลงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1) โบราณวัตถุและอนุสาวรีย์ หมายถึง สิ่งก่อสร้าง ศิลาจารึกและประติมากรรม หนังสืองานอักษรวิจิตรและจิตรกรรมตลอดจนโบราณวัตถุทางโบราณคดีอื่นๆ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

2) กลุ่มสิ่งก่อสร้าง หมายถึง กลุ่มสิ่งก่อสร้างเดี่ยวหรือกลุ่มสิ่งก่อสร้างที่เชื่อมต่อกัน ซึ่งมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลในด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม การกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม

3) แหล่งทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลงานของมนุษย์หรือผลงานร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ รวมถึงแหล่งโบราณคดีและพื้นที่อื่นๆ ที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ชาติพันธุ์วิทยาหรือมานุษยวิทยา

4) พื้นที่ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม (เมือง/ย่านชุมชน/หมู่บ้าน) หมายถึง พื้นที่ที่มีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลในด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม การกระจายตัวที่สม่ำเสมอ หรือการผสมผสานกับระบบนิเวศทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยกลุ่มสังคมต่าง ๆ ร่วมกัน ในโลกแห่งความเป็นจริง การแสดงออกของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีความหลากหลาย ทั้งมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและมีความหลากหลายอันอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้การศึกษาทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีความลึกซึ้งและเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องจัดประเภทตามกรอบแนวคิดและมาตรฐานเฉพาะ นอกจากนี้ การศึกษาการจัดประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบยังมีความสำคัญเชิงปฏิบัติอย่างมากสำหรับกระบวนการอนุรักษ์ เช่น การบันทึกทางวัฒนธรรม การเสนอชื่อ การสื่อสารทางวัฒนธรรม การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์เชิงวัฒนธรรม "อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม" ซึ่งรับรองอย่างเป็นทางการในการประชุมสมัยที่ 32 ขององค์การยูเนสโก พ.ศ. 2546 ได้แบ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ นับเป็นการแบ่งประเภทที่มีอำนาจทางวิชาการมากที่สุดและถือเป็นมาตรฐานสากลในสาขาการปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้ (Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2546)

1) วัฒนธรรมมุขปาฐะและการแสดงออกทางภาษา รวมถึงภาษาในฐานะสื่อกลางทางวัฒนธรรม

2) ศิลปะการแสดงดั้งเดิม

3) การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4) ความรู้และการปฏิบัติทางนิเวศวัฒนธรรมเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

5) งานหัตถศิลป์แบบดั้งเดิม

แต่ละประเทศในการดำเนินการการดำรงรักษาทางวัฒนธรรมในทางปฏิบัติ ก็จะต้องจัดตั้งระบบการจัดประเภทของตนตามบริบททางวัฒนธรรมด้วยพระราชบัญญัติมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ระบุว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหมายถึง การแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมประเภทต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์สืบทอดกันมาและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage Law of the People's Republic of China, 2554) โดยหลักแล้วประกอบด้วยประเภทต่อไปนี้

1) วรรณกรรมมุขปาฐะแบบดั้งเดิมและภาษาในฐานะพาหะทางวัฒนธรรม
 2) ศิลปะดั้งเดิม (ทัศนศิลป์) อักษรศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ละคร ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และ
 กายกรรม

- 3) งานหัตถศิลป์แบบดั้งเดิม การแพทย์พื้นบ้าน และระบบปฏิทินดั้งเดิม
- 4) จารีตประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรมและเทศกาลต่างๆ
- 5) การละเล่นพื้นบ้านแบบดั้งเดิม
- 6) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ

พระราชบัญญัติคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย พ.ศ. 2559 ได้แบ่งประเภทมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 ประเภทใหญ่ ได้แก่

- 1) ภาษา
- 2) วรรณกรรมพื้นบ้าน
- 3) ศิลปะการแสดง
- 4) พิธีกรรมและงานเทศกาล
- 5) งานหัตถศิลป์
- 6) ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- 7) การละเล่นพื้นบ้าน

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมนั้นสามารถจัดอยู่ได้ ในหลากหลายรูปแบบได้แก่ สถานที่ วัดถุ พิธีกรรม งานศิลปะ สิ่งประดิษฐ์ ภาษา ฯลฯ ซึ่งการปกป้องและสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรม ไม่เพียงยังเป็นการคงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์อันมีคุณค่า เนื่องจากบางวัฒนธรรมนั้นมีการดำรงอยู่ในปัจจุบันที่น้อย เมื่อเทียบกับปริมาณประชากร ขนาดของสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การสื่อหลอมรวม ยังส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ เริ่มไม่ได้รับการเข้าถึง หรือถูกมองข้ามจากสังคม เพื่อปกป้องและรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าสืบต่อไป ผู้วิจัยจึงต้องการสืบค้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในยุคสื่อหลอมรวม

2.3.3 คุณค่าและลักษณะเฉพาะของมรดกทางวัฒนธรรม

จากมุมมองทางประวัติศาสตร์สังคม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมคือผลผลิตทางปัญญาที่ตกทอดมาจากกระแสประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประการแรก มรดกเหล่านี้ได้สืบทอดและพัฒนา มากกว่าพันปี โดยยังคงรักษาสารัตถะดั้งเดิมและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้ เป็นบันทึกที่แท้จริงของระบบการผลิต การปฏิบัติทางสังคม และแบบแผนวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่เพียงเป็นพยานหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของโครงสร้างสังคม ระบบสัญลักษณ์ทางความเชื่อ และอุดมคติทางสุนทรียศาสตร์ในยุคสมัยต่างๆ ผ่านมรดกเหล่านี้ เราสามารถทำความเข้าใจพลวัตทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์

ประการที่สอง การดำรงอยู่ในรูปแบบวัฒนธรรมสามัญชน การสื่อสารมรดกสู่สาธารณะ รูปแบบเรียบง่าย และพลวัตทางวัฒนธรรมของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถเติมเต็มช่องว่างทางประวัติศาสตร์ของบันทึกทางการ ช่วยลดอคติทางประวัติศาสตร์ และเอื้อให้มนุษย์เข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมที่ผ่านไปแล้วอย่างแท้จริง ครอบคลุม และใกล้เคียงต้นกำเนิดทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น (Wang Wenzhang, 2566) ตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาดั้งเดิมการทอ ย้อม ปักลวดลายของชนเผ่าหลี ซึ่งให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอหลีที่มีลวดลายหลากหลายกว่า 160 แบบ ทั้งรูปคน สัตว์ พืช ดอกไม้ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และลวดลายเรขาคณิต ลวดลายเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการแสดงออกทางศิลปะ แต่ยังเป็นตัวแทนโครงสร้างสังคมและระบบความหมายทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลี นอกจากนี้ ความแตกต่างของลวดลายทอในกลุ่มภาษาย่อยต่าง ๆ ของชนเผ่าหลียังเป็นสัญลักษณ์ทางสังคม สำคัญที่ใช้แยกกลุ่มเครือญาติ ลวดลายเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นตัวบันทึกทางประวัติศาสตร์ ระบบความรู้พื้นบ้าน พิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ ข้อห้ามทางวัฒนธรรม ระบบความเชื่อ และแบบแผนวิถีชีวิตของชนเผ่าหลี (Zhang Hongbo, 2561)

จากมุมมองทางวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของจิตวิญญาณแห่งชาติพันธุ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของทุกชนชาติทั่วโลกล้วนบรรจุแก่นแท้ทางวัฒนธรรม สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบดั้งเดิม เปล่งประกายรูปแบบการคิด ระบบสุนทรียศาสตร์ และวิถีการพัฒนา แสดงวิถีทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ และเป็นตัวแทนคุณค่าทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นชัดเจน (Wang Wenzhang, 2566) มรดกเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการสื่อสารทางวัฒนธรรมและการปฏิบัติการทางวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมทางอารมณ์ร่วมและรากฐานแห่งเอกภาพทางสังคม ไม่เพียงสร้างสมดุลทางจิตวิญญาณแต่ยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์และการหลอมรวมทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ อันขับเคลื่อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาอันสร้างสรรค์ของอารยธรรมมนุษย์

นอกจากนี้ในด้าน ลักษณะเฉพาะทางศิลปะและสุนทรียภาพของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหยั่งรากลึกในระบอบนิเวศทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ทั้งแสดงความลุ่มลึกทางวัฒนธรรมของจารีตประเพณี โลกทางอารมณ์ และจิตสำนึกทางวัฒนธรรม และยังบรรจุศักยภาพเชิงสร้างสรรค์อันไร้ขีดจำกัดของการสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ประการแรก คุณลักษณะทางศิลปะเป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่โดดเด่นที่สุดของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีการปฏิบัติทางศิลปะจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลผลิตแห่งภูมิปัญญาของประชาชนในยุคสมัยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามอุดมคติทางสุนทรียศาสตร์และมาตรฐานทางสุนทรียภาพในยุคสมัยนั้น (Wang Wenzhang, 2566) ทั้งวรรณกรรมพื้นบ้าน ศิลปกรรมพื้นบ้าน ดนตรีชาติพันธุ์ หรือนาฏศิลป์ดั้งเดิม ล้วนแสดงออกผ่านรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์และกลวิธีทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ การปฏิบัติทางศิลปะเหล่านี้ไม่เพียงมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเชิงสัญลักษณ์สูง แต่ยังเป็นพาหะแห่งความทรงจำทางประวัติศาสตร์และการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชนชาติ เป็นการแสดงออกเชิงรูปธรรมของจิตวิญญาณแห่งชาติพันธุ์

ประการที่สอง ลักษณะเฉพาะทางสุนทรียภาพของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมปรากฏในการเชื่อมโยงเชิงปฏิบัติกับวิถีชีวิต ไม่เพียงวรรณกรรมมุขปาฐะ ศิลปะการแสดงเท่านั้นที่มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ แต่วัฒนธรรมชุมชน แบบแผนทางสังคม ภูมิปัญญาการทอผ้าและย้อมสี พิธีกรรมผ่านชีวิตยังเชื่อมโยงกับชีวิตอย่างแนบแน่น สิ่งเหล่านี้คือหลักฐานทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ศิลปะในภูมิภาค ยุคสมัย และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นพยานหลักฐานทางวัฒนธรรมของการดำรงอยู่ทางศิลปะของชนชาติเหล่านี้ สะท้อนระบบความสามารถทางศิลปะอันยอดเยี่ยมและการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมอันอัจฉริยะของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (Wang Wenzhang, 2566)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำนวนมากมีต้นกำเนิดทางวัฒนธรรมจากชีวิตและหวนคืนสู่การปฏิบัติ มีลักษณะโลกวิสัยและประโยชน์ใช้สอยทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงเชิงวิถีชีวิตนี้เองที่ทำให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถรักษาพลวัตทางวัฒนธรรมไว้ได้ และได้รับการสืบทอดพัฒนาภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกัน มิติทางศิลปะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมยังช่วยป้องกันการสูญสลายในชีวิตประจำวัน ช่วยรักษามิติเหนือจริงทางสุนทรียภาพได้ ความตึงเครียดทางสุนทรียศาสตร์ระหว่างศิลปะกับชีวิตนี้ไม่เพียงมอบระดับการรับรู้ทางสุนทรียภาพที่อุดมสมบูรณ์ให้กับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ยังเปิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์สำหรับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมและการพัฒนาในบริบทสมัยใหม่อีกด้วย

2.3.4 ความแตกต่างระหว่างมรดกวัฒนธรรมทางวัตถุและมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา

ความแตกต่างทางสัณฐานวิทยาระหว่างมรดกวัฒนธรรมทางวัตถุและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยโครงสร้างของการปกป้องและรูปแบบการถ่ายทอดที่ต่างกัน มรดกวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น สถาปัตยกรรมโบราณ วัตถุโบราณ และงานศิลปะ มีคุณลักษณะเชิงปริภูมิที่สัมผัสและวัดได้ การปกป้องมักต้องพึ่งพาเทคโนโลยีการอนุรักษ์เชิงวัตถุและการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การอนุรักษ์พีระมิดอียิปต์ต้องพิจารณาการกัดกร่อนทางนิเวศวิทยาต่อโครงสร้างหิน และผลกระทบทางสังคมจากกิจกรรมนักท่องเที่ยว ข้อมูลจากระบบสารสนเทศสถานะการอนุรักษ์มรดกโลกของยูเนสโก (State of Conservation Information System) ชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันมรดกโลกทั่วโลกกว่าร้อยละ 51.39 กำลังเผชิญกับภาวะเสี่ยงทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ (Luo Ying, 2565) ซึ่งสะท้อนความเร่งด่วนเชิงนโยบาย

ในทางตรงกันข้าม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมมุขปาฐะ การปฏิบัติทางศิลปะ และแบบแผนทางสังคม เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมเชิงพลวัตที่ไม่มีตัวตน การสืบทอดต้องพึ่งพาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการปฏิบัติทางวัฒนธรรม การปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการบันทึกทางวัฒนธรรม การสื่อสารทางความรู้ และการมีส่วนร่วมเชิงชุมชน ตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาดั้งเดิมการทอ ย้อม ปักกลดลายของชนเผ่าหลี ต้องการไม่เพียงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากผู้สืบทอด แต่ยังต้องมีการขยายผลผ่านระบบการศึกษาและปฏิบัติการทางวัฒนธรรมตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การปกป้องเน้นการมีส่วนร่วม

เชิงโครงสร้างของชุมชนและการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงความมีชีวิตชีวาทางวัฒนธรรม (Yang Lihui, 2566)

เมื่อเปรียบเทียบมรดกทางวัตถุและมรดกเชิงนามธรรม จะเห็นว่าการอนุรักษ์มรดกทางวัตถุมักต้องการทรัพยากรเชิงวัตถุและเทคโนโลยีเชิงอนุรักษ์มากกว่า ในขณะที่การปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอาศัยนโยบายทางวัฒนธรรม ระบบการศึกษา และขีดความสามารถในการดำรงตนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก ความแตกต่างเชิงโครงสร้างนี้กำหนดให้การกำหนดรูปแบบการปกป้องต้องใช้แนวทางเฉพาะบริบท เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมและความต้องการเชิงปฏิบัติของแต่ละประเภท

มรดกวัฒนธรรมทางวัตถุและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแสดงความแตกต่างเชิงระบบในด้านคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และบทบาททางสังคม มรดกวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น แหล่งโบราณคดี งานศิลปะ และเอกสารประวัติศาสตร์ มีคุณค่าที่สะท้อนผ่านความหายากเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ และความสำคัญทางวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่น ในบัญชีมรดกโลกของยูเนสโก มรดกทางวัตถุอย่างกำแพงเมืองจีนและพีระมิดไม่เพียงเป็นตัวแทนความสำเร็จทางอารยธรรม แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งอัตลักษณ์ชาติและทุนทางวัฒนธรรม การดำรงอยู่เชิงวัตถุของมรดกเหล่านี้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการวิจัย ช่วยให้นักวิชาการตีความประวัติศาสตร์และเข้าใจโครงสร้างทางสังคมและการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในอดีต

ในทางตรงกันข้าม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง การปฏิบัติทางสังคม และกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ มีคุณค่าที่แสดงออกผ่านกระบวนการถ่ายทอดและการปฏิบัติที่มีชีวิต การทำหน้าที่ทางสังคมอยู่ที่การส่งเสริมความเชื่อมั่นทางสังคมและเสริมสร้างสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม เช่น งานตรุษจีนของจีนและงานสงกรานต์ของไทย ซึ่งไม่เพียงเป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไกการเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคมและการสืบทอดครอบครัว การปกป้องและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต้องการการมีส่วนร่วมเชิงรุกของสมาชิกชุมชนและการถ่ายทอดระหว่างรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างเชิงหลักการจากการอนุรักษ์มรดกทางวัตถุ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อหลอมรวม

2.4.1 ความหมายของสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่

1) สื่อดั้งเดิม หมายถึง ช่องทางหลักที่ผู้คนใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงก่อนการเกิดขึ้นของ สื่อดิจิทัล สื่อเหล่านี้รวมถึงหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ เป็นต้น รูปแบบสื่อแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะของตนเอง และรวมกันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Tan Tian, 2566)

(1) หนังสือพิมพ์เป็นหนึ่งในสื่อดั้งเดิมที่เก่าแก่ที่สุด มักจะออกเผยแพร่ทุกวันหรือทุกสัปดาห์ โดยนำเสนอข่าวสาร ความเห็น คอลัมน์ และโฆษณา หนังสือพิมพ์มีชื่อเสียงในด้านการรายงานข่าวเชิงลึกและความทันสมัยแต่ก็ถูกจำกัดด้วยกระบวนการจัดพิมพ์และการกระจาย

(2) นิตยสารเน้นเฉพาะหัวข้อหรือสาขาความสนใจ เช่น แฟชั่น เทคโนโลยี การเมือง เป็นหลัก มักจะออกเผยแพร่รายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี นิตยสารมีลักษณะเฉพาะคือความเชี่ยวชาญ และการวิเคราะห์เชิงลึกซึ่งมอบเนื้อหาที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นให้แก่ผู้อ่าน

(3) วิทยุกระจายเสียงส่งผ่านคลื่นเสียงโดยใช้คลื่นวิทยุ รวมถึงสถานี AM และ FM สามารถครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กว้างขวาง วิทยุมีลักษณะเด่นคือความเรียลไทม์และการมีปฏิสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้ฟังสามารถโต้ตอบกับผู้ดำเนินรายการผ่านทางโทรศัพท์หรือโซเชียลมีเดียได้

(4) โทรทัศน์เป็นรูปแบบสื่อที่ผสมผสานภาพและเสียง โดยส่งผ่านสัญญาณโทรทัศน์ มีลักษณะเด่นคือการเข้าถึงในวงกว้าง อิทธิพลทางภาพ และฐานผู้ชมขนาดใหญ่ นำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ข่าวสาร ความบันเทิง การศึกษา และโฆษณา

สื่อดั้งเดิมมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทางสังคมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยไม่เพียงแต่ส่งผ่านข้อมูล แต่ยังช่วยหล่อหลอมความคิดเห็นสาธารณะและแนวคิดทางสังคม ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยี สื่อดั้งเดิมยังคงปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสารยุคใหม่

2) สื่อใหม่ ซึ่งเป็นพาหะสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลในศตวรรษที่ 21 นิยามและขอบเขตของสื่อใหม่มีการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่องพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากมุมมองในความหมายกว้าง สื่อใหม่มักถูกเข้าใจว่าเป็นรูปแบบสื่อต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีเครือข่าย ยกตัวอย่างเช่น สื่อสังคม บล็อก ไมโครบล็อก WeChat แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น เป็นต้น สื่อใหม่มีความสามารถในการส่งผ่านข้อมูลข้ามเวลาและพื้นที่ และมีความเป็นไปได้ในการสร้างนวัตกรรมในด้านเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ และบริการ เป็นต้น (Yang&Liu, 2556)

พัฒนาการของสื่อใหม่สามารถสรุปได้ว่า เริ่มต้นจากการตามเทคโนโลยีไปสู่การก้าวล้ำเทคโนโลยี จากสาขาสื่อเดียวไปสู่การพัฒนาหลายมิติ จากประยุกต์ใช้เฉพาะส่วนไปสู่ผลกระทบระดับโลก และจากความตระหนักรู้ในอุตสาหกรรมไปสู่การยกระดับเป็นระดับชาติ พร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและโทรคมนาคมเคลื่อนที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี 5G สื่อใหม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในด้านวิธีการเผยแพร่ การผลิตเนื้อหา และปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ เป็นต้น

ในด้านการวิจัยทางวิชาการ สื่อใหม่ได้กลายเป็นทิศทางการวิจัยที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ครอบคลุมหลายด้าน เช่น การประยุกต์ใช้สื่อใหม่กับสังคม การสื่อหลอมรวมใหม่กับสื่อดั้งเดิม นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจและการทำกำไรของสื่อใหม่ การยกระดับคุณค่าการตลาดของสื่อใหม่ และผลกระทบของสื่อใหม่ต่อวัฒนธรรมหลัก เป็นต้น (Dong Qingyan,2560)

โดยรวมแล้ว สื่อใหม่ในฐานะรูปแบบสื่อที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งความหมายโดยนัยและความหมายโดยขยายต่างก็ขยายกว้างและลึกซึ้งขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งต่อสังคมสมัยใหม่

2.4.2 หน้าที่และบทบาทสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่

1) สื่อดั้งเดิม

สื่อดั้งเดิมในยุคสื่อหลอมรวม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ยังคงมีบทบาทหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ยกตัวอย่างโทรทัศน์ ในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น สื่อนี้ได้นำเสนอเนื้อหาอันล้ำลึกและเสน่ห์เฉพาะตัวของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านรูปแบบสารคดีแก่ผู้ชมจำนวนมากเช่น รายการ "Exploring and Discovery" ของสถานีโทรทัศน์กลางแห่งประเทศจีน (CCTV) ที่ออกอากาศสารคดีเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่ยกระดับการรับรู้ของสาธารณชนต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ยังส่งเสริมการสืบทอดทางวัฒนธรรมอีกด้วย สื่อวิทยุกระจายเสียงได้ใช้วิธีการบรรยายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ทำให้เสียงของผู้อนุรักษ่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้รับการเผยแพร่ เสริมสร้างความสามัคคีและอัตลักษณ์ของชุมชน ส่วนหนังสือพิมพ์และนิตยสารได้จัดเตรียมข้อมูลที่ละเอียดถี่ถ้วนและการวิเคราะห์เชิงลึกผ่านการรายงานข่าวเชิงลึกและการวางแผนหัวข้อพิเศษ เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น นิตยสาร "China National Geography" ที่ได้แนะนำและศึกษาวัฒนธรรมชนเผ่าหลีอย่างเป็นระบบ เป็นเวทีสำคัญสำหรับการวิจัยทางวิชาการและการศึกษาแก่สาธารณชนเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Liu Yali, 2564)

หน้าที่หลักของสื่อดั้งเดิมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารยังสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สื่อดั้งเดิมผ่านกระบวนการบรรณาธิการและการตรวจสอบที่เข้มงวด ทำให้มั่นใจได้ถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความชอบธรรมนี้ทำให้สื่อดั้งเดิมเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ความรู้และการยกระดับความตระหนักรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น ผ่านการรายงานข่าวที่น่าเชื่อถือจากโทรทัศน์และวิทยุ ทำให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ ชนเผ่าหลีได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการและการยอมรับในวงกว้าง ส่งผลให้เกิดฉันทามติทางสังคมในการอนุรักษ่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การรายงานข่าวเชิงลึกและการวางแผนหัวข้อพิเศษของ สื่อดั้งเดิม สามารถขุดค้นคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษาและการสัมภาษณ์บุคคลที่มีชื่อเสียง ทำให้เรื่องราวของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีความสมจริงและน่าประทับใจยิ่งขึ้น

2) สื่อใหม่

เทคโนโลยีสื่อใหม่ ด้วยลักษณะต่าง ๆ เช่น การแปลงเป็นดิจิทัล ความสามารถในการโต้ตอบ ความทันที และการสื่อสารแบบมัลติมีเดีย กำลังปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลใหม่ ลักษณะทางเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนกระบวนการผลิตและการกระจายข้อมูลเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อวิธีการรับและประมวลผลข้อมูลของผู้รับสารอีกด้วย เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นพื้นฐานของสื่อใหม่ ข้อมูลทั้งหมดมีอยู่ในรูปแบบดิจิทัล ทำให้การจัดเก็บ การส่งผ่าน และการประมวลผลข้อมูลมีประสิทธิภาพสูงมาก และไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและพื้นที่ ข้อมูลสามารถเข้าถึงและแบ่งปันได้ทุกที่ทุกเวลา ในขณะเดียวกัน การแปลงเป็น

ดิจิทัลยังเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนและการทำซ้ำข้อมูล ส่งเสริมการเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างรวดเร็ว (Liu Xuemei, 2561)

ความสามารถในการโต้ตอบของสื่อใหม่เป็นหนึ่งในลักษณะทางเทคโนโลยีที่สำคัญ ต่างจากการเผยแพร่ทางเดียวของสื่อดั้งเดิม ในสื่อใหม่ ผู้รับสารไม่เพียงแต่เป็นผู้รับข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้เผยแพร่ ให้ข้อคิดเห็นและโต้ตอบได้ ความสามารถในการโต้ตอบนี้ช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับสารอย่างมาก ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลทันการณ์และหลากหลายมากขึ้น และผลการเผยแพร่ก็ชัดเจนมากขึ้น (Shi Jianhui, 2562) ตัวอย่างเช่น บนแพลตฟอร์มสื่อสังคม ผู้ใช้สามารถแสดงความคิดเห็น แบ่งปันและอภิปรายข้อมูลต่าง ๆ ได้แบบเรียลไทม์

ความทันทีทันใดก็เป็นลักษณะสำคัญของสื่อใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ตและเครือข่ายการสื่อสารไร้สาย ข้อมูลสามารถเผยแพร่และส่งผ่านได้ทันทีที่เกิดขึ้น หลุดพ้นจากข้อจำกัดของเวลาและระยะทาง ผู้ใช้สามารถรับข้อมูลล่าสุดได้ตลอดเวลา ความสดใหม่ของข้อมูลได้รับการยกระดับอย่างมาก ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรายงานข่าว การเผยแพร่เหตุการณ์แบบเรียลไทม์ เป็นต้น (Xu&Hou, 2566)

สื่อใหม่ยังมีลักษณะของการใช้สื่อหลายรูปแบบ ไม่เพียงแต่สามารถส่งผ่านข้อความและรูปภาพเท่านั้น แต่ยังสามารถเผยแพร่เนื้อหาในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น เสียง วิดีโอ แอนิเมชัน เป็นต้น รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายนี้ทำให้ข้อมูลมีความน่าสนใจและเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจของผู้รับสารได้ดีขึ้น และยกระดับประสิทธิผลของการเผยแพร่ข้อมูล ตัวอย่างเช่น วิดีโอออนไลน์ พอดแคสต์เสียง เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ เทคโนโลยีบิ๊กดาต้าและปัญญาประดิษฐ์ยังถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในสื่อใหม่ เทคโนโลยี บิ๊กดาต้าสามารถขุดค้นและวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้จำนวนมาก ทำให้เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้ได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้บริการที่แม่นยำและเป็นรายบุคคลแก่ผู้ใช้ ส่วนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การแนะนำอัจฉริยะ บริการลูกค้าอัจฉริยะ เป็นต้น เพื่อยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้และคุณภาพบริการให้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันข่าวสารใช้การแนะนำโดยอัลกอริทึม เพื่อส่งเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ลักษณะเหล่านี้ของเทคโนโลยีสื่อใหม่ทำงานร่วมกันเปลี่ยนแปลงวิธีการและรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลในด้านหนึ่ง ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลรวดเร็ว กว้างขวาง มีปฏิสัมพันธ์ และเป็นรายบุคคลมากขึ้น ตอบสนองความต้องการข้อมูลที่หลากหลายของผู้คน ในอีกด้านหนึ่ง ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การรับข้อมูลเกินขนาดการแพร่กระจายข้อมูลเท็จ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเพิ่มความสามารถในการคัดกรองและแยกแยะข้อมูลขณะที่เราได้รับความสะดวกสบายจากสื่อใหม่

2.4.3 ลักษณะเฉพาะและคุณค่าของสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่

สื่อดั้งเดิมในฐานะรากฐานของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการก่อตัวของความคิดเห็นสาธารณะ ได้รับความไว้วางใจอย่างกว้างขวางจากสาธารณชนด้วยความน่าเชื่อถือและความเชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตามด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต สื่อดั้งเดิมภายใต้แนวโน้ม

ใหญ่ของการสื่อหลอมรวมได้เผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดที่ไม่เคยมีมาก่อน

ประการแรก ข้อจำกัดด้านความเร็วในการอัปเดตข้อมูลเห็นได้ชัดเจนเป็นพิเศษ สื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ มีวงจรการตีพิมพ์และการออกอากาศที่ตายตัว ทำให้ยากที่จะเทียบเคียงกับการอัปเดตทันทีของสื่ออินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ต้องใช้เวลาในหลายขั้นตอนตั้งแต่การบรรณาธิการไปจนถึงการพิมพ์ การจัดตารางรายการโทรทัศน์และวิทยุก็ค่อนข้างตายตัว สิ่งนี้จำกัดความสามารถในการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อเหตุการณ์ไม่คาดฝันหรือหัวข้อที่ได้รับความนิยม (Zhou Jianpeng, 2561)

ประการที่สอง การขาดปฏิสัมพันธ์กลายเป็นจุดอ่อนอีกประการของสื่อดั้งเดิม สื่อดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ผู้รับสารสามารถรับข้อมูลได้เพียงอย่างเดียว แต่ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เนื้อหาและการอภิปราย ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับลักษณะการโต้ตอบสองทางของเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น (User-generated Content) และโซเชียลมีเดียในยุคอินเทอร์เน็ต จึงลดระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและศักยภาพในการโต้ตอบของสื่อ (Wu Huijuan, 2561)

ประการที่สาม ข้อจำกัดด้านขอบเขตการเข้าถึงและการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้รับสารก็เป็นปัญหาที่สื่อดั้งเดิมเผชิญ ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทำให้สื่อดั้งเดิมยากที่จะเข้าถึงได้อย่างครอบคลุม กลุ่มผู้รับสารมักจำกัดอยู่เฉพาะในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งหรือกลุ่มคนที่มีลักษณะร่วมกัน นอกจากนี้ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารของสื่อดั้งเดิมมักมีความกว้างเกินไป ทำให้ยากที่จะตอบสนองต่อการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) และความต้องการข้อมูลเฉพาะบุคคลที่เพิ่มขึ้น (Chen Lei, 2562)

นอกจากนี้ ความท้าทายทางรูปแบบทางธุรกิจยังปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ การเกิดขึ้นของการโฆษณาออนไลน์ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อรายได้โฆษณาของสื่อดั้งเดิม ผู้โฆษณามีแนวโน้มที่จะเลือกแพลตฟอร์มดิจิทัลมากกว่า เนื่องจากสามารถให้การกำหนดเป้าหมายที่แม่นยำและติดตามผลได้ ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของสื่อดั้งเดิมถูกกัดเซาะ และเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงในการผลิตและการจัดจำหน่ายเนื้อหากลายเป็นภาระของสื่อดั้งเดิม ตั้งแต่กระดาษ การพิมพ์ การกระจาย ไปจนถึงการผลิตและการส่งสัญญาณโทรทัศน์และวิทยุ สื่อดั้งเดิมจำเป็นต้องลงทุนทรัพยากรจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน การพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้ช่วยลดต้นทุนการผลิตและการจัดจำหน่ายเนื้อหาอย่างมาก ทำให้สื่อดั้งเดิมอยู่ในฐานะที่ไม่เอื้ออำนวยในการแข่งขันด้านต้นทุน (Chen Ting, 2567) ดังนั้นสื่อดั้งเดิมจึงมีข้อจำกัดที่ชัดเจนในด้านความเร็วในการอัปเดตข้อมูล ปฏิสัมพันธ์ ขอบเขตการเข้าถึง รูปแบบธุรกิจ และการควบคุมต้นทุน อย่างไรก็ตาม สื่อเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าและข้อได้เปรียบเฉพาะตัว เช่น ความน่าเชื่อถือ การรายงานข่าวเชิงลึก และเนื้อหาคุณภาพสูง ในอนาคต สื่อดั้งเดิมจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แสวงหาการหลอมรวมและนวัตกรรมกับสื่อใหม่ เพื่อรับมือกับความท้าทายและดำรงบทบาทที่ไม่อาจแทนที่ได้

แม้ว่าสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ จะเผชิญความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าสื่อดั้งเดิมกำลังจะสูญหายไป ในทางตรงกันข้าม สื่อเหล่านี้ยังคงมีบทบาทที่ไม่อาจ

แทนที่ได้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสืบทอดทางวัฒนธรรม ตามรายงานใน "สื่อสมุดปกน้ำเงิน: รายงานการพัฒนาอุตสาหกรรมสื่อของจีน (พ.ศ. 2566)" (Report On Development Of China's Media Industry, 2566) แม้ว่าจำนวนผู้ใช้สื่อใหม่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่สื่อดั้งเดิมยังคงมีฐานผู้รับสารขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ อิทธิพลของสื่อดั้งเดิมไม่ควรถูกมองข้าม การประเมินคุณค่าใหม่ของสื่อดั้งเดิม

ประการแรกสะท้อนให้เห็นในความน่าเชื่อถือและความน่าไว้วางใจ ในยุคที่ข้อมูลท่วมท้น สื่อดั้งเดิมด้วยกระบวนการบรรณาธิการที่เข้มงวดและทีมงานข่าวมืออาชีพ ได้จัดหาข่าวที่ผ่านการตรวจสอบแล้วและการรายงานข่าวเชิงลึกแก่สาธารณชน เป็น "ผู้คุมประตู" (Gatekeeper) ของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางสังคม

ประการที่สอง สื่อดั้งเดิมมีความได้เปรียบเฉพาะตัวในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สื่อดั้งเดิมสามารถแนะนำและอธิบายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบผ่านการรายงานข่าวเชิงลึก รายการพิเศษ ฯลฯ ช่วยให้สาธารณชนเข้าใจภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาทางวัฒนธรรม และคุณค่าทางศิลปะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง

สื่อดั้งเดิมในยุคสื่อหลอมรวมยังได้บรรลุการสร้างสรรคเนื้อหาและรูปแบบผ่านการหลอมรวมกับสื่อใหม่ ด้วยการสร้างเว็บไซต์อย่างเป็นทางการ บัญชีโซเชียลมีเดีย ฯลฯ สื่อดั้งเดิมได้ขยายช่องทางการเผยแพร่และเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสาร ตัวอย่างเช่น "People's Daily Digital Newspaper" ที่เปิดตัวโดย People's Daily Press ไม่เพียงแต่รักษาประสบการณ์การอ่านหนังสือพิมพ์แบบดั้งเดิม แต่ยังทำให้สามารถอัปเดตเนื้อหาได้ทันทีและเผยแพร่ข้ามแพลตฟอร์มด้วยวิธีการดิจิทัล ตำแหน่งแห่งที่และการประเมินคุณค่าใหม่ของสื่อดั้งเดิมในยุคสื่อหลอมรวม ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นในฐานะช่องทางสำคัญสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการสืบทอดทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ช่องทางการเผยแพร่และเนื้อหาใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ผ่านการหลอมรวมกับสื่อใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของการพัฒนาทางยุคสมัย

เทคโนโลยีสื่อใหม่ ด้วยลักษณะต่าง ๆ เช่น การแปลงเป็นดิจิทัล ความสามารถในการโต้ตอบ ความทันที และการสื่อสารแบบมัลติมีเดีย กำลังปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลใหม่ ลักษณะทางเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนกระบวนการผลิตและการกระจายข้อมูลเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อวิธีการรับและประมวลผลข้อมูลของผู้รับสารอีกด้วย เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นพื้นฐานของสื่อใหม่ ข้อมูลทั้งหมดมีอยู่ในรูปแบบดิจิทัล ทำให้การจัดเก็บ การส่งผ่าน และการประมวลผลข้อมูลมีประสิทธิภาพสูงมาก และไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและพื้นที่ ข้อมูลสามารถเข้าถึงและแบ่งปันได้ทุกที่ทุกเวลา ในขณะเดียวกัน การแปลงเป็นดิจิทัลยังเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนและการทำซ้ำข้อมูล ส่งเสริมการเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างรวดเร็ว (Liu Xuemei, 2561)

ความสามารถในการโต้ตอบของสื่อใหม่เป็นหนึ่งในลักษณะทางเทคโนโลยีที่สำคัญ ต่างจากการเผยแพร่ทางเดียวของสื่อดั้งเดิม ในสื่อใหม่ ผู้รับสารไม่เพียงแต่เป็นผู้รับข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้

เผยแพร่ให้ข้อคิดเห็นและโต้ตอบได้ ความสามารถในการโต้ตอบนี้ช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับสารอย่างมากทำให้การเผยแพร่ข้อมูลทันการณ์และหลากหลายมากขึ้น และผลการเผยแพร่งก็ชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น บนแพลตฟอร์มสื่อสังคม ผู้ใช้สามารถแสดงความคิดเห็น แบ่งปัน และอภิปรายข้อมูลต่าง ๆ ได้แบบเรียลไทม์ (Shi Jianhui, 2562)

ความทันทีทันใดก็เป็นลักษณะสำคัญของสื่อใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีเช่น อินเทอร์เน็ตและเครือข่ายการสื่อสารไร้สาย ข้อมูลสามารถเผยแพร่และส่งผ่านได้ทันทีที่เกิดขึ้น หลุดพ้นจากข้อจำกัดของเวลาและระยะทาง ผู้ใช้สามารถรับข้อมูลล่าสุดได้ตลอดเวลา ความสดใหม่ของข้อมูลได้รับการยกระดับอย่างมาก ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรายงานข่าว การเผยแพร่เหตุการณ์แบบเรียลไทม์ เป็นต้น (Xu&Hou, 2566)

สื่อใหม่ยังมีลักษณะของการใช้สื่อหลายรูปแบบ ไม่เพียงแต่สามารถส่งผ่านข้อความและรูปภาพเท่านั้น แต่ยังสามารถเผยแพร่เนื้อหาในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น เสียง วิดีโอ แอนิเมชัน เป็นต้น รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายนี้ทำให้ข้อมูลมีความน่าสนใจและเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจของผู้รับสารได้ดีขึ้น และยกระดับประสิทธิผลของการเผยแพร่ข้อมูล ตัวอย่างเช่น วิดีโอออนไลน์ พอดแคสต์เสียง เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ เทคโนโลยีบิ๊กดาต้าและปัญญาประดิษฐ์ยังถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในสื่อใหม่ เทคโนโลยีบิ๊กดาต้าสามารถขุดค้นและวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้จำนวนมาก ทำให้เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้ได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้บริการที่แม่นยำและเป็นรายบุคคลแก่ผู้ใช้ ส่วนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การแนะนำอัจฉริยะ บริการลูกค้าอัจฉริยะ เป็นต้น เพื่อยกระดับประสบการณ์ผู้ใช้และคุณภาพบริการให้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันข่าวสารใช้การแนะนำโดยอัลกอริทึม เพื่อส่งเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ลักษณะเหล่านี้ของเทคโนโลยีสื่อใหม่ทำงานร่วมกันเปลี่ยนแปลงวิธีการและรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูล ในด้านหนึ่ง ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลรวดเร็ว กว้างขวาง มีปฏิสัมพันธ์ และเป็นรายบุคคลมากขึ้น ตอบสนองความต้องการข้อมูลที่หลากหลายของผู้คน ในอีกด้านหนึ่ง ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การรับข้อมูลเกินขนาด การแพร่กระจายข้อมูลเท็จ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเพิ่มความสามารถในการคัดกรองและแยกแยะข้อมูล ขณะที่เรารับความสะดวกสบายจากสื่อใหม่

เนื่องด้วยลักษณะการสื่อสารแบบเฉพาะของสื่อใหม่คือ มีความสามารถในการโต้ตอบ ความทันที และการปรับให้เหมาะรายบุคคล ได้ทำให้วิธีการเผยแพร่บรรทัดฐานปัญหาทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ของผู้รับสารหลากหลายขึ้นอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงข้อได้เปรียบเฉพาะตัวในการเผยแพร่บรรทัดฐานปัญหาทางวัฒนธรรม

ประการแรก สื่อใหม่มีขอบเขตการเผยแพร่ที่กว้างขวางและมีอิทธิพลอย่างมาก มันทำลายข้อจำกัดของเวลาและพื้นที่ ทำให้ข้อมูลบรรทัดฐานปัญหาทางวัฒนธรรมถูกส่งผ่านไปยังทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว (Lu Lan, 2559) ตัวอย่างเช่น ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคม เว็บไซต์วิดีโอ เป็นต้น

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถเป็นที่รู้จักในหมู่คนจำนวนมากขึ้น และขยายกลุ่มผู้รับสารได้อย่างมหาศาล

ประการที่สอง สื่อใหม่มีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ มันผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ เป็นต้น สามารถนำเสนอ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจและเป็นรูปธรรมมากขึ้น (Zhou Hongyu, 2563) ยกตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) ความเป็นจริงเสริม (AR) เป็นต้น เพื่อสร้างประสบการณ์แบบให้ผู้รับสารได้สัมผัสกับความหมายและคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประการที่สาม สื่อใหม่ให้ความสำคัญกับความสามารถในการโต้ตอบและการมีส่วนร่วม ผู้รับสารไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารแบบ passive อีกต่อไป แต่สามารถมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Tao Fuwen, 2557) พวกเขาสามารถโต้ตอบกับผู้เผยแพร่ผ่านการแสดงความคิดเห็น การแบ่งปัน การกดไลค์ เป็นต้น และยังสามารถสร้างสรรค์และแบ่งปันเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วยตนเอง ซึ่งช่วยขยายขอบเขตการเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้กว้างไกลยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สื่อใหม่ยังสามารถทำการเผยแพร่แบบแม่นยำได้ โดยอาศัยเทคโนโลยีเช่น การวิเคราะห์บิ๊กดาต้า แพลตฟอร์มสื่อใหม่สามารถส่งเนื้อหา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำตามความสนใจ ความชอบ และพฤติกรรมของผู้ใช้ (Zhao Hailong, 2557) สิ่งนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มคนที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ง่ายขึ้น

สื่อใหม่ยังมีลักษณะของความทันทีทันใด กิจกรรมและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถเผยแพร่ผ่านสื่อใหม่ได้ทันทีที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้คนสามารถรับทราบข้อมูลล่าสุดได้อย่างรวดเร็ว (Ji Jiqiang, 2559) ความทันทีทันใดนี้สามารถรักษาความสดใหม่และความสนใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดึงดูดความสนใจและการมีส่วนร่วมจากผู้คนจำนวนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อแนะนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเทคนิคการทอผ้า ย้อมสี และปักผ้าดั้งเดิมของชนเผ่าหลี สื่อใหม่สามารถนำผ้าทอแบบดั้งเดิมมาผ่านกระบวนการดิจิทัล และใช้เทคโนโลยี AR สร้างฉากประสบการณ์แบบ ทำให้ผู้รับสารรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์และสัมผัสกับความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในขณะเดียวกัน ยังสามารถจัดกิจกรรมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มเครือข่าย เช่น การแข่งขันความรู้เกี่ยวกับผ้าทอชนเผ่าหลี เป็นต้น เพื่อดึงดูดให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมและโต้ตอบ

2.4.4 ความหมายของสื่อหลอมรวม

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การแพร่หลายของสมาร์ทโฟนและสื่อสังคมออนไลน์หมายถึงการสื่อหลอมรวม ก้าวสู่ระยะใหม่ สถาบันสื่อดั้งเดิมเริ่มสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ของตนเอง โดยเผยแพร่เนื้อหาผ่านอินเทอร์เน็ตสู่กลุ่มผู้รับสารที่กว้างขึ้น พร้อมกันนั้น สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นเวทีหลักสำหรับการเผยแพร่ข่าวและการอภิปรายสาธารณะ ผู้คนสามารถแบ่งปันและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ข่าวผ่านเครือข่ายสังคม ก่อให้เกิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์ใหม่ ผู้ผลิตเนื้อหาไม่จำกัดอยู่ที่สื่อเดียวอีกต่อไป

/แต่เผยแพร่ผ่านช่องทางหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ที่แตกต่างกัน บรรลุการครอบคลุมที่กว้างขวางและกลุ่มเป้าหมายที่แม่นยำยิ่งขึ้น (หลง ชินหลี่, 2563)

สื่อหลอมรวม หมายถึง การผสมรวมเชิงลึกระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ในด้านเทคโนโลยี เนื้อหา ช่องทาง และตลาด แนวคิดนี้เน้นย้ำว่าขอบเขตระหว่างรูปแบบสื่อต่างๆ เลือนราง สื่อดั้งเดิมเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ผสมรวมกับเทคโนโลยีสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารเคลื่อนที่ ก่อเกิดรูปแบบการสื่อสารข้ามแพลตฟอร์มและข้ามสื่อ แก่นกลางของการสื่อหลอมรวมอยู่ที่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่เนื้อหาบนหลายแพลตฟอร์มและการมีปฏิสัมพันธ์ ตลอดจนยกระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ ซึ่งไม่เพียงเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต การกระจาย และการบริโภคข้อมูล แต่ยังส่งเสริมการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อและนวัตกรรมโมเดลธุรกิจ

1) พื้นฐานทางเทคโนโลยีของการสื่อหลอมรวม

การแปลงเป็นดิจิทัลเป็นฐานเทคโนโลยีหลักของการสื่อหลอมรวม การแปลงข้อมูลประเภทต่าง ๆ เป็นสัญญาณดิจิทัลทำให้อินเทอร์เน็ตสื่อหลอมรวมรูปแบบเช่นข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ สามารถจัดเก็บ ประมวลผล และส่งผ่านบนแพลตฟอร์มดิจิทัลเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีถ่ายภาพดิจิทัลทำให้การจัดหาและการประมวลผลภาพมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนเทคโนโลยีเสียงและวิดีโอดิจิทัลก็สนับสนุนการผลิตและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณภาพ การแปลงเป็นดิจิทัลทำลายกำแพงทางเทคนิคระหว่างสื่อดั้งเดิม เป็นการวางรากฐานสำหรับการสื่อหลอมรวม

นอกจากนี้ การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารเคลื่อนที่สนับสนุนช่องทางการเผยแพร่และแพลตฟอร์มปฏิสัมพันธ์ที่กว้างขวาง เครือข่ายบรอดแบนด์ความเร็วสูงช่วยให้เนื้อหาที่มีเดียปริมาณมากถูกส่งผ่านและแบ่งปันได้รวดเร็ว ส่วนอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา แอปพลิเคชันบนฐานเทคโนโลยีเครือข่าย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ และแพลตฟอร์มวิดีโอออนไลน์ ยังส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการหลอมรวมระหว่างสื่อชนิดต่าง ๆ

2) ระดับเนื้อหาของการสื่อหลอมรวม

การสื่อหลอมรวมไม่เพียงเป็นการหลอมรวมทางเทคโนโลยี แต่ยังเป็นการหลอมรวมเนื้อหา การบูรณาการเนื้อหาที่มีเดียเป็นรูปแบบแสดงออกสำคัญของปรากฏการณ์นี้ สื่อดั้งเดิมอย่าง หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เริ่มผลิตรายงานข่าวและรายการที่มีเดียที่ผสมผสานองค์ประกอบหลากหลายมิติ เช่น ข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ ตัวอย่างเช่น รายงานพิเศษบนเว็บไซต์ข่าวมักผสมผสานรูปแบบเนื้อหาเพื่อมอบประสบการณ์ข้อมูลที่สมบูรณ์แก่ผู้ใช้ และการกระจายเนื้อหาข้ามแพลตฟอร์มกลายเป็นมาตรฐาน เนื้อหาเดียวกันสามารถเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มสื่อต่างชนิดกันเพื่อตอบสนองความต้องการผู้ใช้กลุ่มต่างกัน (เจียง หลาน, 2559) ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์สามารถฉายในโรงพร้อมเผยแพร่บนแพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง หรือรายงานข่าวสามารถตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และแชร์ผ่านเว็บไซต์/สื่อสังคมออนไลน์ การกระจายข้ามแพลตฟอร์มนี้ไม่เพียงขยายขอบเขตการเผยแพร่แต่ยังเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์เนื้อหา

3) ระดับอุตสาหกรรมของการสื่อหลอมรวม

การเกิดขึ้นของ สื่อหลอมรวม นำไปสู่การขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างและการบูรณาการ

อุตสาหกรรม การควบรวมกิจการและความร่วมมือระหว่างสื่อดั้งเดิม-สื่อใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อเกิดภูมิทัศน์อุตสาหกรรมสื่อที่หลากหลาย (โจว หงตั่ว, 2562) ตัวอย่างเช่น กลุ่มสื่อสิ่งพิมพ์ดั้งเดิมขยายสู่สื่อดิจิทัลผ่านการเข้าซื้อเว็บข่าวออนไลน์ ขณะที่บริษัทอินเทอร์เน็ตก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมสื่อดั้งเดิมเช่นการผลิตภาพยนตร์ การปรับโครงสร้างนี้ช่วยให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ การเกิดสื่อหลอมรวมซึ่งนำสู่นวัตกรรมโมเดลธุรกิจ รูปแบบรายได้จากโฆษณาของสื่อดั้งเดิมเผชิญความท้าทาย ขณะที่โมเดลใหม่เช่นสมาชิกแบบเสียเงิน เนื้อหาแบบพรีเมียม และการโฆษณาแบบแม่นยำ กลายเป็นช่องทางทำกำไรหลัก พร้อมกันนั้น การหลอมรวมระหว่างสื่อกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อีคอมเมิร์ซ การท่องเที่ยว ก็สร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่

4) ผลกระทบทางสังคมของการสื่อหลอมรวม

สื่อหลอมรวมทำให้การเผยแพร่ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยในการสื่อสาร ประชาชนทั่วไปสามารถเผยแพร่ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นผ่านแพลตฟอร์มเช่นสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้สังคมมีความโปร่งใสและมีการมีส่วนร่วมสาธารณะมากขึ้น

นอกจากนี้ สื่อหลอมรวมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่างชาติผ่านอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มมีเดียเดียว วัฒนธรรมจากประเทศและภูมิภาคต่างๆ สามารถเผยแพร่และแลกเปลี่ยนได้อย่างเสรี ทำให้ชีวิตทางวัฒนธรรมของผู้คนอุดมสมบูรณ์ขึ้น พร้อมกันนี้ ยังเปิดโอกาสใหม่สำหรับการสืบทอดและสร้างนวัตกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น

การเกิดขึ้นของสื่อหลอมรวมนำโอกาสใหม่มาสู่การสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มันผสมผสานทรัพยากรสื่อและวิธีการเผยแพร่ที่หลากหลาย มีบทบาทเฉพาะตัวและข้อได้เปรียบที่สามารถส่งเสริมการสืบทอดและการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น

1) บทบาทเฉพาะตัวที่สื่อหลอมรวมนำมาสู่การสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ประการแรก ขยายช่องทางการเผยแพร่ สื่อหลอมรวมสามารถทำลายข้อจำกัดของสื่อดั้งเดิม โดยเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลายทางเคลื่อนที่ (ไป ชู, 2563) ตัวอย่างเช่น การใช้เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น ฯลฯ ทำให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงผู้รับสารในพื้นที่และกลุ่มอายุต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ขยายขอบเขตการเผยแพร่ได้อย่างมหาศาล

ประการที่สอง เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกมีส่วนร่วม ลักษณะปฏิสัมพันธ์ของสื่อหลอมรวมทำให้ผู้รับสารไม่ใช่เพียงผู้รับข้อมูลอย่างเดียวอีกต่อไป แต่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ ผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การแบ่งปัน การลงคะแนนเสียง ผู้รับสารสามารถโต้ตอบกับผู้สืบทอด สถาบันวัฒนธรรม และผู้ชื่นชอบคนอื่นๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน ทำให้เข้าใจและรู้จักมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมลึกซึ้งยิ่งขึ้น (จงหมิน, 2564)

ประการที่สาม นวัตกรรมรูปแบบการนำเสนอ ด้วยเทคโนโลยีมีเดียเดียว สื่อหลอมรวมสามารถนำเสนอมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่มีชีวิตชีวา เป็นรูปธรรม และน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น การใช้

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) ทำให้ผู้รับสารรู้สึกเหมือนอยู่ในสถานการณ์และสัมผัสถึงเส้นโค้งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การผลิตเนื้อหาในรูปแบบแอนิเมชัน เกม ฯลฯ เพื่อดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ ทำให้พวกเขายอมรับและชื่นชอบมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น (อุ๋ ตาน, 2562)

ประการสุดท้าย ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาผู้สืบทอด จัดเตรียมแพลตฟอร์มแสดงผลที่กว้างขวางยิ่งขึ้นสำหรับผู้สืบทอด ช่วยยกระดับชื่อเสียงและอิทธิพลของพวกเขา เพื่อดึงดูดให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมากขึ้น ในเวลาเดียวกัน สื่อหลอมรวมยังอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้ของผู้สืบทอด ส่งเสริมให้ผู้สืบทอดจากภูมิภาคและสาขาต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ผลักดันนวัตกรรมและการพัฒนา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2) ข้อได้เปรียบของสื่อหลอมรวมในการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ประการแรก ข้อได้เปรียบในการบูรณาการทรัพยากร สื่อหลอมรวมสามารถบูรณาการทรัพยากรสื่อต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุการนำเสนอแบบผสมผสานหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ ด้วยวิธีนี้ สามารถแสดงเนื้อหาสาระอันอุดมสมบูรณ์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างรอบด้านและหลายมุมมอง ตอบสนองความต้องการและความชอบของผู้รับสารที่แตกต่างกัน

ประการที่สอง ความเป็นปัจจุบันและความทันเวลา สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว รายงานกิจกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ทันเวลา ทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวล่าสุดได้เป็นลำดับแรก สิ่งนี้ช่วยรักษาความตื่นตัวของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสายตาสาธารณชน เสริมสร้างแรงดึงดูดและอิทธิพล

ประการที่สาม การส่งแบบเจาะจงและบริการเฉพาะบุคคล ด้วยวิธีการทางเทคโนโลยี เช่น การวิเคราะห์บิ๊กดาต้า สื่อหลอมรวมสามารถเข้าใจความสนใจและความต้องการของผู้รับสาร บรรลุการส่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างแม่นยำ จัดเตรียมบริการเฉพาะบุคคลสำหรับผู้รับสารที่แตกต่างกัน เพิ่มความตรงเป้าหมายและประสิทธิผลของการเผยแพร่ข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ประการสุดท้าย การเก็บรักษาระยะยาวและการค้นหาอย่างสะดวก สามารถแปลงข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำนวนมากให้เป็นดิจิทัลเพื่อการเก็บรักษา อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บและจัดการระยะยาว ในเวลาเดียวกัน การใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น เครื่องมือค้นหา ช่วยให้ผู้รับสารสามารถค้นหาข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ส่งเสริมการเผยแพร่และการแบ่งปันความรู้

ในยุคสื่อหลอมรวม รูปแบบการรับข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะการแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ ทำให้ผู้รับสารไม่จำกัดอยู่กับรูปแบบการสื่อสารทางเดียวของสื่อดั้งเดิมอีกต่อไป

แต่เข้าถึงและเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านช่องทางสื่อใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันมือถือ วิดีโอออนไลน์ ด้วยวิธีการที่ตื่นตัวและมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น ตามรายงานสถิติการพัฒนาอินเทอร์เน็ตในจีน ครั้งที่ 53 โดย CNNIC ณ เดือนธันวาคม 2566 จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจีนสูงถึง 1,092 ล้านคน ในจำนวนนี้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทางโทรศัพท์มือถือสูงถึง 1,091 ล้านคน คิดเป็น 99.9% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด (China Internet Network Information Center, 2567) ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ได้กลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญในการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มสื่อใหม่เปิดเส้นทางที่หลากหลายยิ่งขึ้นสำหรับการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น แพลตฟอร์มถ่ายทอดสด กลายเป็นเวทีใหม่สำหรับการแสดงและการเผยแพร่ ผู้รับสารสามารถชมการแสดง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านแพลตฟอร์มเหล่านี้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งทำลายข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ ตัวอย่างเช่น บนแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นอย่าง Douyin ผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำนวนมากเผยแพร่วิดีโอสั้นเพื่อแสดงความงดงามของทักษะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารรุ่นใหม่จำนวนมาก (Liu guangyu&Wang Chengli, 2564)

ด้วยเหตุนี้ แพลตฟอร์มสื่อหลอมรวมจึงสร้างโอกาสและความท้าทายใหม่สำหรับการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รูปแบบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของผู้รับสารไม่เพียงสะท้อนความสนใจและระดับการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาเท่านั้น แต่ยังเปิดเผยทิศทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในสภาพแวดล้อมสื่อหลอมรวมอีกด้วย ในหนังสือ *Convergence Culture* ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของสื่อในยุคดิจิทัล โดยเน้นว่าผู้บริโภคไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหาเองด้วย การสื่อสารวัฒนธรรมในยุคนี้จึงต้องออกแบบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในบริบทของการสื่อสารวัฒนธรรม สื่อหลอมรวมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอมีเดีย และแพลตฟอร์มแบบอินเทอร์เน็ตแอคทีฟสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jenkins, H., 2006)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จริญญา ตุมะแก้ว. (2566). การสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสาร์คยูล่านนามีวิถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.การออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสาร์คยูล่านนา 2.การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสาร์คยูล่านนา 3.การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสาร์คยูล่านนา 4.การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสาร์คยูล่านนา ผลการวิจัยพบว่า 1.การออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ ประกอบด้วย การใช้ภาษาที่มุ่งใจเพื่อกระตุ้นทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึก มีจุดดึงดูดใจให้ผู้ชมคล้อยตามเนื้อเรื่องของละคร เสริมการแสดงอารมณ์และความรู้สึกให้

สอดคล้องกับเนื้อหา 2.การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ใช้การจัดเรียงลำดับเนื้อหาและดำเนินเรื่องต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สอดแทรกความรู้ทางการเมืองเพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรมผ่านละครล้านนา ใช้การสื่อสารผ่านตัวแบบเชิงบุคคลและเชิงสัญลักษณ์ เช่น การแต่งกาย เครื่องประดับ และฉากที่เสมือนจริง 3.การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์เน้นการสืบทอดวัฒนธรรมในมิติบุคคล พื้นที่และเวลา เพื่อสร้างความสนใจและการมีส่วนร่วมผสมผสานการเผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง เช่น YouTube และ Facebook 4.การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ การออกแบบเนื้อหาและการนำเสนอควรมีความซับซ้อน สะท้อนประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และศิลปวัฒนธรรม ควรมีคำบรรยายภาษาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องการเผยแพร่ควรเน้นการถ่ายทอดความรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ภาครัฐและภาคประชาสังคมควรกำหนดแผนกลยุทธ์การสื่อสารที่สามารถนำไปปฏิบัติและติดตามผลได้อย่างสอดคล้องกับบริบททางด้านประเพณีของท้องถิ่น

ธัญศ โล่ห์พัฒนานนท์. (2567). คุณค่าวัฒนธรรม: การเสริมสร้างและการสื่อสาร ในกระแสการสื่อสารทางออนไลน์เกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อเป็นจำนวนมากแสดงความคิดเห็นถึงเนื้อหาภาพยนตร์ในช่วงที่นำจดจำ เช่น ฉากใบข้าวหลอกผู้ใหญ่มากัน ฉากพระวิงหนี่ผี เป็นต้น ทั้งมีการกล่าวถึงเพลงประกอบภาพยนตร์คือเพลง “ยื้อ” สะท้อนว่าภาพยนตร์ได้สร้างความสนุกและความผูกพันทางอารมณ์ ในขณะที่ได้แฝงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสานผ่านการพูดคุยกันของตัวละครในเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้คนจดจำสาระสำคัญของวัฒนธรรมได้ การสร้างคอนเทนต์เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ต้องมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ข้อมูลและความเป็นไปของสิ่งที่นำเสนอ หลักการสร้างสรรค์ และจินตนาการ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่สื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมมากถึง 49.1 ล้าน Engagement โดยที่เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นโพสต์โปรโมทภาพยนตร์ เบื้องหลังการถ่ายทำ การแสดงความยินดีกับภาพยนตร์ที่สามารถทำรายได้มากถึง 720 ล้านบาท การสื่อสารวัฒนธรรมจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งปริมาณและความถี่ที่มีผลต่อการจดจำทุกประเทศที่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารวัฒนธรรม ล้วนมีการวางแผนการสื่อสารที่เรียกว่า “entertainment theme” แต่ละประเทศนำเสนอแก่นวัฒนธรรมของประเทศตนเองในรูปแบบของความสนุก อาทิ ประเทศญี่ปุ่น สื่อสารวัฒนธรรมผ่านการ์ตูน ทั้งแบบอ่านและอนิเมะ ญี่ปุ่นนำเสนอวัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูนเข้มข้นมาก แต่เป็นการสื่อสารวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับความสนุกและคุณค่าที่กำหนดไว้ คือต้องการสื่อสารถึงความสงบและความเรียบง่ายแบบญี่ปุ่น กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา จะนำเสนอค่านิยมแบบอเมริกัน คือภาพความทันสมัย การสร้างแรงบันดาลใจ และมีจินตนาการ ในขณะที่ประเทศจีนจะเน้นการสื่อสารวัฒนธรรมจีนผ่านความงามของนักแสดง ฉาก และคอสตูม ซึ่งความงามเหล่านี้ถูกสร้างมาเพื่อกลบภาพจำจีนในแบบเดิมที่ล่าหลังจีนจึงใช้สื่อเพื่อล้างภาพจำเดิมที่คนรู้สึกกับจีน

ธิป ศรีสกุลไชยรัก. (2565) การอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ในบริบทของไทย กรณีศึกษา : เมืองเก่าสงขลาการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมปกป้อง รักษา และฟื้นฟูคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของตน ดังนั้น แนวคิดการมีส่วนร่วมจึงได้รับประยุกต์ใช้ในกฎบัตรสากลในการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง วิทยานิพนธ์นี้เลือกเมืองเก่าสงขลาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเมืองเก่าสงขลาผ่านกระบวนการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ต่อเนื่องจนถึง ปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ คือ วิเคราะห์การดำเนินงานอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมในเมืองเก่าสงขลา และจัดทำข้อเสนอแนะที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม วิทยานิพนธ์นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การศึกษา ข้อมูลภาคเอกสาร การสำรวจภาคสนาม และการวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่ได้จากการวิเคราะห์กรณีศึกษา ในประเทศ และต่างประเทศ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสรุปข้อค้นพบ และนำเสนอข้อเสนอแนะ วิทยานิพนธ์พบว่าในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาของการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในเมืองเก่าสงขลา มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 4 ประเภท ได้แก่ ภาครัฐท้องถิ่น ภาคประชาสังคม-ประชาชน ภาคเอกชน และภาคการศึกษา เมืองเก่าสงขลามีจุดเด่นด้านทุนทางสังคม กล่าวคือ ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมเป็นภาคประชาสังคมที่มีทักษะในการทำงานกับภาครัฐท้องถิ่นและภาคเอกชน ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์เมืองเก่าได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาคเอกชนมีนโยบายในการสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณของภาครัฐได้ อย่างไรก็ตาม เมืองเก่าสงขลาประสบกับปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาคประชาสังคมเป็นตัวกลาง แต่ขาดผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย อีกทั้งขาดกระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่ กฎหมายท้องถิ่นไม่สามารถรักษาความแท้ของอาคารเก่าที่ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นของเมืองเก่าสงขลาได้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมมีลักษณะ “อาสาสมัครจากฐานทุนสังคม” ที่ช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมมีอิสระในการเข้าร่วมดำเนินงาน แต่มีข้อด้อยคือการมีส่วนร่วมนั้นขาดความยั่งยืน ซึ่งสถานการณ์ปัญหาต่างๆ เหล่านี้อาจนำไปสู่แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ ปัญหาจากการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่ดำเนินการแบบซ้ำซ้อน ปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิก ปัญหาการเข้าสู่กระบวนการแปลงพื้นที่ในลักษณะ “เจนตริฟิเคชัน” (gentrification) ตลอดจนอาจนำไปสู่การสูญเสียความแท้และบูรณภาพของมรดกทางวัฒนธรรม จากผลการศึกษาดังกล่าว วิทยานิพนธ์นี้เสนอข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการทำงานร่วมกันที่เหมาะสมกับบริบทของเมืองเก่าสงขลา รวมถึงสามารถนำไปใช้กับเมืองเก่าอื่น ๆ ในประเทศไทยที่มีประเด็นปัญหาใกล้เคียงกัน 2 ประการ ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการจัดตั้ง “คณะทำงาน” จากตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีเทศบาลนครสงขลาเป็นผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) เพื่อประสานให้เกิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการมีส่วนร่วม และ 2) การใช้วิธีการค้นหาประเด็นร่วมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ประเมินความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมทั้ง 3 ระดับ ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์บรรทัดฐานทางสังคม โดยเน้นการวิเคราะห์ด้านวิถีประเพณีและจารีต และขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีประเพณีและจารีต เพื่อค้นหาประเด็นที่เชื่อมโยงไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

มนชญา สระบัว. (2565). มรดกทางวัฒนธรรมกับการสื่อสารผ่านภาพกราฟิกในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรม สามารถนำมาสร้างคุณค่าใหม่ในงานกราฟิกในทุกรูปแบบ เพื่อที่จะใช้สื่อสารในโลกสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างง่ายและรวดเร็วผ่านทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งการที่นำเรื่องราวมรดก ทางวัฒนธรรมมาเล่าเรื่องใหม่นั้นถือเป็น soft power อีกรูปแบบหนึ่งที่นำเสนอเรื่องราวที่ควรค่าแก่การสืบสานและอนุรักษ์ให้สู่รุ่นลูกหลานได้ รวมถึงสามารถใช้เป็นรูปแบบงานกราฟิกที่มีเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ต่างๆ ที่อาจจะไปไกลถึงต่างประเทศ เราสามารถพัฒนาแนวคิดและแนวทางในการส่งเสริมงานออกแบบกราฟิกให้สามารถกระตุ้นการรับรู้ในเรื่องของการสื่อสาร ที่โดยในที่สุดจะสามารถส่งผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายในประเทศได้อีกทางหนึ่ง การนำมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารผ่านผลงานภาพกราฟิก ที่มีความเป็นมาจากเรื่องเล่าต่อๆ กันมาจากรบรรพบุรุษ โบราณสถาน โบราณวัตถุ จาริต ประเพณี เป็นต้น และสิ่งเหล่านี้สามารถเรียกได้ว่าเป็นเหมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างคนในยุคอดีตและปัจจุบัน ทำให้สามารถสื่อสาร กันได้อย่างเข้าใจผ่านภาษาภาพ เมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลภาษาภาพในอดีตถูกนำมาแปลงเป็นสารที่สื่อความหมาย ไปยังผู้รับชมออกมาในรูปแบบของงานออกแบบกราฟิก ลงบนสื่อประเภทต่างๆ อาทิสื่อดิจิทัลทุกชนิด สื่อบน ผลิตภัณฑ์ สื่อบนบรรจุภัณฑ์ ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างตัวตนให้เจ้าของสื่อ ให้ผู้พบเห็นมีความเชื่อมั่นในองค์กรหรือร้านค้าของตนเอง จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อให้หยดยืนอยู่บนรากฐานของตนเองและภูมิปัญญา ของชุมชนและสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

อรมน ปั่นทอง และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2564). แนวทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ของกลุ่มสตรีสหกรณ์หัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่และศึกษาถึงแนวทางการสื่อสารที่ สามารถทำให้เยาวชนในจังหวัดนครนายก เกิดความตระหนักในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยปราชญ์ชุมชนด้านผ้าทอไทยพวน สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์หัตถกรรมผ้าทอไทยพวน บ้านใหม่ครู/อาจารย์/ผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดนครนายก ผู้นำชุมชนในอำเภอปากพลีจังหวัดนครนายก เยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มสตรีสหกรณ์หัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่และเยาวชนในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจากบริบทภายนอกที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่สภาพเศรษฐกิจถดถอย นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐที่ จำกัดเฉพาะกลุ่มสภาพสังคม ค่านิยม วิถีชีวิตที่เน้นวัตถุนิยม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ขณะที่ปัญหภายในกลุ่มผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้แก่ปัญหาสุขภาพ เงินทุนการจัดหาวัตถุดิบและกระบวนการผลิตและการตลาด ส่วนปัญหาของฝ่ายผู้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้แก่ความไม่สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นแนวทางการ สื่อสารที่เหมาะสมกับการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ได้แก่การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ที่

เฉพาะเจาะจง การสื่อสารด้วยบุคคลต้นแบบ ผนวกกับการรณรงค์ของสถานศึกษาและสถาบันครอบครัว

Zhang Yuhua. (2566) สุนทรียภาพของมรดกวัฒนธรรมผ้าทอจ้วงจิ้น การสืบทอด พื้นฟูและออกแบบสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมรดกวัฒนธรรม ผ้าทอจ้วงจิ้นเทคนิควัสดุและความหมายแฝงทางวัฒนธรรม วิเคราะห์สุนทรียภาพและค้นหาวิธีการ แนวทางในการสืบทอด พื้นฟูออกแบบพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่จากลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้นโดยได้ต้นแบบชุดการออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยศึกษาผ่านเอกสาร การสำรวจภาคสนาม ภาพสัญลักษณ์และการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ทำให้เข้าใจลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้นอันเป็นสมบัติทาง วัฒนธรรม หัตถกรรมแห่งชาติที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงจากการพัฒนาของประวัติศาสตร์เป็นเวลายาวนาน มีคุณค่าทางศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ความหมายแฝงทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางศิลปะของลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้นโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสร้างลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้นรูปแบบใหม่และนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบเครื่องแต่งกายในปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการสืบทอดพื้นฟูวัฒนธรรมผ้าทอจ้วงจิ้น ดังนั้นการที่วัฒนธรรมพัฒนาอยู่ภายใต้เงื่อนไขใหม่หรือยุคสมัยใหม่ก็ต้องปรับให้เข้ากับเงื่อนไขใหม่หรือยุคสมัยใหม่ วิธีการนี้ถึงจะทำให้วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญและการพัฒนาที่ยั่งยืนดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรต้องใช้กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้คนรับรู้ถึงความสำคัญและคุณค่าของผ้าทอจ้วงจิ้นสร้าง “จิตสำนึก” และ “ความเชื่อมั่น” ในวัฒนธรรมผ้าทอจ้วงจิ้นเพื่อเป็นที่ยอมรับในสังคมและหันมาใช้ผ้าทอจ้วงจิ้นมากขึ้นจนสามารถจัดตั้งกลุ่มคนที่บริโภคผ้าทอผ้าจ้วงจิ้นซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสืบทอดพื้นฟูผ้าทอจ้วงจิ้นและลดทลายผ้าทอจ้วงจิ้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม 3) เพื่อได้แนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.1.1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. การกำหนดประชากร งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนชาติหลีภายใต้บริบทการหลอมรวมสื่อ โดยใช้เมืองตงฟาง มณฑลไห่หนานเป็นพื้นที่วิจัยหลัก เมืองตงฟางมีประชากรรวม 468,100 คน (Statistical Bulletin on National Economic and Social Development of Dongfang City, 2567)

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือตัวแทนของชนชาติหลี ที่ใช้แพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันในการรับรู้ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากรจากสูตรของ *ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ตามสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม
N แทน จำนวนกลุ่มประชากรทั้งหมด ที่ใช้ในการศึกษา
e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนของการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงแทนค่าในสูตรได้ ดังนี้

เมื่อแทนค่าตามสูตร

$$\begin{aligned} n &= 468,100 / [1 + 468,100 (0.05)^2] \\ &= 468,100 / [1 + 468,100 (0.025)] = 399.99 \\ &= 400 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างไว้ไม่น้อยกว่า 400 ตัวอย่าง

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกวัฒนธรรมจากพฤติกรรมผู้รับสารผ่านสื่อหลอมรวม

แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Closed-Ended) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended)

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยชุดคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรที่ใช้แพลตฟอร์มในการรับรู้ข้อมูล มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้

ส่วนที่ 2 ชุดคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม พฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ เป็นคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในด้านการนำเสนอรูปแบบเนื้อหา และการเลือกช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวม สื่อดั้งเดิม หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อใหม่ สื่อออนไลน์ แพลตฟอร์ม วิดีโอสั้น แอปพลิเคชันมือถือ การจัดกิจกรรมพิเศษ ส่วนพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ได้แก่ความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมในการแชร์เนื้อหาและสร้างเนื้อหา การเข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย เป็นแบบคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มที่ใช้แพลตฟอร์มในการรับรู้ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมประกอบการเพื่อนำไปเป็นข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย โดยให้ความคิดเห็นอย่างอิสระ

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดและทฤษฎี การศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องเสร็จแล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเป็นขั้นตอนหลังจากการสร้างเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นเพื่อความถูกต้อง ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบเครื่องมือ (สุวิมล ติรภานันท์. 2543: 50) ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้สอบถามได้นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา รูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ความเหมาะสมด้านภาษา (Wording) ความสมบูรณ์ของคำชี้แจง และความเหมาะสมของการใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะ

2. การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยในการทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาได้ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสอบถามเป็นรายข้อ วิธีการพิจารณาแบบนี้จะเรียกว่า การหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยมีสูตรการการคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร } ioc = \frac{\sum r}{n}$$

เมื่อ IOC คือ ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ΣR คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ด้วยการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

+1 ข้อคำถามวัดได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

0 ข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

-1 ข้อคำถามวัดไม่ได้ เพราะไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเลือกข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยด้วยค่า IOC โดยใช้เกณฑ์ค่ามากกว่าหรือเทียบเท่า 0.5 สำหรับค่าที่ น้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงตามหรือตัดออกไปตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่า IOC มีค่า 0.92

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยมี 3 ท่าน ดังนี้

1. อาจารย์ ดร.ภริพัฒน์ แก้วตาธวัฒนา	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. ผศ.ดร.เสาวนีย์ วรรณประภา	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการคณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. รองศาสตราจารย์อภิวรรณ ศิรินันทนา	อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการสื่อสาร
คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3. การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ข้างเคียง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์หาค่าทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แบบครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดว่าจะต้องได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีความเชื่อถือได้

4. การหาคุณภาพของเครื่องมือครั้งนี้ สามารถหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าแอลฟาสัมประสิทธิ์ (α - Coefficient) ในชุดคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม มีค่าเท่ากับ 0.84 ดังนั้นแบบสอบถามชุดนี้จึงมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

5. นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วมาปรับแก้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของคุณลักษณะข้อมูล สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อหลอมรวม โดยทำการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมเป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ตอบแบบสอบถามสำรวจการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม มีการแจกแบบสอบถามเพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์เหตุผล พร้อมสรุปผลงานวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสอบถามให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม พฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยตนเอง โดยการประสานให้คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการร่วมตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัย และเพื่อการขออนุญาตเก็บข้อมูลจาก ที่ใช้แพลตฟอร์มในการรับรู้ข้อมูล มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อนัดวัน และเวลาที่เหมาะสมในการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ผ่านการตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์
2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูล

เกณฑ์การคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้นมี ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อนำเสนอข้อมูลในลักษณะตารางแสดงผลตามที่ได้วิเคราะห์ค่าทางสถิติและพรรณนาความตามเนื้อหาที่ได้วิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

1. ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและ ด้านรายได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย S.D. และค่าร้อยละ (percentage)
2. การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมและพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ใช้สถิติใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย S.D. และค่าร้อยละ (percentage)

3.2 การวิจัยคุณภาพ

การศึกษาในขั้นตอนนี้ ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในมิติต่างๆ ที่มีความหลากหลาย โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากตัวแทน ดังนี้

- ผู้แทนภาครัฐ/ภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้สืบทอดวัฒนธรรม ผู้ประกอบการด้านสื่อ นักวิชาการด้านวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทย ใน 5 หน่วยงานหลักในเมืองตงฟาง ได้แก่ สำนักงานกิจการชาติพันธุ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สื่อรวม สำนักงานเทศบาลเมืองตงฟาง และศูนย์ข้อมูลเครือข่ายด้านวัฒนธรรม หน่วยงานละ 1 คน คน รวมทั้งหมด 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อันเป็นการเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาว่ามีความเหมาะสม ดังรายละเอียดดัง ตารางต่อไปนี้

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	หน่วยงาน	ตำแหน่ง/หน้าที่
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 1	สำนักงานกิจการชาติพันธุ์	รองผู้อำนวยการ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 2	ศูนย์วัฒนธรรมเมืองตงฟาง	รองผู้อำนวยการ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 3	ศูนย์รวมสื่อ	หัวหน้าฝ่าย
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 4	สำนักงานเทศบาลเมืองตงฟาง	หัวหน้าสำนักงานเทศบาล
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 5	ศูนย์ข้อมูลเครือข่ายด้านวัฒนธรรม	ผู้อำนวยการ

ตารางที่ 3.1 ตารางลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หน่วยงานและตำแหน่ง

3.2.2 วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่ เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน จุดมุ่งหมายหลักของการเลือกตัวผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบนี้ไม่ใช่เพื่อได้กลุ่มที่เป็นตัวแทน แต่เพื่อที่จะได้ตัวแทนที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สำหรับแนวคิด จุดมุ่งหมาย

และวัตถุประสงค์ของการศึกษา (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมีลักษณะเป็น “Information-rich case” คือ มีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัย เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด

3.2.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (Interview) โดยสร้างขึ้นเป็นแบบแนวคำถาม (Interview Guide) ที่มีความยืดหยุ่น เปิดกว้าง เปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้ประเด็นที่ต้องการ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพ บริบทของการสื่อสาร การใช้สื่อหลอมรวมช่องทางต่างๆ ในการเข้าถึงข้อมูล เรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์
2. สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ในประเด็นด้านการสื่อสาร ด้านการผสมผสานเทคโนโลยีสื่อหลอมรวม และด้านพฤติกรรมรับรู้และการใช้สื่อ
3. นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว
4. นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องเพื่อปรับปรุงและแก้ไขแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
5. จัดพิมพ์แนวคำถามในการวิจัย และนำแนวคำถามในการวิจัยไปใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจำแนกวิธีการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การเก็บข้อมูลศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ผลงานทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เบื้องต้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. การเก็บข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกับชาติพันธุ์ โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมประจำวันหรือปฏิสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม ความเชื่อ และข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
3. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) ใช้การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ เพื่อไปพบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและอธิบายถึงความเป็นมา ความสำคัญ วัตถุประสงค์และประโยชน์ของงานวิจัย อีกทั้งผู้วิจัยได้พูดคุยแบบเป็นกันเองและใช้ภาษาในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน นำไปสู่การสร้างความร่วมมือที่ดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำตารางการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อจะทำการสัมภาษณ์ข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งต่อไป

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ด้านแนวคิดทฤษฎี โดยการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการอธิบายทบทวนข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จอีก 1 ครั้ง และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มประเภทเดียวกัน และใช้ทฤษฎีทางการสื่อสาร ได้แก่ การนำเสนอเนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร และการใช้สื่อหลอมรวม มาวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3.2.6 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากการค้นคว้าเอกสาร ผลงานวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์สรุปประเด็นเพื่อให้ตอบปัญหาการวิจัยและถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอข้อมูลตามประเด็น เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทาง “การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติหัตถ์ในบริบทของสื่อหลอมรวม”

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติหลิในบริบทของสื่อหลอมรวม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่ของชาติหลิในบริบทของสื่อหลอมรวม 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม 3) เพื่อได้แนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติหลิในบริบทของสื่อหลอมรวม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการและสรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้

ส่วนที่ 2 ชุดคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมได้แก่ช่องทางการสื่อสารรูปแบบเนื้อหา เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ชุดคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ได้แก่ ความสนใจเข้าใจมองเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมในการแชร์เนื้อหาและสร้างเนื้อหา เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Rating Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย (Open-Ended Question)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (N=400)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	124	31.00
หญิง	276	69.00
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดร้อยละ 69.00 รองลงมาเป็นเพศชายร้อยละ 31.00

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ (N=400)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 30 ปี	72	18.25
31 - 40 ปี	86	21.25
41 - 50 ปี	163	41.00
51 - 60 ปี	68	16.75
61 ปีขึ้นไป	11	2.75
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปีมากที่สุดร้อยละ 41.00 รองลงมา มีอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 21.25 อายุ 20 - 30 ปี ร้อยละ 18.25 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 16.75 ตามลำดับ และน้อยที่สุดมีอายุ 61 ปีขึ้นไปร้อยละ 2.75

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (N=400)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	52	13.25
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	79	19.50
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	53	13.00
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	85	21.50
ปริญญาตรีขึ้นไป	131	32.75
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปมากที่สุดร้อยละ 32.75 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าร้อยละ 21.50 มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าร้อยละ 19.50 ประถมศึกษา ร้อยละ 13.25 และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 13.00

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ (N=400)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานของรัฐ	74	18.50
พนักงานบริษัทเอกชน	80	20.00
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	12.00
เจ้าของธุรกิจ	47	11.75
นักเรียน/นักศึกษา	126	31.50
อาชีพอิสระ/ค้าขาย	25	6.25
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุดร้อยละ 31.50 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 20.00 พนักงานของรัฐ ร้อยละ 18.50 พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 12.00 เจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 11.75 ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือประกอบอาชีพอิสระ/ค้าขาย ร้อยละ 6.25

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ (N=400)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	112	28.00
15,001 – 30,000 บาท	135	33.75
30,001 – 45,000 บาท	78	19.50
45,001 – 60,000 บาท	50	12.50
60,001 – 100,000 บาท	9	2.25
มากกว่า 100,000 บาท	16	4.00
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้มากที่สุดเฉลี่ยต่อเดือน 15,001-30,000 บาท ร้อยละ 33.75 รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท ร้อยละ 28.00 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-45,000 บาท น้อยที่สุดมีรายได้เฉลี่ย 60,001-100,000 บาท ร้อยละ 2.25

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ เกี่ยวกับช่องทางสื่อที่เปิดรับและรูปแบบเนื้อหาที่ได้รับเกี่ยวกับการนำเสนอ มรดกทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับช่องทางสื่อที่เปิดรับข้อมูลการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม (N = 400)

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ช่องทางสื่อที่ท่านเปิดรับ			
หนังสือพิมพ์	2.73	0.89	ปานกลาง
โทรทัศน์	2.86	0.74	ปานกลาง
วิทยุ	3.36	0.75	ปานกลาง
วิดีโอสั้น	4.10	0.82	มาก
สื่อออนไลน์แพลตฟอร์ม	4.05	0.80	มาก
แอปพลิเคชันมือถือ	3.20	0.78	ปานกลาง
การจัดกิจกรรมพิเศษ	4.22	0.76	มากที่สุด
รวม	4.12	0.89	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม ด้านช่องทางสื่อที่เปิดรับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นในการเปิดรับสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเปิดรับสื่อด้านการจัดกิจกรรมพิเศษอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ วิดีโอสั้นและสื่อออนไลน์แพลตฟอร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และ ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนในระดับปานกลาง ได้แก่การเปิดรับสื่อวิทยุ แอปพลิเคชันมือถือ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ($\bar{X} = 3.36$) ($\bar{X} = 3.20$) ($\bar{X} = 2.86$) และ ($\bar{X} = 2.73$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในการสื่อสารมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมด้านรูปแบบเนื้อหาที่ได้รับ (N = 400)

การสื่อสารมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
รูปแบบเนื้อหาที่ท่านได้รับ			
เนื้อหาเน้นคุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรม	3.40	0.84	มาก
ใช้ภาษากระชับ สร้างความตระหนักและความเข้าใจ	3.00	0.70	ปานกลาง
นำเสนอเรื่องราวน่าติดตาม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม	2.89	0.74	ปานกลาง
ข้อมูลทันสมัย ดึงดูดความสนใจ	2.60	1.02	น้อย
เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์	2.65	0.80	ปานกลาง
ความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของวัฒนธรรม	4.01	0.89	มาก
รวม	3.10	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านรูปแบบเนื้อหาที่ได้รับ ได้แก่ ความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาได้แก่เนื้อหาเน้นคุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.40$) ส่วนการใช้ภาษากระชับ สร้างความตระหนักและความเข้าใจ นำเสนอเรื่องราวน่าติดตาม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) ($\bar{X} = 2.89$) และ ($\bar{X} = 2.65$) ตามลำดับ ส่วนข้อมูลทันสมัย ดึงดูดความสนใจ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.60$)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านสื่อหลอมรวม เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ เกี่ยวกับความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านสื่อหลอมรวม (N = 400)

การสื่อสารมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า			
การยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม	3.28	0.96	ปานกลาง
การใส่ใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม	3.28	0.95	ปานกลาง
รับรู้ถึงความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม	3.79	0.76	มาก
การสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม	3.23	0.95	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรม			
การโพสต์เรื่องราว ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมบนโซเชียลมีเดีย	2.44	0.67	น้อย
การร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม	2.56	0.70	น้อย
การสนับสนุนและสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อถึงวัฒนธรรม	3.40	0.84	ปานกลาง
การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรม	2.34	0.74	น้อย
การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม			
มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.25	0.82	มากที่สุด
เรียนรู้และเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	4.20	0.68	มาก
สนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.10	0.78	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คนในชุมชนจัดขึ้น	4.24	0.81	มากที่สุด
รวม	3.70	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อในการสื่อสารมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คนในชุมชนจัดขึ้น ($\bar{X} = 4.24$) ส่วนเรื่องที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรียนรู้และเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) และความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า คือรับรู้ถึงความสำคัญของ

กิจกรรมทางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.79$) ส่วนที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือการมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรมได้แก่ การสนับสนุนและสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อถึงวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.40$) การใส่ใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.28$) การยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.28$) การสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.23$) และ ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.10$) ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรม ได้แก่ การร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.56$) การโพสต์เรื่องราว ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมบนโซเชียลมีเดีย ($\bar{X} = 2.44$) และการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.34$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย (Open-Ended Question)

1. การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเล ถึงแม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาดี แต่ยังไม่มากพอที่จะทำให้คนรุ่นใหม่ เกิดสำนึก ตระหนักในการสืบทอด อนุรักษ์ไว้ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายไม่กว้างพอและไม่ทั่วถึง
2. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหิเลในไทหล่าแสดงให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในการสื่อสารดิจิทัล การวางแผนทางนโยบาย และงานวิจัยทางวิชาการ ทิศทางในอนาคตต้องให้ความสำคัญกับความลึกทางวัฒนธรรมในความพยายามดิจิทัล สร้างสมดุลระหว่างรัฐบาลและกองกำลังตลาดนโยบาย และ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในงานวิจัยข้ามสาขาวิชา เพื่อร่วมกันก้าวหน้าด้านการส่งต่อ นวัตกรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืนของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

4.3 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

4.3.1 แนวคำถามเกี่ยวกับ แนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในบริบทสื่อหลอมรวม

1. ปัจจุบันการสื่อสารหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเลเป็นอย่างไร และมีการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมช่องทางใดบ้าง
2. สื่อหลอมรวมมีบทบาทอย่างไรในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเล
3. สื่อรูปแบบใดที่คุณรู้สึกว่าย่อยง่ายและน่าสนใจที่สุดในการเรียนรู้เรื่องราวมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเลและทำให้คนรุ่นใหม่เข้าสนใจในวัฒนธรรมของชนชาติหิเล
4. แนวทางการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเลควรมีลักษณะอย่างไร ที่จะทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมคงอยู่อย่างยั่งยืน
5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของชนชาติหิเลรวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเลในบริบทสื่อหลอมรวมสื่อ จากการเก็บรวบรวมผลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้นำมาออกแบบแนวคำถามแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ/ภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้สืบทอดวัฒนธรรม ผู้ประกอบการด้านสื่อ นักวิชาการด้านวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเล ใน 5 หน่วยงานหลักในเมืองตงฟาง ได้แก่

สำนักงานกิจการชาติพันธุ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สื่อรวม สำนักงานเทศบาลเมืองตงฟาง และศูนย์ข้อมูลเครือข่ายด้านวัฒนธรรม หน่วยงานละ 1 คน คน รวมทั้งหมด 5 คน จากการศึกษาพบว่า

1) ปัจจุบันการสื่อสารหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีเป็นอย่างไร และมีการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมช่องทางใดบ้าง

“ปัจจุบันการสื่อสารภายใต้จิตสำนึกในการสืบทอดไม่เพียงพอ การพัฒนาอย่างรวดเร็วของสังคมสมัยใหม่และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมหลากหลาย การสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีกำลังเผชิญปัญหาความตระหนักที่อ่อนแอ ด้านหนึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทำให้คนรุ่นใหม่ชนเผ่าหลีมีแนวโน้มแสวงหาความทันสมัย กระแสนิยมสมัยใหม่ และชีวิตแบบเมืองมากกว่า ขาดความสนใจและการรับรู้ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าหลี คนหนุ่มสาวจำนวนมากมองว่าเทคนิคดั้งเดิมของ ชนชาติหลี เช่น เทคนิคการทอ ย้อมสี และเทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือลำสมัยและซับซ้อนเกินไป ไม่ยอมเสียเวลาในการเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรม”

“ผู้เชี่ยวชาญงานหัตถกรรมดั้งเดิม ได้แก่ การปั่นฝ้าย ย้อมสี ทอผ้า และปักลวดลายของชนเผ่าหลี เหลือไม่ถึง 20,000 คน และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยและวัยกลางคน มีคนรุ่นใหม่อยู่ในสัดส่วนน้อยมาก อีกด้านหนึ่ง ระบบการศึกษาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีไม่เพียงพอ ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าหลีมีน้อย ทำให้นักเรียนขาดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง”

การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีกำลังเผชิญความตึงเครียดทางสังคมกับการพัฒนาสมัยใหม่ กระบวนการกลายเป็นเมืองที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนดั้งเดิมและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลีเผชิญภาวะเสี่ยงต่อการสูญเสียทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น เรือนทรงเรือชนเผ่าหลีบางหลังถูกทุบทิ้งหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นอาคารสมัยใหม่ ซึ่งทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์ดั้งเดิมและระบบนิเวศทางวัฒนธรรม ในเวลาเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มากเกินไปก็อาจนำไปสู่การทำให้เป็นสินค้า (Commodification) และการทำให้ต้นทุนของวัฒนธรรมชนเผ่าหลี สูญเสียแก่นสารทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมไป การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลียังเผชิญปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีต้องการการลงทุนด้านงบประมาณจำนวนมาก ซึ่งครอบคลุมการอนุรักษ์วัตถุทางวัฒนธรรม การสืบทอดทักษะ และการสื่อสารทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการลงทุนจากรัฐบาลและสังคมสำหรับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลียังคงค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับความต้องการเชิงปฏิบัติ ในเวลาเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมก็ขาดแคลนอย่างมาก

“ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเรา เช่น การทอผ้า การทำอาหารพื้นเมือง และการรักษาโรคด้วยสมุนไพรภาษาและสำเนียงเฉพาะ ที่มีภาษาหลีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงพิธีกรรมและความเชื่อเช่น พิธีบูชาบรรพบุรุษ การเฉลิมฉลองตามฤดูกาล และความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ดนตรีพื้นบ้านและการเต้นรำ ใช้ในการเฉลิมฉลองและพิธีกรรม มีจังหวะเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ซึ่งกำลังลดบทบาทลงในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่”

“เยาวชนในชุมชนมีการใช้แพลตฟอร์ม TikTok และ WeChat เป็นหลักในการรับข้อมูล ส่วนชาวหลีและผู้สูงอายุยังคงใช้สื่อดั้งเดิม เช่น วิทยุและโทรทัศน์ แต่เริ่มเปิดรับสื่อออนไลน์ผ่านลูกหลาน เนื้อหาได้รับความนิยม

คือ วิดีโอสั้นที่เล่าเรื่องวัฒนธรรมผ่านภาพและเสียง การมีส่วนร่วมของชุมชนยังต่ำ เนื่องจากขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและการผลิตเนื้อหา”

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความกังวลว่าความรู้เหล่านี้กำลังสูญหาย เนื่องจากไม่มีการบันทึกหรือถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลที่ได้ ประการแรก คือ การเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี "ค่อนข้างจำกัด" หรือ "มีความเข้มข้นต่ำ" สะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องที่สำคัญในความกว้างของการครอบคลุม ความลึกของเนื้อหา และการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ประการที่สอง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการรับรู้เกี่ยวกับการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรมมีมุมมองเชิงลบมากที่สุดเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่ พวกเขาเห็นพ้องกันว่า การเผยแพร่ในปัจจุบันไม่เชื่อมโยงกับแนวทางปฏิบัติในการปกป้องและไม่สามารถตอบสนองความต้องการในพื้นที่จริงได้ ในบรรดานักวิชาการ สูงถึง 92.55% มีมุมมองเชิงลบ ชี้ให้เห็นปัญหาของเนื้อหาที่ตื้นเขินและการขาดความเชี่ยวชาญอย่างรุนแรง ในขณะที่ผู้ประกอบการสื่อมีความคิดเห็นในเชิงบวกมากกว่า แต่ 75.88% ยังคงเชื่อว่ากลยุทธ์การเผยแพร่สื่อที่มีอยู่ แม้จะมีประสิทธิผลบางส่วน แต่ล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาหลัก ผลการค้นพบเหล่านี้บ่งชี้ว่าการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลีจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอย่างเร่งด่วนในบริบทของการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ซึ่งต้องการแนวทางหลากหลายมิติเพื่อเพิ่มประสิทธิผลและอิทธิพล

ชนชาติหลีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานหลักอยู่ในมณฑลไหหลำของประเทศไทย มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สะท้อนผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ดนตรี การแต่งกาย ภาษา พิธีกรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้เริ่มลดลง การอนุรักษ์องค์ความรู้เหล่านี้จึงต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน (UNESCO, 2003)

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ข้อคำถามที่ 1 ได้ดังนี้

1.1 แนวโน้มการถ่ายทอดวัฒนธรรมมีการใช้ทั้งช่องทางดั้งเดิม เช่น งานประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และช่องทางสมัยใหม่เช่น สื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย เนื้อหาวัฒนธรรมที่ถ่ายทอด ได้แก่ ภาษา เครื่องแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน และพิธีกรรม

1.2 บทบาทของผู้ผลิตสื่อ มีการใช้สื่อหลอมรวมเป็นเครื่องมือหลักในการนำเสนอเรื่องราววัฒนธรรม โดยนำเสนอ ในรูปแบบสารคดีสั้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และนิทรรศการเสมือนจริงผ่านเทคโนโลยี AR/VR ในบางโอกาส

1.3 บทบาทของชาวบ้านและผู้นำชุมชนยังคงรักษาวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมประจำปีและการสอนภาษาให้กับเด็กๆ เริ่มมีการใช้สื่อหลอมรวม เช่น เว็บไซต์ และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ที่ยังห่างเหินจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม

2) สื่อหลอมรวมมีบทบาทอย่างไรในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลี

“การสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างรุ่นและกระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้ชมมีความสนใจเพิ่มขึ้นเมื่อเนื้อหาเป็นภาพและเสียงที่น่าสนใจ ”

“เยาวชนเริ่มมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา เช่น การถ่ายคลิปและตัดต่อ ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อเห็นวัฒนธรรมของตนถูกนำเสนอในสื่อสมัยใหม่”

“สื่อหลอมรวมมีบทบาทสำคัญมากในการช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมหลัของเรา เพราะทุกวันนี้คนหนุ่มสาวใช้โทรศัพท์มือถือและโซเชียลมีเดียกันแทบทุกคน เราเลยเริ่มถ่ายคลิปกิจกรรมของชุมชน เช่น การละเล่นพื้นบ้าน การแต่งกายแบบหลิ หรือการสอนภาษาหลักกับเด็ก ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ผ่าน Facebook กับ TikTok เพื่อให้คนที่อยู่ไกลหรือคนรุ่นใหม่ได้เห็นว่าเรายังรักษาวัฒนธรรมอยู่ และบางครั้งก็มีคนจากต่างถิ่นเข้ามาสนใจ อยากมาเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องดีมาก”

การบูรณาการระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ โดยผู้บริโภคไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหาเองด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การสื่อสารวัฒนธรรมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อหลอมรวมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอมีเดีย และแพลตฟอร์มแบบอินเทอร์แอคทีฟที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ข้อคำถามที่ 2 ได้ดังนี้

2.1 การใช้สื่อหลอมรวมแพลตฟอร์มยอดนิยม เช่น TikTok, Website, WeChat เพื่อเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจผ่านสื่อหลากหลายด้วยภาพ เสียง และเรื่องเล่า ช่วยให้วัฒนธรรมหลักเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น เยาวชน คนเมือง ชนชาติหลิ และนักท่องเที่ยว

2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและเปิดโอกาสให้ผู้ชมแสดงความคิดเห็น แชร์โพสต์ หรือเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ ช่วยให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น

2.3 สื่อหลอมรวมทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน วัฒนธรรมดั้งเดิมกับผู้รับสารยุคใหม่ ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องร่วมกับการออกแบบสื่อเพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำ

2.4 สนับสนุนการอนุรักษ์โดยชุมชน ชาวบ้านนำสื่อหลอมรวมมาใช้ในการบันทึกและเผยแพร่กิจกรรมวัฒนธรรม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน การแต่งกาย และการสอนภาษา ส่งผลให้เกิดความสนใจจากคนรุ่นใหม่และผู้คนภายนอกชุมชน

3. สื่อรูปแบบใดที่คุณรู้สึกว่าย่อยง่ายและน่าสนใจที่สุดในการเรียนรู้เรื่องราวมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลิและทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจในวัฒนธรรมของชนชาติหลิ

“การเล่าเรื่องผ่านสื่อมีเดียเพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์และการเรียนรู้ที่มีความหมาย การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการสื่อสารวัฒนธรรมสามารถช่วยให้เนื้อหาที่น่าสนใจ จะสามารถสร้างความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้วัฒนธรรมได้จริง”

“การเล่าเรื่องผ่านวิดีโอสั้น (Digital Storytelling): ใช้ภาพ เสียง และคำบรรยายเพื่อถ่ายทอดความหมายของวัฒนธรรม รวมถึงการใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษากลางเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มสมัยใหม่ เพื่อรักษาอัตลักษณ์และเพิ่มการเข้าถึงทุกกลุ่มวัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดเวิร์กช็อปให้เยาวชนเรียนรู้การผลิตเนื้อหาและสร้างเพจหรือช่องเฉพาะทาง เพื่อบรรณเนื้อหาวัฒนธรรมและเผยแพร่ต่อเนื่อง”

“กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการใช้สื่อหลอมรวมที่แตกต่างกันตามช่วงวัย โดยเยาวชนใช้สื่อดิจิทัลอย่างแพร่หลาย”

จากแบบสัมภาษณ์ การเล่าเรื่องผ่านสื่อมัลติมีเดียช่วยให้เนื้อหาวัฒนธรรมมีความน่าสนใจและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ได้จริง รวมถึงการใช้วิดีโอสั้น การใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษากลางช่วยรักษาอัตลักษณ์และเพิ่มการเข้าถึง ใช้ภาพ เสียง คำบรรยายในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดเวิร์กช็อปให้เยาวชนเรียนรู้การผลิตเนื้อหา และสร้างช่องเฉพาะทางเพื่อเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันตามช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชนมีแนวโน้มใช้สื่อดิจิทัลอย่างแพร่หลาย เช่น โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มวิดีโอ

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ข้อคำถามที่ 3 ได้ดังนี้

3.1 วิดีโอสารคดีสั้น และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมสูงในกลุ่มเยาวชน นำเสนอเนื้อหาได้กระชับ เข้าใจง่าย และมีความบันเทิงควบคู่กับสาระ มีภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบช่วยให้เนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับชมของคนรุ่นใหม่

3.2 สร้างประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านการลงมือทำ เหมาะสำหรับการเรียนรู้แบบสนุกและมีความหมาย

4. แนวทางการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้ควรมีลักษณะอย่างไร ที่จะทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมคงอยู่อย่างยั่งยืน

“ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมในแต่ละบริบทของชุมชน และนำมาพัฒนาโมเดลการสื่อสารวัฒนธรรมที่สามารถปรับใช้ได้ในระดับนานาชาติ และสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น”

“ออกแบบแนวทางการสื่อสารวัฒนธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน”

“ในบริบทของการสื่อสารวัฒนธรรม สื่อหลอมรวมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอมีเดีย และแพลตฟอร์มแบบอินเทอร์แอคทีฟสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

บทบาทของสื่อหลอมรวมในการสื่อสารวัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะเยาวชนที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนในทุกขั้นตอน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้เนื้อหาวัฒนธรรมมีความหมายและได้รับการยอมรับ และเป็นแนวทางในการสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีระบบ

ชนชาติไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานหลักอยู่ในมณฑลไหหลำของประเทศไทย มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สะท้อนผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ดนตรี การแต่งกาย และภาษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้เริ่มลดลง จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่องสื่อหลอมรวม ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ โดยผู้บริโภคไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหาเอง

ด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การสื่อสารวัฒนธรรมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Jenkins, 2006)

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ข้อคำถามที่ 4 ได้ดังนี้

4.1 ออกแบบเนื้อหาให้สะท้อนบริบทสังคม ความสนใจ ให้สอดคล้องกับการรับสื่อของเยาวชนคนรุ่นใหม่ เทคนิคการเล่าเรื่องที่ทันสมัย เช่น มุมมองของเยาวชนหนี หรือการใช้ภาพและเสียงที่ดึงดูด

4.2 ใช้เทคโนโลยี AR/VR มาใช้ในการจำลองวิถีชีวิตและพิธีกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ สร้างแอปพลิเคชันหรือเกมที่ทำให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมหนี

4.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่และเยาวชนร่วมออกแบบและผลิตเนื้อหา เล่าเรื่องผ่านสื่อ เพื่อถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

4.4 บูรณาการกับระบบการศึกษา พัฒนาเนื้อหาให้เป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เชื่อมโยงกับกิจกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน

4.5 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนหนีในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหาและแนวทางการสื่อสาร รวบรวมจากภาคส่วนต่างๆ เช่น นักวิชาการ ผู้ผลิตสื่อ และผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่วัฒนธรรม

5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติให้รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม

“ควรพัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา ผลิตเนื้อหาที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาติให้อย่างลึกซึ้ง เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า พิธีกรรมพื้นบ้าน และตำนานท้องถิ่น และมีบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง”

“ควรจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เช่น สื่อวิดีโอประกอบการเรียนหรือชุดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การศึกษาภาคสนามในชุมชนหนี หรือการจัดนิทรรศการวัฒนธรรมแบบผสมผสาน”

“ควรมีความร่วมมือระหว่างชุมชนหนี หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และผู้ผลิตสื่อ เพื่อร่วมกันออกแบบและผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างชุมชนหนีในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสื่อที่เผยแพร่”

“ควรจัดอบรมเยาวชนในชุมชนให้มีทักษะด้านการผลิตสื่อ เช่น การถ่ายภาพ การตัดต่อวิดีโอ และการเล่าเรื่อง การมีส่วนร่วมของเยาวชนจะช่วยสร้างความผูกพันกับวัฒนธรรม และเป็นการสืบต่อดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น”

“ควรมีระบบประเมินผลการใช้สื่อหลอมรวมในการเรียนรู้วัฒนธรรม และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบสื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงวัย”

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ข้อคำถามที่ 5 ได้ดังนี้

5.1 จัดตั้งแพลตฟอร์มกลางสำหรับข้อมูลวัฒนธรรมหนี รวบรวมและเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล พัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัล เป็นแหล่งเรียนรู้และอ้างอิงสำหรับเยาวชน นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป

5.2 สนับสนุนการผลิตเนื้อหาโดยเยาวชนหฺลี จัดอบรมและพัฒนาเยาวชนให้สามารถผลิตสื่อคุณภาพได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการใช้ภาษาหฺลีในสื่อ ส่งเสริมความภาคภูมิใจและความผูกพันกับวัฒนธรรมของตนเอง

5.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ รวมพลังจากภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน

5.4 ใช้สื่อหลอมรวมในการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเช่น เทศกาลออนไลน์ นิทรรศการเสมือนจริง เวิร์กช็อป หรือการแข่งขันสร้างสรรค์เนื้อหา เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างสนุกสนาน

5.5 ประเมินผลกระทบของสื่อที่ผลิต ปรับปรุงแนวทางการผลิตสื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อวัดประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหลายมิติ ทั้งในมุมของนักวิชาการ ผู้ผลิตสื่อ ผู้นำและชาวหฺลีในชุมชน ผู้ทำงานด้านวัฒนธรรมและผู้รับสารรุ่นใหม่ สามารถสรุปแนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหฺลีในบริบทของสื่อหลอมรวม ได้เป็น 4 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1. การออกแบบและนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่ร่วมสมัย แต่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางมรดกวัฒนธรรมสะท้อนอัตลักษณ์ของชนชาติหฺลี เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย ดนตรี และพิธีกรรม และใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (storytelling) ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้าใจและความผูกพัน

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตและเผยแพร่สื่อ และใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่าย สร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหาและประสบการณ์

3. พัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมในรูปแบบอินเทอร์แอคทีฟ ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ จัดนิทรรศการเสมือนจริงหรือเทศกาลออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วม

4. หน่วยงานรัฐและเอกชนสนับสนุนการผลิตและเผยแพร่สื่อวัฒนธรรม รวมถึงมีการส่งเสริมให้บูรณาการกับระบบการศึกษาและนโยบายสาธารณะ พัฒนาเนื้อหาวัฒนธรรมหฺลีให้เป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยสร้างระบบประเมินผลกระทบของสื่อที่ผลิตต่อการเรียนรู้และการสืบทอดวัฒนธรรม

การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมหฺลีไม่ใช่เพียงการเก็บรักษา แต่เป็นการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอดีตกับอนาคต พร้อมทั้งสร้างความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหฺลีผ่านสื่อหลอมรวมจึงไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล แต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้วัฒนธรรมคงอยู่และเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิในบริบทของสื่อหลอมรวม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิในบริบทของสื่อหลอมรวม 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม 3) เพื่อได้แนวทางการสื่อสารอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิในบริบทของสื่อหลอมรวม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและอภิปรายผล แบ่งเป็น 3 หัวข้อดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 มีอายุ 41 – 50 ปีมากที่สุด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75 เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 มีรายได้ 15,001 – 30,000 บาท มากที่สุด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75

5.1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมด้านช่องทางที่เปิดรับ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลทางวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมพิเศษมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) สื่อวิดีโอสั้นและ สื่อออนไลน์แพลตฟอร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และ ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนการเปิดรับสื่อที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อวิทยุ ($\bar{X} = 3.36$) แอปพลิเคชันมือถือ ($\bar{X} = 3.20$) โทรทัศน์ ($\bar{X} = 2.86$) และหนังสือพิมพ์ ($\bar{X} = 2.73$)

5.1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมด้านรูปแบบเนื้อหาที่เปิดรับ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับเนื้อหาทางวัฒนธรรม คือ รูปแบบเนื้อหาที่สะท้อนถึง ความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาคือ รูปแบบเนื้อหาที่เน้นคุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.40$) ส่วนที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ รูปแบบเนื้อหาที่รับ มีการใช้ภาษากระชับ สร้างความตระหนักและความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.00$) นำเสนอ

เรื่องราวน่าติดตาม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 2.89$) และรูปแบบเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์ ($\bar{X} = 3.40$) ส่วนรูปแบบเนื้อหาที่มีข้อมูลทันสมัย ดึงดูดความสนใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.60$)

5.1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ ด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านสื่อหลอมรวม

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด คือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.25$) และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คนในชุมชนจัดขึ้น ($\bar{X} = 4.24$) ส่วนเรื่องที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรียนรู้และเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) และความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า คือรับรู้ถึงความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.79$) ส่วนที่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง คือการมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรมได้แก่ การสนับสนุนและสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อถึงวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.40$) การใส่ใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.28$) การยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.28$) การสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.23$) และ ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.10$) ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือการมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรม ได้แก่ การร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.56$) การโพสต์เรื่องราว ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมบนโซเชียลมีเดีย ($\bar{X} = 2.44$) และการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.34$) ตามลำดับ

5.1.5 ข้อเสนอแนะการวิจัยจากการเก็บแบบสอบถาม

1. การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเล ถึงแม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาดี แต่ยังไม่มากพอที่จะทำให้คนรุ่นใหม่ เกิดสำนึก ตระหนักในการสืบทอด อนุรักษ์ไว้ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายไม่กว้างพอและไม่ทั่วถึง

2. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนชาติหิเลในเมืองปางตอง มณฑลไต้หวัน แสดงให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในการสื่อสารดิจิทัล การวางแผนทางนโยบาย และงานวิจัยทางวิชาการ ทิศทางในอนาคตต้องให้ความสำคัญกับความลึกทางวัฒนธรรมในความพยายามดิจิทัล สร้างสมดุลระหว่างรัฐบาลและกองกำลังตลาดนโยบาย และส่งเสริมการทำงานร่วมกันในงานวิจัยข้ามสาขาวิชา เพื่อร่วมกันก้าวหน้าด้านการส่งต่อ นวัตกรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืนของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหิเลในบริบทของสื่อหลอมรวม

การสื่อสารหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหิเล เช่น เทคนิคการสร้างเรือนทรงเรือ และการทอผ้าแบบดั้งเดิม ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยองค์การยูเนสโก ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของ

สังคมสมัยใหม่ส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้เผชิญกับความท้าทาย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มห่างเหินจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรมน ปั่นทอง และ วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล (2564) ที่พบว่า อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการแสดงออกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มคนวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และพบ ปัญหาด้านการสืบทอดวัฒนธรรมไปยังกลุ่มคนรุ่นหลังที่ไม่ค่อยให้ความสนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ปัญหาสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบัน คือ ปัญหาเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมด้านกลุ่มผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่กำลังจะหายไป ปัญหาตัววัฒนธรรมที่สืบทอด ไม่สมบูรณ์ ช่องทางในการสืบทอดมีจำกัด และปัญหาการขาดกลุ่มผู้สืบทอดภูมิปัญญา เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าวเช่นกัน ในมุมมองของผู้ผลิตสื่อและผู้นำชุมชนเสนอให้ใช้สื่อหลอมรวม เช่น วิดีโอสั้น แอนิเมชัน และนิทรรศการเสมือนจริง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dong, Lu (2560) ที่เสนอว่าองค์ประกอบการสื่อสารควรประกอบด้วยแหล่งสาร ผู้เข้ารหัส ผู้ถอดรหัส สารสนเทศ ช่องทางสื่อ และปฏิกิริยาตอบสนอง โดยการใช้สื่อหลอมรวมสามารถตอบโจทย์องค์ประกอบเหล่านี้ได้ครบถ้วน 1) แนวโน้มการถ่ายทอดวัฒนธรรมมีการใช้ทั้งช่องทางดั้งเดิม เช่น งานประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และช่องทางสมัยใหม่เช่น สื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย เนื้อหาวัฒนธรรมที่ถ่ายทอด ได้แก่ ภาษาเครื่องแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน และพิธีกรรม 2) บทบาทของผู้ผลิตสื่อ มีการใช้สื่อหลอมรวมเป็นเครื่องมือหลักในการนำเสนอเรื่องราววัฒนธรรม โดยนำเสนอ ในรูปแบบสารคดีสั้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และนิทรรศการเสมือนจริงผ่านเทคโนโลยี AR/VR ในบางโอกาส 3) บทบาทของชาวบ้านและผู้นำชุมชนยังคงรักษาวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมประจำปีและการสอนภาษาหลักกับเด็กๆ เริ่มมีการใช้สื่อหลอมรวม เช่น เว็บไซต์ และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ที่ยังห่างเหินจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม

การใช้สื่อหลอมรวมในการสื่อสารวัฒนธรรมของชนชาติลื้อเป็นการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทที่คนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมการรับสื่อที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การนำเสนอวัฒนธรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และมีความบันเทิงควบคู่กับสาระ จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามความท้าทายที่สำคัญคือการรักษาความถูกต้องของเนื้อหาทางวัฒนธรรม และการสร้างความสมดุลระหว่างความร่วมมือกับความดั้งเดิม ผู้ผลิตสื่อและผู้นำชุมชนจึงควรทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวมเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Jenkins, H. (2006) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริโภคในฐานะผู้ผลิตเนื้อหาในยุคสื่อหลอมรวม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตเนื้อหาวัฒนธรรมช่วยให้เกิดการสืบทอดองค์ความรู้และสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง และตรงกับแนวคิดของ Lambert, J. (2013) เรื่อง Digital Storytelling ยังช่วยเสริมให้การสื่อสารวัฒนธรรมมีความน่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่คุ้นเคยกับสื่อมัลติมีเดีย แต่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรมน ปั่นทอง และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล, (2564) ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ของกลุ่มสตรี สามารถทำให้เยาวชนเกิดความ

ตระหนักในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ถ้ามีการสื่อสารที่เหมาะสมผ่านช่องทางออนไลน์ที่ตรงกับพฤติกรรมของเยาวชนในการเปิดรับสื่อ

สื่อหลอมรวมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับผู้รับสารยุคใหม่ โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้รับสารมีพฤติกรรมการบริโภคสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น TikTok, YouTube, Facebook และ VR ช่วยให้การสื่อสารวัฒนธรรมมีความหลากหลายและเข้าถึงได้กว้างขึ้น จากมุมมองของชาวบ้านและผู้นำชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการผลิตสื่อ เช่น การถ่ายคลิปกิจกรรม การเล่าเรื่องผ่านผู้เฒ่า หรือการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมออนไลน์ เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความผูกพันและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิป ศรีสกุลไชยรัก. (2565) การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมปกป้องรักษา และฟื้นฟูคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของตน และตรงกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นการมีบทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารอย่างเท่าเทียม การบูรณาการระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ โดยผู้บริโภคไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหาเองด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การสื่อสารวัฒนธรรมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อหลอมรวมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอมีเดีย และแพลตฟอร์มแบบอินเทอร์แอคทีฟสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมรับรู้และการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางวัฒนธรรม

พฤติกรรมการใช้สื่อหลอมรวมของกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันตามช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชนมีแนวโน้มใช้สื่อดิจิทัลอย่างแพร่หลาย เช่น โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มวิดีโอ การเล่าเรื่องผ่านสื่อมีเดียช่วยให้เนื้อหาวัฒนธรรมมีความน่าสนใจและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ได้จริง รวมถึงการใช้วิดีโอสั้น การใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษากลางช่วยรักษาอัตลักษณ์และเพิ่มการเข้าถึง ใช้ภาพ เสียง คำบรรยายในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดเวิร์กช็อปให้เยาวชนเรียนรู้การผลิตเนื้อหา และสร้างช่องเฉพาะทางเพื่อเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวิดีโอสารคดีสั้น และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมสูงในกลุ่มเยาวชน นำเสนอเนื้อหาได้กระชับ เข้าใจง่าย และมีความบันเทิงควบคู่กับสาระ มีภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบช่วยให้เนื้อหาน่าสนใจและเข้าถึงง่าย สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับชมของคนรุ่นใหม่ สามารถสร้างประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านการลงมือทำ เหมาะสำหรับการเรียนรู้แบบสนุก และมีความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐณยศ โล่พัฒนานนท์, (2567) การเสริมสร้างและการสื่อสารในกระแสการสื่อสารทางออนไลน์เกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อเป็นจำนวนมากแสดงความคิดเห็นถึง

เนื้อหาภาพยนตร์ในช่วงที่น่าจดจำ เช่น ฉากใบข้าวหลอกผู้ใหญ่มากัน ฉากพระวิงหนีผี เป็นต้น ทั้งมีการกล่าวถึงเพลงประกอบภาพยนตร์คือเพลง “ย้อ” สะท้อนว่าภาพยนตร์ได้สร้างความสนุกและความผูกพันทางอารมณ์ ในขณะที่ได้แฝงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสานผ่านการพูดคุยกันของตัวละครในเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้คนจดจำสาระสำคัญของวัฒนธรรมได้ และตรงกับแนวคิดของ Liu guangyu, & Wang Chengli, (2564) การเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น แพลตฟอร์มถ่ายทอดสด กลายเป็นเวทีใหม่สำหรับการแสดงและการเผยแพร่ ผู้รับสารสามารถชมการแสดง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านแพลตฟอร์มเหล่านี้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งทำลายข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ ตัวอย่างเช่น บนแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นอย่าง Douyin ผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำนวนมากเผยแพร่วิดีโอสั้นเพื่อแสดงความงดงามของทักษะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารรุ่นใหม่จำนวนมาก

ส่วนที่ 3 แนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการเผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม

บทบาทของสื่อหลอมรวมในการสื่อสารวัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะเยาวชนที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนในทุกขั้นตอน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้เนื้อหาวัฒนธรรมมีความหมายและได้รับการยอมรับ และเป็นแนวทางในการสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีระบบ ชนชาติหลีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานหลักอยู่ในมณฑลไหหลำของประเทศจีน มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สะท้อนผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ดนตรี การแต่งกาย และภาษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้เริ่มลดลง จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang Yuhua. (2566) การที่วัฒนธรรมพัฒนาอยู่ภายใต้เงื่อนไขใหม่หรือยุคสมัยใหม่ก็ต้องปรับให้เข้ากับเงื่อนไขใหม่หรือยุคสมัยใหม่วิธีการนี้ถึงจะทำให้วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญและการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเรื่องสื่อหลอมรวม ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ โดยผู้บริโภคไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหาเองด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การสื่อสารวัฒนธรรมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Jenkins, (2006)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหลายมิติ ทั้งในมุมมองของนักวิชาการ ผู้ผลิตสื่อ ผู้นำและชาวหลีในชุมชน ผู้ทำงานด้านวัฒนธรรมและผู้รับสารรุ่นใหม่ สามารถสรุปแนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีในบริบทของสื่อหลอมรวม ได้เป็น 4 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1. การออกแบบและนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่ร่วมสมัย แต่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางมรดกวัฒนธรรม สะท้อนอัตลักษณ์ของชนชาติหลี เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย ดนตรี และพิธีกรรมและใช้

เทคนิคการเล่าเรื่อง (storytelling) ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้าใจและความผูกพัน เพื่อให้เยาวชนรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในความเป็นชนชาติไทย

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตและเผยแพร่สื่อ และใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่าย สร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหาและประสบการณ์ เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชนชาติอื่น

3. พัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมในรูปแบบอินเทอร์แอคทีฟ ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ จัดนิทรรศการเสมือนจริงหรือเทศกาลออนไลน์โดยการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ไปทั่วโลกและเปิดโอกาสให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วม

4. หน่วยงานรัฐและเอกชนสนับสนุนการผลิตและเผยแพร่สื่อวัฒนธรรม รวมถึงมีการส่งเสริมให้บูรณาการกับระบบการศึกษาและนโยบายสาธารณะ พัฒนาเนื้อหาวัฒนธรรมให้เป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยสร้างระบบประเมินผลกระทบของสื่อที่ผลิตต่อการเรียนรู้และการสืบทอดวัฒนธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติไทยในบริบทของสื่อหลอมรวม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. แนวทางการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยในบริบทของสื่อหลอมรวมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้และการใช้สื่อให้มีความร่วมสมัยมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมแต่ละชุมชนท้องถิ่นในบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ตระหนักในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอันดีให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

2. การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทย ควรสร้างสรรค์รูปแบบ เนื้อหาที่ทันสมัย และผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ แต่ควรนำเสนอให้มีความเหมาะสม เพราะเป็นภาษาที่คนรุ่นใหม่ไม่คุ้นเคย อาจทำให้ไม่เข้าใจความหมาย เนื่องจากไม่ถูกสอนให้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายให้เป็นที่น่าสนใจและน่าติดตาม

3. ควรมีการฟื้นฟูช่องว่างระหว่างสื่อดั้งเดิมกับสื่อใหม่เพื่อหลอมรวมสื่อในการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมอย่างหลากหลายทั้งงานบุญประเพณีตามเทศกาล รวมถึงลดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าผ่านกิจกรรมพิเศษต่างๆของท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมโดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ หรือจัดกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดความสนใจและมองเห็นคุณค่า

ในการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม

4. ส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนงบประมาณการผลิตและเผยแพร่สื่อวัฒนธรรม ฝึกอบรมให้กับเยาวชน จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ครอบสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมสู่สาธารณชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมุ่งสำรวจการพัฒนาศักยภาพผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านความสามารถในการใช้สื่อใหม่ และการสร้างรูปแบบเนื้อหาหมวดวัฒนธรรม โดยการดำเนินโครงการฝึกอบรมและการศึกษาที่ตรงเป้าหมาย เพื่อยกระดับคุณภาพโดยรวมและระดับความสามารถของผู้สืบทอด พร้อมกันนี้ยังสามารถใช้ การสร้างกลไกจิตใจและกลไกการคุ้มครองสำหรับผู้สืบทอด เพื่อยกระดับแรงจูงใจและอัตราการคงอยู่ของผู้สืบทอด บรรลุการสืบทอดที่ยั่งยืนของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี

2. กลไกความร่วมมือในปัจจุบันยังคงมีปัญหาบางประการ การวิจัยในอนาคตควรมุ่งสำรวจการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย โดยการสร้างกลไกการสื่อสารกลไกความร่วมมือ และกลไกการกระจายผลประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับประสิทธิภาพความร่วมมือและแรงจูงใจของทุกฝ่าย พร้อมกันนี้ ยังสามารถใช้ การขึ้นนโยบายและมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน เพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี

3. การประเมินประสิทธิผลการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลียังขาดระบบการประเมินที่เป็นระบบและตัวชี้วัด และควรศึกษาประเด็นผู้ส่งสาร และผู้รับสารอย่างครอบคลุม สำหรับการปรับกลยุทธ์การสื่อสารและพัฒนาแนวทางการสื่อสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อการเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าหลี และสามารถนำไปเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับโครงการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอื่นๆ ในการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- จริญญา ตุ่มแก้ว. (2566). การสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสารคดี
ล้านนา. หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต แขนงวิชานวัตกรรมการสื่อสารการเมืองและการ
ปกครองท้องถิ่น สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชินห้าว. (2567, 6 สิงหาคม). 'บ้านรูปเรือ' หลังคามุงจาก ภูมิปัญญาชาวหลิในไหหลำ.
LINE TODAY. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2567. จาก: <https://www.xinhuathai.com/>
- ฐณยศ โล่ห์พัฒนานนท์. (2567). คุณค่าวัฒนธรรม: การเสริมสร้างและการสื่อสาร. กองทุนพัฒนา
สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐธิดา มณีเรือง และพงษ์พิพัฒน์ สายทอง. (2567). การออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารมรดก
ทางวัฒนธรรม. วารสารนิเทศศาสตร์.
- ธิป ศรีสกุลไชยรัก. (2565). "การอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในบริบทของไทย กรณีศึกษา : เมืองเก่าสงขลา"
(2022). Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 6650.
- ปิลันธน์ ปุณณประภา และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาต่อภูมิปัญญาและการสืบทอดผ้า
ทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม. 6(1),
159-168.
- ภัทรกร ปันชญาธนาตุล. (2565). การสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- มนชญา สระบัว. (2565). มรดกทางวัฒนธรรมกับการสื่อสารผ่านภาพกราฟิกในยุคดิจิทัล. วารสาร
นิเทศศาสตร์ สวนสุนันทา. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). มรดกวัฒนธรรมมักเน้นการอนุรักษ์ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และ
การนำทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2567 จาก
<https://www.longtunman.com/14603>
- สุธีรา อะทะวงษา. (2560). การสืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมและแนวทางการพัฒนาให้เป็น
ผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคม. วารสารสมาคมนักวิจัย. 20(1): 137-149.

อรมน ปั่นทอง และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2564). **แนวทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน 2564

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). **สื่อสารศาสตร์ หลักการ แนวคิด นวัตกรรม**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.

Central Committee of the Communist Party of China & State Council. (2021). **Guideline on Further Strengthening the Protection of Intangible Cultural Heritage**. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2567. จาก <http://www.gov.cn/>

Charinya Tumakaew. (2023). **Communication for disseminating culture through online media of the Sarkyu Lanna project**. Doctor of Philosophy Program in Political Communication Innovation and Local Government, Department of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University.

China Internet Network Information Center. (2024). **The 53rd Statistical Report on China's Internet Development**. <https://www.cnnic.com.cn/IDR/ReportDownloads/202405/P020240509518443205347.pdf>

Chen, Y. (2019). **Traditional pottery techniques of the Li ethnic group in Hainan**. Journal of Chinese Ethnic Studies, 12(3), 45–60.

China Radio International. (2561). **บ้านทรงเรือชนเผ่าหลี บนเกาะไหหลำ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2567 จาก <https://thai.cri.cn/247/2018/07/11/232s268879.htm>.

Figuerola, M. E., Kincaid, D. L., Rani, M., & Lewis, G. (2002). **Communication for social change: An integrated model for measuring the process and its outcomes**. Rockefeller Foundation.

Jenkins, H. (2006). **Convergence culture: Where old and new media collide**. New York University Press.

Kolaya, S. (2016). **Cultural heritage preservation of traditional Indian art through virtual new-media**. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 225, 309-320.

Lambert, J. (2013). **Digital storytelling: Capturing lives, creating community** (4th ed.). Routledge.

Li, H., & Zhang, W. (2021). **Cultural heritage and identity: The case of Li textiles and pottery**. *Asian Folklore Studies*, 80(2), 112–130.

Liu Lingji, ทักษิณา ชัยอิทธิพรวงศ์ และพนม วรรณศิริ. (2567). **การสื่อสารวัฒนธรรมจีนในยุคใหม่ วัฒนธรรมสีแดงเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักชาติ**. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ดุสิตบัณฑิต วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China. (2021). **The 14th Five-Year Plan for the Protection of Intangible Cultural Heritage**. Retrieved from. <http://www.mct.gov.cn/>

National Bureau of Statistics of China. (2021). **China Statistical Yearbook 2021**. Retrieved from. <http://www.stats.gov.cn/>.

Standing Committee of the National People's Congress. (2011). **Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage**. Retrieved from. <http://www.npc.gov.cn/>

UNESCO. (2000). **Mondiacult to Our Creative Diversity**. Retrieved from. <http://www.unesco.org/culture/ich/en/1982-2000-00309>.

UNESCO. (2003). **Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage**. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/convention>.

UNESCO. (2024). **Li brocade weaving**. Retrieved from <https://unesco.org>.

UNESCO. (2009). **Traditional Li Textile Techniques: Spinning, Dying, Weaving and Embroidery**. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/USL/traditional-li-textile-techniques-00394>

Wang, Y., Shen, G., & Mehmani, A. (2022). **Indoor environmental wellness index (IEW-Index): Towards intelligent building systems automation and optimization**. *Building and Environment*, 247. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2023.111039>

Zhang Yuhua. (2566) สุนทรียภาพของมรดกวัฒนธรรมผ้าทอจ้วงจีน การสืบทอด พื้นฟูและ
ออกแบบสร้างสรรค์เครื่องแต่ง กายลวดลายผ้าทอจ้วงจีน. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถาม

เรื่อง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติทลีในบริบทสื่อหลอมรวม
คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการทำวิจัยเรื่อง “การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนชาติในบริบทสื่อหลอมรวม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยมีทั้งสิ้น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะงานวิจัย

ทั้งนี้ การตอบแบบสอบถามฉบับนี้ จะไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้อย่างครบถ้วน และตรงกับความเป็นจริง

Li Shiyu
ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบสอบถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงใน () ให้ตรงกับข้อที่ท่านต้องการ

1.1 เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

1.2 อายุ

() 1. 20 - 30 ปี

() 2. 31 - 40 ปี

() 3. 41 - 50 ปี

() 4. 51 – 60 ปี

() 6. 61 ปีขึ้นไป

1.3 การศึกษา

() 1. ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

() 2. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

() 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

() 4. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

() 5. สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 อาชีพ

() 1. พนักงานของรัฐ

() 2. พนักงานบริษัทเอกชน

() 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

() 4. เจ้าของธุรกิจ

() 5. นักเรียน/นักศึกษา

() 6. อาชีพอิสระ/ค้าขาย

1.5 รายได้

() 1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท

() 2. 15,001 – 30,000 บาท

() 3. 30,001 – 45,000 บาท

() 4. 45,001 – 60,000 บาท

() 5. 60,001 – 100,000 บาท

() 6. มากกว่า 100,000 บาท

ส่วนที่ 2 ชุดคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
ช่องทางสื่อที่ท่านเปิดรับ					
หนังสือพิมพ์					
โทรทัศน์					
วิทยุ					
วิดีโอสั้น					
สื่อออนไลน์แพลตฟอร์ม					

แอปพลิเคชันมือถือ					
การจัดกิจกรรมพิเศษ					
รูปแบบเนื้อหาที่ท่านได้รับ					
เนื้อหาเน้นคุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรม					
ใช้ภาษากระชับ สร้างความตระหนักและความเข้าใจ					
นำเสนอเรื่องราวน่าติดตาม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม					
ข้อมูลทันสมัย ดึงดูดความสนใจ					
เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์					
ความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของวัฒนธรรม					

ส่วนที่ 3 ชุดคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ

ประเด็นพฤติกรรมการรับรู้และการใช้สื่อ	ระดับการรับรู้และการใช้สื่อ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ความสนใจเข้าใจและมองเห็นคุณค่า					
1 การยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม					
2 การใส่ใจและตระหนักถึงสำคัญของวัฒนธรรม					
3 รับรู้ถึงสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม					
4 การสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม					
การมีส่วนร่วมในการแชร์และสร้างเนื้อหาวัฒนธรรม					

1 การโพสต์เรื่องราว ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมบนโซเชียลมีเดีย					
2 การร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม					
3 การสนับสนุนและสร้างสรรค์ผลงานที่สื่อถึงวัฒนธรรม					
4 การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรม					
การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม					
1 มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
2 เรียนรู้และเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม					
3 สนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น					
4 มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คนในชุมชนจัดขึ้น					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติไทยในบริบทสื่อหลอมรวม
 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ชื่อ-นามสกุล
2. ตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบ

ส่วนที่2 แนวคำถามเกี่ยวกับ การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในบริบทสื่อหลอมรวม

1. ปัจจุบันการสื่อสารหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยเป็นอย่างไร และมีการสื่อสารผ่านสื่อหลอมรวมช่องทางใดบ้าง
2. สื่อหลอมรวมมีบทบาทอย่างไรในการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย
3. สื่อรูปแบบใดที่คุณรู้สึกว่าเข้าใจง่ายและน่าสนใจที่สุดในการเรียนรู้เรื่องราวมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยและทำให้คนรุ่นใหม่เข้าสนใจในวัฒนธรรมของชาติไทย

4. แนวทางการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติหลีควรมีลักษณะอย่างไร ที่จะทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมคงอยู่อย่างยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สื่อหลอมรวมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของชนชาติหลี รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมผ่านสื่อหลอมรวม

ขอบคุณสำหรับการตอบคำถาม

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล:

Li Shiyou

วัน เดือน ปี เกิด:

6 มกราคม ค.ศ. 1988

สถานที่เกิด:

เมืองฉางเต๋อ มณฑลหูหนาน ประเทศจีน

ที่อยู่ปัจจุบัน:

BGY Park Upper City ถนน Wutong เขตหลงหัว

เมืองไห่โข่ว มณฑลไห่หนาน ประเทศจีน

ตำแหน่ง:

นักศึกษา

การศึกษา:

ค.ศ. 2007 ปริญญาตรี

มหาวิทยาลัย Hainan Normal University

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี